

**ԱՐԴՅՈՒՆԱՀԱՆՈՂ ՃՅՈՒՂԵՐԻ
ԹԱՓԱՆՑԻԿՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ
ՍՏԱՆԴԱՐՏ**

2016 ԹՎԱԿԱՆ

ԱՃԹՆ-ի միջազգային քարտուղարություն
2016 թվականի փետրվարի 23

ԱՃԹՆ-ի ստանդարտ

© ԱՃԹՆ 2016 թ.

Խմբագիր՝ Դիվեկե Ռոզան

Այս հրատարակությունը (բացառությամբ պատկերանշանի) կարող է անվճար վերարտադրվել ցանկացած ձևաչափով կամ միջոցով՝ պայմանով, որ այն վերարտադրվի ճշգրտորեն և չօգտագործվի մոլորեցնող համատեքստում: Նյութը պետք է ճանաչվի որպես ԱՃԹՆ-ի հեղինակային իրավունքի օբյեկտ՝ նշելով հրատարակության վերնագիրը և սկզբնաղբյուրը:

Տպագրական ձևավորման և դիզայնի հեղինակային իրավունքը պատկանում է ԱՃԹՆ-ին:

Տպագրված է Նորվեգիայում, 2016 թվական

ԱՃԹՆ-ի միջազգային քարտուղարություն

Ռուսելոկվայն 26

0251 Օսլո

Նորվեգիա

Հեռախոս՝ +47 222 00 800

Վեբ կայք՝ www.eiti.org

Էլ փոստ՝ secretariat@eiti.org

Սույն թարգմանությունն իրականացվել է Ամերիկայի Ժողովրդի աջակցությամբ՝ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության միջոցով: Նյութի բովանդակությունը միմիայն հեղինակներինն է, և պարտադիր չէ, որ արտահայտի ԱՄՆ ՄՁԳ կամ ԱՄՆ կառավարության տեսակետները:

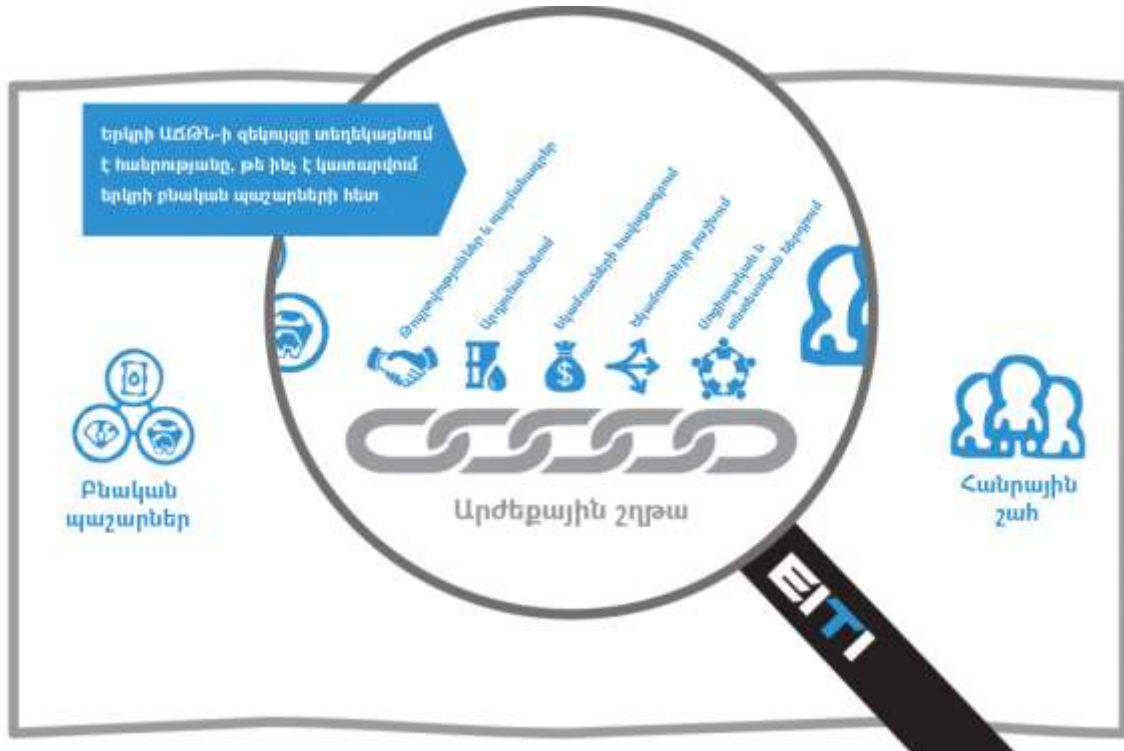

ԱՃԹՆ-Ի ՍՏԱՆԴԱՐՏ

2016 ԹՎԱԿԱՆ

ԱՃԹՆ-Ի ԳՈՐԾԸՆԹԱՅԸ

Բնական ռեսուրսներից արդյունքներ տեսնելը

- 1 Ազգային բազմաշահառու խումբը** (կառավարություն, բիզնես և քաղաքացիական հասարակություն) որոշում է, թե ինչպիսին պետք է լինի իրենց ԱՃԹՆ-ի գործընթացը:
- 2 Ոլորտի կառավարման վերաբերյալ կարևոր տեղեկությունները ներկայացվում են տարեկան կտրվածքով՝ ներառելով ոլորտի կառավարման բարելավմանն ուղղված առաջարկություններ:**
- 3 Ստացված տեղեկատվությունը լայնորեն տարածվում է՝ խթանելով հանրային քննարկումները և ապահովելով առաջարկությունների իրականացումը:**

Բովանդակություն

ՄԱՍ 1-ԻՆ. ԱՃԹՆ-Ի ՍՏԱՆԴԱՐՏԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ.....	10
1. ԱՃԹՆ-Ի ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ.....	10
2 ԱՃԹՆ-ԻՆ ՄԻԱՆԱԼԸ.....	12
3. ԱՃԹՆ-Ն ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ	13
ԱՃԹՆ-Ի 1-ԻՆ ՊԱՀԱՆՋ. Բազմաշահառու խմբի կողմից իրականացվող վերահսկողությունը.....	15
ԱՃԹՆ-Ի 2-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Իրավական և ինստիտուցիոնալ շրջանակը, ներառյալ՝ պայմանագրերի և լիցենզիաների տրամադրումը.....	22
ԱՃԹՆ-Ի 3-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Հետախուզումը և արդյունահանումը.....	31
ԱՃԹՆ-Ի 4-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Եկամուտների հավաքագրումը.....	32
ԱՃԹՆ-Ի 5-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Եկամուտների տեղաբաշխումները.....	39
ԱՃԹՆ-Ի 6-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ 6. Սոցիալական և տնտեսական ծախսերը.....	42
ԱՃԹՆ-Ի 7-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Արդյունքները և ազդեցությունը.....	45
ԱՃԹՆ-Ի 8-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Համապատասխանությունը և վերջնաժամկետները իրականացնող պետությունների համար	50
8.1 Հարմարեցված իրականացումը.....	50
8.2 ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման վերջնաժամկետները.....	50
8.3 ԱՃԹՆ-ի վավերացման վերջնաժամկետները և հետևանքները.....	51
8.4 Տարեկան հաշվետվությունների վերջնաժամկետները.....	57
8.5 Երկարաձգումները.....	58
8.6 Երկրի անդամակցության կասեցումը.....	58
8.7 Անդամակցությունից զրկելը.....	60
8.8 Բողոքարկումները.....	61
4 ՎԱՎԵՐԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԱՄՓՈՓ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ.....	63
5 ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	66
6 ԲԱՑ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ.....	74
ՄԱՍ II. ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ.....	77
7 ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	79
8 ԱՃԹՆ-Ի ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ	94
9 ԱՃԹՆ-Ի ԽՄԲԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՂԵՑՈՒՅՏՆԵՐԸ	96
10 ԱՃԹՆ-Ի ԱՍՈՑԻԱՑԻԱՅԻ ՎԱՐՎԵՑՈՂՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ	97

Նախարան

Առաջին անգամ հետաքրքրվեցի ԱՃԹՆ-ի նախագահի պաշտոնով, երբ կարդացի Սկզբունքները: Համաձայն Սկզբունքների՝ երկրի բնական ռեսուրսներից ստացվող հարստությունից պետք է օգտվեն այդ երկրի բոլոր քաղաքացիները, ինչը պահանջում է թափանցիկության և հաշվետվողականության բարձր չափանիշներ: ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի հինգերորդ տարբերակը նպատակ ունի ուժեղացնել այդ Սկզբունքների և ԱՃԹՆ-ի կիրարկման միջև կապը:

2016 թվականի այս տարբերակը էլ ավելի է զարգացնում Ստանդարտը: Նախևառաջ, այն երկրներին խրախուսում է ԱՃԹՆ-ի տվյալների հավաքագրման համար հիմնվել իրենց մոտ առկա հաշվետվությունների համակարգերի և գործելակերպի վրա, այլ ոչ թե այդ գործընթացները կրկնորդել ԱՃԹՆ-ի գեկույցի կազմման ու ներկայացման գործընթացում: Համոզված եմ, որ դրա շնորհիվ ԱՃԹՆ-ի տվյալները կլինեն ավելի արդիական, հուսալի և հասանելի, իսկ ԱՃԹՆ-ի գործընթացը՝ առավել արդյունավետ ու ավելի քիչ ծախսատար:

Երկրորդ, նոր Ստանդարտը նպատակ ունի զարգացնել ԱՃԹՆ-ի աճող կարգավիճակը որպես առաջընթացի հարթակ, որն ավելի մեծ թափանցիկություն և հաշվետվողականություն է բերում բնական ռեսուրսների կառավարման բոլոր ոլորտներին, այդ թվում՝ հարկային թափանցիկություն, ապրանքահումքային առևտուր և լիցենզավորում: Այն ներառում է իրական սեփականության բացահայտման նորարարական պահանջներ՝ ապահովելով, որ ԱՃԹՆ-ի երկրներում գործող նավթային, գազային և հանքարդյունահանող ընկերությունների իրական սեփականատերերի ինքնությունն այսուհետ հրապարակվի: Մենք բոլորս քաջ գիտակցում ենք, որ անանուն ընկերությունները կարող են նպաստել կոռուպցիայի աճին, փողերի լվացմանը և հարկերից խուսափելուն: Ես ողջունում եմ ԱՃԹՆ-ի երկրներին՝ այդ մարտահրավերները հասցեագրելու իրենց հանձնառության համար:

Ձեկույցների հրապարակումը ինքնանպատակ չէ: ԱՃԹՆ-ի զեկույցներում գնալով ավելի ու ավելի շատ են տեղ գտնում կարևոր առաջարկություններ՝ նպատակաուղղված հարկերի հավաքագրման համակարգերի, աուդիտի ընթացակարգերի բարելավմանը, ինչպես նաև այլ իրավական և վարչական բարեփոխումների իրականացմանը: Այստեղ է, որ ԱՃԹՆ-ն հաճախ ունենում է ամենամեծ հնարավոր ազդեցությունը և ընդգծում է այն բանի կարևորությունը, որ ոլորտի բարելավման վերաբերյալ տեղեկատվությունը և քաղաքականության առաջարկները հանրության ուշադրությանը ներկայացվեն և օգտագործվեն՝ երկխոսության սկիզբ դնելու համար:

Եվ վերջապես, լայնածավալ խորհրդակցություններից և պիլոտային ծրագրից հետո այս Ստանդարտը ներկայացնում է վավերացման նոր համակարգ, որը նպատակաուղղված է ԱՃԹՆ-ի պահանջները գերազանցելուն ուղղված ջանքերն ավելի լավ ճանաչելուն և սահմանում է ավելի արդարացի հետևանքներ այն երկրների համար, որոնք դեռևս չեն հասել համապատասխանության կարգավիճակի:

Այս զարգացումները հնարավոր են դարձել բազմաթիվ և տարատեսակ շահերի համաձայնեցման բարդ աշխատանքի շնորհիվ: Դրվատանքի է արժանի ԱՃԹՆ-ի նախորդ խորհուրդը և նրա նախագահ Քլեր Շորթը: Որպես նոր նախագահ, ես ակնկալում եմ աշխատել երկրների հետ՝ Ստանդարտի կիրարկման նպատակով և ԱՃԹՆ-ն դարձնել նվազ բյուրոկրատական ու ավելի ինտեգրված պետական համակարգերին՝ վերափոխելով բարեփոխումների առաջարկները և բարելավելով տեղեկատվության ու հանրային երկխոսության որակը:

Ֆրեդրիկ Ռեյնֆելդտ, ԱՃԹՆ-ի խորհրդի նախագահ
2016թ. փետրվարի 23

Ներածություն

Սույն ԱՃԹՆ-ի ստանդարտը բաղկացած է երկու մասից. առաջին մասը՝ «ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի իրականացումը» և երկրորդ մասը՝ «Ղեկավարումը և կառավարումը»:

Առաջին՝ «ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի իրականացում» մասը ներառում է հետևյալը.

- **ԱՃԹՆ-ի սկզբունքները**, որոնք 2003 թվականին համաձայնեցրել են բոլոր շահագրգիռ կողմերը:

Այս սկզբունքներով սահմանվում են բոլոր շահագրգիռ կողմերի ընդհանուր նպատակները և ստանձնած հանձնառությունները:

- **ԱՃԹՆ-ի պահանջները**, որոնք պետք է պահպանվեն ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունների կողմից: 2013 թվականի ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի պահանջներում կատարվել են որոշ փոքր ճշտումներ՝ երկիմաստ ձևակերպումները և անհամապատասխանությունները հստակեցնելու նպատակով: Փոփոխություններ են կատարվել պահանջների կառուցվածքում և այժմ դրանք ներկայացված են ըստ արդյունահանող ճյուղի արժեքային շղթայի (տե՛ս Գծապատկեր 1-ը): Ի վերջո, ավելացվել է նաև «**համապատասխանություն և վերջնաժամկետներ**» բաժինը, որտեղ ներկայացված են այն ժամկետները, որոնք պետք է պահպանվեն իրականացնող պետությունների կողմից և ԱՃԹՆ-ի պահանջներին անհամապատասխանությունների դեպքում առաջացող հետևանքները:

- **Վավերացման գործընթացի նկարագիրը**, որտեղ ներկայացվում է վավերացման գործընթացի առանցքային քայլերի ամփոփ նկարագիրը: Առաջին անգամ այն համաձայնեցվել է 2006 թվականին, որից հետո վերանայվել է՝ ենթարկվելով զգալի փոփոխությունների:

- «**Քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը**» արձանագրությունը, որը 2015 թվականի հունվարի 1-ին հաստատվել է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից:

- **Բաց տվյալների քաղաքականությունը**, որը հաստատվել է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից 2015 թվականի դեկտեմբերի 9-ին:

Երկրորդ՝ «Ղեկավարումը և կառավարումը» մասը ներառում է համառոտ ներածություն ԱՃԹՆ-ի կազմակերպման ձևի մասին: Դրան հաջորդում է

«ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի կանոնադրությունը», որով նախատեսվում են դրույթներ ԱՃԹՆ-ի անդամների ասոցիացիայի ղեկավարման ձևի մասին: 2013 թվականին ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը հաստատեց «ԱՃԹՆ-ի հրապարակայնության քաղաքականությունը», որը ներկայացված է Կանոնադրությունից հետո: Այս մասում ներառված են նաև «ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի վարվեցողության կանոնները»:

ՄԱՍ 1-ԻՆ. ԱՃԹՆ-Ի ՍՏԱՆԴԱՐՏԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ

1. ԱՃԹՆ-Ի ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

Պետությունների, ընկերությունների և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների տարբեր խմբեր ներկա գտնվեցին ՄԹ կառավարության կողմից Լոնդոնի Լանքասթեր Հաուսում կազմակերպված Համաժողովին (2003 թվական): Նրանք համաձայնության եկան Սկզբունքների մասին հայտարարության շուրջ՝ արդյունահանող ոլորտի վճարումների և եկամուտների թափանցիկությունը բարձրացնելու նպատակով: Այդ սկզբունքները հայտնի են որպես ԱՃԹՆ-ի սկզբունքներ, որոնք հանդիսանում են ԱՃԹՆ-ի անկյունաքարը:

ՆԵՐԴԻՐ 1. ԱՃԹՆ-Ի ՍԿԶԲՈՒՆՔՆԵՐԸ

1. Մենք կիսում ենք այն համոզմունքը, որ բնական ռեսուրսների ողջամիտ օգտագործումը պետք է լինի կայուն տնտեսական աճի կարևոր շարժիչ ուժ, որը նպաստում է կայուն զարգացմանը և աղքատության կրճատմանը, իսկ դրա ոչ պատշաճ կառավարումը կարող է հանգեցնել բացասական տնտեսական և սոցիալական հետևանքների:
2. Մենք հաստատում ենք, որ բնական ռեսուրսների կառավարումն՝ ի նպաստ երկրի քաղաքացիների, ինքնիշխան կառավարությունների տիրույթում է, որը պետք է իրականացվի՝ ելնելով տվյալ երկրի ազգային զարգացման շահերից:
3. Մենք ընդունում ենք, որ ռեսուրսների արդյունահանման օգուտներն արտահայտվում են բազմամյա եկամտային հոսքերով և կարող են մեծապես կախված լինել գներից:
4. Մենք ընդունում ենք, որ կառավարության եկամուտների և ծախսերի մասին հանրային ընկալումը ժամանակի ընթացքում կարող է նպաստել հանրային երկխոսությանը և կայուն զարգացմանն ուղղված առավել նպատակահարմար և իրատեսական տարբերակների իրազեկ ընտրությանը:
5. Մենք ընդգծում ենք կառավարությունների և արդյունահանող ճյուղերում գործունեություն ծավալող ընկերությունների կողմից թափանցիկության ապահովման կարևորությունը և հանրային ֆինանսների կառավարման ու հաշվետվողականության բարելավման անհրաժեշտությունը:
6. Մենք ընդունում ենք, որ ավելի մեծ թափանցիկության ապահովումը

պետք է իրականացվի պայմանագրային իրավունքի և օրենքների պահպանման համատեքստում:

7. Մենք գիտակցում ենք, որ ֆինանսական թափանցիկության բարելավումը կարող է հանգեցնել ներքին և արտաքին ուղղակի ներդրումների ավելացմանը:
8. Մենք հավատում ենք կառավարության կողմից եկամուտների հոսքի և հանրային ծախսերի կառավարման հարցում բոլոր քաղաքացիների առջև հաշվետվողականության ապահովման սկզբունքին և դրա գործնական կիրառությանը:
9. Մենք հանձնառու ենք հասարակական կյանքում, կառավարության գործառնություններում և բիզնեսում թափանցիկության ու հաշվետվողականության բարձր ստանդարտների խրախուսմանը:
10. Մենք հավատացած ենք, որ վճարումների և եկամուտների բացահայտման հարցում հարկավոր է որդեգրել հետևողական և իրագործելի մոտեցում, որը հեշտ կլինի ստանձնել և կիրառել:
11. Մենք հավատացած ենք, որ տվյալ երկրում վճարումների բացահայտման գործընթացը պետք է ընդգրկի այդ երկրի արդյունահանող ճյուղերում գործունեություն ծավալող բոլոր ընկերությունները:
12. Ձգտելով գտնել լուծումներ՝ մենք հավատացած ենք, որ բոլոր շահագրգիռ կողմերը, ներառյալ՝ կառավարությունները և պետական գործակալությունները, արդյունահանող ճյուղերում գործունեություն ծավալող ընկերությունները, ծառայություններ տրամադրող ընկերությունները, բազմակողմ կազմակերպությունները, ֆինանսական կազմակերպությունները, ներդրողները և հասարակական կազմակերպությունները, այս գործում պետք է ունենան իրենց կարևոր և պատշաճ ներդրումը:

2 ԱՃԹՆ-ԻՆ ՄԻԱՆԱԼԸ

Նախքան ԱՃԹՆ-ի թեկնածու երկիր դառնալու համար հայտ ներկայացնելը ԱՃԹՆ-ի իրականացում նախատեսող երկիրը պարտավոր է ձեռնարկել մի շարք քայլեր: Այդ քայլերն առնչվում են՝ կառավարության ստանձնած հանձնառությանը (1.1), ընկերությունների ներգրավվածությանը (1.2), քաղաքացիական հասարակության ներգրավվածությանը (1.3), բազմաշահառու խմբի ստեղծմանը (1.4) և ԱՃԹՆ-ի աշխատանքային ծրագրի համաձայնեցմանը (1.5): 15-21-րդ էջերում մանրամասնորեն սահմանված են նշված քայլերի վերաբերյալ դրույթները: Եթե ցանկանում է ճանաչվել որպես ԱՃԹՆ-ի թեկնածու, վերոնշյալ քայլերի իրականացումից հետո կառավարությունը պետք է ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ ներկայացնի ԱՃԹՆ-ի թեկնածության հայտը (տե՛ս Ներդիր 2-ը):

ՆԵՐԴԻՐ 2. ԱՃԹՆ-Ի ԹԵԿՆԱԾՈՒ ԴԱՌՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Երբ երկիրն ավարտել է ԱՃԹՆ-ին միանալու քայլերի իրականացումը և ցանկանում է ճանաչվել որպես ԱՃԹՆ-ի թեկնածու, կառավարությունը, բազմաշահառու խմբի աջակցությամբ, պետք է ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ ներկայացնի ԱՃԹՆ-ի թեկնածության հայտը՝ օգտագործելով սահմանված նմուշի հայտի ձևը¹: Հայտում պետք է նկարագրվեն մինչ տվյալ պահը ձեռնարկված գործողությունները և ներկայացվեն ԱՃԹՆ-ին միանալու յուրաքանչյուր քայլի իրականացման ապացույցներ: Հայտը պետք է ներառի ԱՃԹՆ-ի գործընթացում ներգրավված կառավարության, քաղաքացիական հասարակության և մասնավոր հատվածի շահագրգիռ կողմերի կոնտակտային տվյալները:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կուսումնասիրի հայտը և կգնահատի ԱՃԹՆ-ին միանալու բոլոր քայլերի պատշաճ կերպով իրականացումը:

Միջազգային քարտուղարությունը կապ կհաստատի ազգային մակարդակի շահագրգիռ կողմերի հետ ԱՃԹՆ-ին միանալու գործընթացի վերաբերյալ նրանց տեսակետները պարզելու նպատակով և կդիմի աջակցող կառավարություններին, քաղաքացիական հասարակության միջազգային խմբերին, աջակցող ընկերություններին, աջակցող կազմակերպություններին և ներդրողներին՝ նրանց դիտարկումները ստանալու համար: Միջազգային քարտուղարությունը ցանկացած խնդրահարույց հարցի հստակեցման

¹ Կարելի է ստանալ Միջազգային քարտուղարությունից:

նպատակով սերտորեն կհամագործակցի կառավարության կողմից նշանակված ԱՃԹՆ-ի իրականացումը ղեկավարող բարձրաստիճան պաշտոնատար անձի հետ: Այս և առկա այլ տեղեկությունների հիման վրա ԱՃԹՆ-ի խորհրդի իրազեկման և թեկնածության հարցերով կոմիտեն ողջամիտ ժամանակահատվածում ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ կներկայացնի իր առաջարկությունը երկրի հայտը ընդունելու վերաբերյալ: Վերջնական որոշումը կկայացնի ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը նախընտրում է ԱՃԹՆ-ի թեկնածու երկրին ընդունելու մասին որոշումը կայացնել ԱՃԹՆ-ի խորհրդի նիստերի ժամանակ: Այն դեպքում, երբ նիստերի միջև ընկած է երկար ժամանակահատված, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կարող է որոշման կայացումը քննարկել Խորհրդի շրջաբերականի միջոցով:

Երբ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդն ընդունում է ԱՃԹՆ-ի թեկնածու երկրին, այն նաև վերջնաժամկետներ է սահմանում ԱՃԹՆ-ի առաջին զեկույցը հրապարակելու և վավերացման գործընթացն իրականացնելու համար: Իրականացնող պետության առաջին ԱՃԹՆ-ի զեկույցը պետք է հրապարակվի երկրի՝ ԱՃԹՆ-ի թեկնածու երկիր դառնալուց հետո՝ 18 ամսվա ընթացքում: ԱՃԹՆ-ի թեկնածու երկրները պարտավոր են սկսել վավերացման գործընթացը ԱՃԹՆ-ի թեկնածու դառնալուց հետո՝ երկուսուկես տարվա ընթացքում: Վերջնաժամկետների վերաբերյալ հավելյալ տեղեկությունները հասանելի են 8-րդ դրույթում:

3. ԱՃԹՆ-Ն ԻՐԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՎՈՂ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ

Այս բաժնում սահմանվում են այն պահանջները, որոնց պետք է համապատասխանեն ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները: Գոյություն ունի իրականացնող պետությունների երկու խումբ՝ ԱՃԹՆ-ի թեկնածու և ԱՃԹՆ-ին համապատասխանող երկրներ: ԱՃԹՆ-ի թեկնածությունը նպատակ ունի համապատասխան ժամկետում հանգեցնել ԱՃԹՆ-ի ստանդարտին համապատասխանելուն: ԱՃԹՆ-ին համապատասխանող դառնալու համար ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է վավերացման գործընթացի միջոցով ցույց տան, որ բավարարում են ԱՃԹՆ-ի բոլոր պահանջներին: Վավերացման գործընթացները սահմանված են 4-րդ բաժնում:

ԱՃԹՆ-ի պահանջները նվազագույն պահանջներ են, և խորհուրդ է տրվում, որ իրականացնող պետությունները դրանք գերազանցել այն դեպքերում, երբ շահագրգիռ կողմերը համաձայնության են գալիս դրա նպատակահարմարության շուրջ: Խորհուրդ է տրվում, որ շահագրգիռ կողմերը պահանջների կատարումը լավագույնս ապահովելու համար ուսումնասիրեն www.eiti.org կայքում հասանելի՝ ցուցումներ պարունակող լրացուցիչ նյութերը:

Տերմինաբանություն

ԱՃԹՆ-ի ստանդարտում «պետք է», «հարկավոր է», «պարտավոր է» («պահանջվում է») եզրերի գործածումը նշանակում է, որ տվյալ դրույթը պարտադիր է և հաշվի կառնվի ԱՃԹՆ-ի ստանդարտին համապատասխանությունը գնահատելիս:

ԱՃԹՆ-ի ստանդարտում «ակնկալվում է» եզրի գործածումը նշանակում է, որ բազմաշահառու խումբը պետք է քննարկի տվյալ հարցը և արձանագրի իրենց քննարկումները, ներկայացնի այդ տեղեկությունները բացահայտելու/չբացահայտելու հիմնավորումը և բացահայտելու հետ կապված խոչընդոտները: Վավերացման գործընթացում կքննարկվեն և կարձանագրվեն բազմաշահառու խմբի կողմից անցկացված քննարկումները:

ԱՃԹՆ-ի ստանդարտում «առաջարկվում է», «խրախուսվում է», «կարող է ցանկություն հայտնել», «կարող էր» եզրերի գործածումը նշանակում է, որ տվյալ դրույթը կամընտրական է: Վավերացման գործընթացում կարձանագրվեն բազմաշահառու խմբի կողմից գործադրված ջանքերը, սակայն դրանք հաշվի չեն առնվի ԱՃԹՆ-ի ստանդարտին համապատասխանության ընդհանուր գնահատման մեջ:

Բացահայտման մեխանիզմի համատեքստում «ԱՃԹՆ-ի զեկույց» եզրը գործածվում է՝ որպես պայմանական արտահայտություն այն տեղեկությունների և տվյալների համար, որոնք պետք է բացահայտվեն ԱՃԹՆ-ի ստանդարտին համապատասխան: Տվյալները կարող են բացահայտվել ԱՃԹՆ-ի զեկույցի ձևով կամ լինել հանրության համար հասանելի այնպիսի տեղեկություններ և տվյալներ, որոնք հավաքվել են կամ որոնց խաչաձև հղումներ են կատարվել՝ որպես ԱՃԹՆ-ի գործընթացի բաղկացուցիչ մասի:

ԱՃԹՆ-Ի 1-ԻՆ ՊԱՀԱՆՋ. Բազմաշահառու խմբի կողմից իրականացվող վերահսկողությունը

Ամփոփ նկարագիր. ԱՃԹՆ-ն պահանջում է արդյունավետ բազմաշահառու վերահսկողության իրականացում, այդ թվում՝ գործուն բազմաշահառու խմբի կողմից, որում ներգրավված են կառավարությունը, ընկերությունները, ինչպես նաև ապահովված է քաղաքացիական հասարակության լիարժեք, անկախ, ակտիվ և արդյունավետ մասնակցությունը:

Բազմաշահառու վերահսկողության հետ կապված հիմնական պահանջները ներառում են՝ (1.1) կառավարության ներգրավվածությունը, (1.2) բիզնեսի ներգրավվածությունը, (1.3) քաղաքացիական հասարակության ներգրավվածությունը, (1.4) բազմաշահառու խմբի ստեղծումը և գործունեության ապահովումը և (1.5) համաձայնեցված աշխատանքային ծրագիրը՝ ԱՃԹՆ-ի իրականացման հստակ նպատակներով ու ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից սահմանված վերջնաժամկետներին համապատասխան ժամանակացույցով:

1.1 Կառավարության ներգրավվածությունը

ա) Կառավարությունը պարտավոր է կատարել աներկբա հրապարակային հայտարարություն ԱՃԹՆ-ի իրականացման իր մտադրության մասին: Հայտարարությունը պետք է կատարվի պետության կամ կառավարության ղեկավարի կամ կառավարության՝ պատշաճ կերպով պատվիրակված ներկայացուցչի կողմից:

բ) Կառավարությունը պարտավոր է նշանակել ԱՃԹՆ-ի իրականացումը ղեկավարող բարձրաստիճան պաշտոնատար անձ: Նշանակված անձը պետք է վայելի բոլոր շահագրգիռ կողմերի վստահությունը, ունենա բոլոր համապատասխան նախարարությունների և գործակալությունների հետ ԱՃԹՆ-ի հետ կապված գործողությունները համակարգելու իրավասություն ու ազատություն և կարողանա կենտրոնացնել ԱՃԹՆ-ի իրականացման համար անհրաժեշտ ռեսուրսները:

գ) Կառավարությունը պետք է լիարժեք կերպով, ակտիվորեն և արդյունավետորեն ներգրավված լինի ԱՃԹՆ-ի գործընթացում:

դ) Կառավարությունը պետք է ապահովի բարձրաստիճան պետական պաշտոնյաների ներկայացվածությունը բազմաշահառու խմբում:

1.2 Ընկերությունների ներգրավվածությունը

ա) Ընկերությունները պետք է լիարժեք կերպով, ակտիվորեն և արդյունավետորեն ներգրավված լինեն ԱՃԹՆ-ի գործընթացում:

բ) Կառավարությունը պետք է ընկերությունների մասնակցության համար բարենպաստ միջավայր ստեղծի ԱՃԹՆ-ի փաստացի իրականացման, համապատասխան օրենքների, կանոնակարգերի և վարչական կանոնների առումով: Պետք է պահպանվեն ԱՃԹՆ-ի գործընթացում զգալիորեն ներգրավված ընկերությունների ներկայացուցիչների (ներառելով, սակայն չսահմանափակվելով բազմաշահառու խմբի անդամներով) հիմնարար իրավունքները:

գ) Կառավարությունը պետք է ապահովի ԱՃԹՆ-ի գործընթացում ընկերությունների մասնակցության հարցում խոչընդոտների բացակայությունը:

1.3 Քաղաքացիական հասարակության ներգրավվածությունը

Քաղաքացիական հասարակության արձանագրության համաձայն²

ա) Քաղաքացիական հասարակությունը պետք է լիարժեք կերպով, ակտիվորեն և արդյունավետորեն ներգրավված լինի ԱՃԹՆ-ի գործընթացում:

բ) Կառավարությունը պետք է քաղաքացիական հասարակության մասնակցության համար բարենպաստ միջավայր ստեղծի ԱՃԹՆ-ի փաստացի իրականացման, համապատասխան օրենքների, կանոնակարգերի և վարչական կանոնների առումով: Պետք է պահպանվեն ԱՃԹՆ-ի գործընթացում զգալիորեն ներգրավված քաղաքացիական հասարակության (ներառելով, սակայն չսահմանափակվելով բազմաշահառու խմբի անդամներով) հիմնարար իրավունքները:

գ) Կառավարությունը պետք է ապահովի ԱՃԹՆ-ի գործընթացում քաղաքացիական հասարակության մասնակցության հարցում խոչընդոտների բացակայությունը:

դ) Կառավարությունը պետք է ձեռնպահ մնա այնպիսի գործողություններից, որոնք կարող են հանգեցնել ԱՃԹՆ-ի իրականացման շուրջ հանրային քննարկման նվազեցմանը կամ սահմանափակմանը:

² Քաղաքացիական հասարակության արձանագրությունը ներառված է ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի 5-րդ բաժնում:

ե) Շահագրգիռ կողմերը (ներառելով սակայն չսահմանափակվելով բազմաշահառու խմբի անդամներով) պետք է.

- i. կարողանան ազատորեն խոսել թափանցիկությանն ու բնական ռեսուրսների կառավարմանն առնչվող հարցերի մասին,
- ii. զգալիորեն ներգրավված լինեն ԱՃԹՆ-ի գործընթացի նախագծման, իրականացման, մոնիտորինգի ու գնահատման աշխատանքներում և ապահովեն, որ դա նպաստի հանրային քննարկմանը,
- iii. ունենան միմյանց հետ հաղորդակցվելու և համագործակցելու իրավունք,
- iv. կարողանան գործել ազատորեն և ԱՃԹՆ-ի վերաբերյալ կարծիքներ արտահայտել՝ առանց որևէ սահմանափակման, հարկադրանքի կամ ճնշման:

1.4 Բազմաշահառու խումբը

ա) Կառավարությունը պարտավոր է ստանձնել քաղաքացիական հասարակության և ընկերությունների հետ աշխատելու հանձնառություն և ստեղծել բազմաշահառու խումբ՝ ԱՃԹՆ-ի իրականացման վերահսկողությունն իրականացնելու նպատակով: Բազմաշահառու խումբ ստեղծելիս կառավարությունը պետք է.

- i. ապահովի, որ խմբի աշխատանքներին մասնակցելու հրավերը լինի բաց և թափանցիկ:
- ii. ապահովի շահագրգիռ կողմերի պատշաճ կերպով ներկայացվածությունը: Սա չի նշանակում, որ նրանք պետք է ներկայացված լինեն քանակապես հավասար չափով: Բազմաշահառու խումբը պետք է բաղկացած լինի համապատասխան շահագրգիռ կողմերից՝ ներառելով, սակայն ոչ անպայմանորեն սահմանափակվելով, մասնավոր հատվածը, քաղաքացիական հասարակության, այդ թվում՝ անկախ քաղաքացիական հասարակության խմբերը և քաղաքացիական հասարակության այնպիսի ներկայացուցիչներին, ինչպիսիք են՝ լրատվամիջոցները և միությունները, համապատասխան պետական կազմակերպությունները, որոնց թվում կարող են լինել նաև խորհրդարանականներ: Յուրաքանչյուր շահագրգիռ խումբ պետք է ունենա իր ներկայացուցիչներին նշանակելու իրավունք՝ հաշվի առնելով բազմակարծիք և բազմազան ներկայացուցչության ցանկալիությունը: Նշանակման

գործընթացը պետք է լինի անկախ և զերծ հարկադրանքի որևէ ակնարկից: ԱՃԹՆ-ի գործընթացում որպես բազմաշահառու խմբի անդամներ ներգրավված քաղաքացիական հասարակության խմբերն իրենց գործողություններում և քաղաքականությանն առնչվող հարցերում պետք է անկախ լինեն կառավարությունից և (կամ) ընկերություններից:

iii. քննարկի խմբի իրավական հիմքերի սահմանումը:

բ) Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է համաձայնեցնել իր աշխատանքների իրականացման հստակ և հրապարակային աշխատակարգը: Աշխատակարգը պետք է առնվազն ներառի դրույթներ հետևյալի մասին՝

Բազմաշահառու խմբի դերը, պարտականությունները և իրավունքները.

i. Բազմաշահառու խմբի անդամները պետք է ունենան իրենց պարտականություններն իրականացնելու համար անհրաժեշտ կարողություններ:

ii. Բազմաշահառու խումբը պետք է նախաձեռնի քաղաքացիական հասարակության խմբերի և ընկերությունների հետ արդյունավետ հանրային իրազեկման գործողություններ, այդ թվում՝ հաղորդակցության այնպիսի միջոցներով, ինչպիսիք են լրատվամիջոցները, վեբ կայքերը և նամակները՝ շահագրգիռ կողմերին տեղեկացնելով ԱՃԹՆ-ն իրականացնելու կառավարության ստանձնած հանձնառության և ընկերությունների ու քաղաքացիական հասարակության առանցքային դերի մասին: Բազմաշահառու խումբը պետք է նաև ապահովի ԱՃԹՆ-ի գործընթացի իրականացման արդյունքների վերաբերյալ հանրային տեղեկատվության, ինչպես օրինակ՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցի լայն տարածումը:

iii. Բազմաշահառու խմբի անդամները պետք է կապ պահպանեն իրենց խմբակցությունների հետ:

Աշխատանքային ծրագրերի, ԱՃԹՆ-ի զեկույցների և փարեկան հաշվեքվությունների հաստատումը.

iv. Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է հաստատել աշխատանքային ծրագրերը, անկախ ադմինիստրատորի

նշանակումը, անկախ ադմինիստրատորի տեխնիկական առաջադրանքը, ԱՃԹՆ-ի զեկույցները և տարեկան հաշվետվությունները:

v. Բազմաշահառու խումբը պետք է վերահսկի ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման գործընթացն ու ներգրավվի վավերացման գործընթացում:

Ներքին ղեկավարման կանոնները և ընթացակարգերը.

vi. Իրականացման ամբողջ ընթացքում պահանջվում է որոշումների կայացման ներառական գործընթաց, որտեղ յուրաքանչյուր խմբակցության նկատմամբ դրսևորվում է գործընկերային վերաբերմունք: Բազմաշահառու խմբի ցանկացած անդամ ունի քննարկման համար հարց առաջադրելու իրավունք: Բազմաշահառու խումբը պետք է համաձայնության գա բազմաշահառու խմբի ներկայացուցիչներ նշանակելու և նրանց փոխելու, որոշումներ կայացնելու, մանդատի տևողության ու նիստերի հաճախականության ընթացակարգերի շուրջ և հրապարակի դրանք: Դրանցով պետք է ապահովվի խմբի անդամներին փոխելու այնպիսի գործընթաց, որը կիրականացվի 1.4.ա պահանջով սահմանված սկզբունքների պահպանմամբ: Այն դեպքում, երբ ԱՃԹՆ-ի նիստերին ներկա լինելու համար բազմաշահառու խումբը նախատեսում է օրապահիկ տրամադրում կամ բազմաշահառու խմբի անդամներին կատարվող այլ վճարումներ, այդ գործընթացը պետք է լինի թափանցիկ և չպետք է առաջացնի շահերի բախում:

vii. Նիստերի անցկացման մասին ծանուցումը պետք է կատարվի բավականաչափ շուտ, իսկ փաստաթղթերի շրջանառությունը՝ ժամանակին՝ նախքան դրանց շուրջ քննարկման անցկացումը և ընդունումը:

viii. Բազմաշահառու խումբը պետք է վարի իր քննարկումների և որոշումների գրավոր արձանագրությունները:

1.5 Աշխատանքային ծրագիրը

Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է ունենալ ամբողջությամբ ծախսային գնահատական պարունակող և ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից սահմանված՝ հաշվետվությունների ներկայացման և վավերացման վերջնաժամկետներին

համահունչ կազմված ընթացիկ աշխատանքային ծրագիր: Աշխատանքային ծրագիրը պետք է.

ա) սահմանի ԱՃԹՆ-ի իրականացման նպատակները, որոնք կապակցված են ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների հետ և արտացոլում են արդյունահանող ճյուղերի ոլորտում ազգային առաջնահերթությունները: Խրախուսվում է բազմաշահառու խմբերի կողմից ԱՃԹՆ-ի իրականացումն ընդլայնելու նորարարական մոտեցումների ուսումնասիրումը՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման համակողմանի իրականացումն ու եկամուտների հանրային ընկալումը բարելավելու, ինչպես նաև հասարակական կյանքում, կառավարության գործառնություններում և բիզնեսում թափանցիկության ու հաշվետվողականության բարձր ստանդարտները խրախուսելու նպատակով:

բ) արտացոլի հիմնական շահագրգիռ կողմերի հետ խորհրդակցությունների արդյունքները և հաստատվի բազմաշահառու խմբի կողմից:

գ) պարունակի համաձայնեցված նպատակներին հասնելու համար նախատեսված չափելի և սահմանված ժամկետներով գործողությունները: ԱՃԹՆ-ի իրականացման շրջանակը պետք է հարմարեցվի այնպես, որ նպաստի խորհրդակցությունների գործընթացում նախանշված ցանկալի նպատակների իրականացմանը: Աշխատանքային ծրագրում պետք է՝

i. գնահատվեն և ներկայացվեն այն ծրագրերը, որոնք նպատակաուղղված են պետական մարմիններում, ընկերություններում և քաղաքացիական հասարակությունում կարողությունների հնարավոր սահմանափակումների վերացմանը, որոնք կարող են խոչընդոտ հանդիսանալ ԱՃԹՆ-ի արդյունավետ իրականացման համար,

ii. քննարկվի ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման շրջանակը, ներառյալ՝ հաշվետվությունների ներկայացման այնպիսի տեխնիկական ասպեկտներին անդրադարձող ծրագրերը, ինչպիսիք են՝ համակողմանիությունը և տվյալների հուսալիությունը (պահանջներ 4.1 և 4.9),

iii. նախանշվեն և ներկայացվեն այն ծրագրերը, որոնք նպատակաուղղված են ԱՃԹՆ-ի իրականացման ընթացքում իրավական կամ կանոնակարգող դաշտում ցանկացած հավանական խոչընդոտների վերացմանը, այդ թվում (կիրառելիության դեպքում) ԱՃԹՆ-ի պահանջներն ազգային

օրենքներում կամ կանոնակարգերում ընդգրկելուն ուղղված ծրագրերը,

iv. ներկայացվեն բազմաշահառու խմբի ծրագրերը՝ ուղղված վավերացման գործընթացի և ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման ու ներկայացման արդյունքում ստացված առաջարկությունների իրականացմանը:

դ) անհրաժեշտության դեպքում բացահայտի ֆինանսավորման և տեխնիկական աջակցության ներքին ու արտաքին աղբյուրները՝ համաձայնեցված աշխատանքային ծրագիրը ժամանակին իրականացնելու նպատակով:

ե) լայնորեն հասանելի լինի հանրությանը, օրինակ՝ հրապարակվի տվյալ երկրի ԱՃԹՆ-ի վեբ կայքում և (կամ) այլ՝ համապատասխան նախարարության կամ գործակալության վեբ կայքերում, տպագիր մամուլում կամ հանրության համար հեշտ հասանելի վայրերում:

զ) վերանայվի և թարմացվի տարեկան կտրվածքով: Աշխատանքային ծրագիրը վերանայելիս բազմաշահառու խումբը պետք է քննարկի ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման մանրամասներն ու շրջանակը, այդ թվում՝ անդրադառնալով այնպիսի հարցերի, ինչպիսիք են՝ եկամուտների կառավարումը և ծախսերը (5.3), տրանսպորտային փոխադրման վճարումները (4.4), հայեցողական սոցիալական ծախսերը (6.1.բ), տեղական կառավարման մարմիններ կատարվող հատուկ (ad hoc) փոխանցումները (5.2.բ), իրական սեփականությունը (2.5) և պայմանագրերը (2.4): 1.4.բ (viii) պահանջի համաձայն՝ բազմաշահառու խումբը պետք է փաստաթղթավորի իր քննարկումների և որոշումների արձանագրությունները:

է) ներառի իրականացման ժամանակացույցը, որը համահունչ է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից սահմանված՝ հաշվետվությունների ներկայացման և վավերացման վերջնաժամկետներին (տե՛ս 8-րդ դրույթը) և որում հաշվի են առնված այնպիսի վարչական պահանջներ, ինչպիսիք են՝ գնումների գործընթացները և ֆինանսավորումը:

ԱՃԹՆ-Ի 2-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Իրավական և ինստիտուցիոնալ շրջանակը, ներառյալ՝ պայմանագրերի և լիցենզիաների տրամադրումը

Ամփոփ նկարագիր. ԱՃԹՆ-ն պահանջում է արդյունահանող ոլորտի կառավարման կանոնների վերաբերյալ տեղեկությունների բացահայտում՝ շահագրգիռ կողմերին հնարավորություն ընձեռելով հասկանալու հետախուզման և արդյունահանման իրավունքների շնորհման օրենքներն ու ընթացակարգերը, արդյունահանող հատվածին վերաբերող իրավական, կարգավորիչ և պայմանագրային շրջանակները և պետության՝ ոլորտի կառավարման գործում ունեցած ինստիտուցիոնալ պարտականությունները: Իրավական շրջանակի և ընդերքօգտագործման իրավունքների շնորհման թափանցիկության վերաբերյալ ԱՃԹՆ-ի պահանջները ներառում են (2.1) իրավական դաշտը և ֆիսկալ ռեժիմը, (2.2) լիցենզիաների տրամադրումը, (2.3) լիցենզիաների գրանցումը, (2.4) պայմանագրերը, (2.5) իրական սեփականությունը և (2.6) արդյունահանող ոլորտում պետության մասնակցությունը:

2.1 Իրավական դաշտը և ֆիսկալ ռեժիմը

ա) ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է բացահայտեն արդյունահանող ճյուղերի ոլորտը կարգավորող իրավական դաշտի և ֆիսկալ ռեժիմի նկարագրությունը: Այս տեղեկությունները պետք է ներառեն ֆիսկալ ռեժիմի համառոտ նկարագրությունը, այդ թվում՝ ֆիսկալ ապակենտրոնացման աստիճանը, համապատասխան օրենքների ու կանոնակարգերի ընդհանուր նկարագրությունը և տեղեկատվություն կառավարության համապատասխան գործակալությունների դերի ու պարտականությունների վերաբերյալ:

բ) Այն դեպքում, երբ կառավարությունը նախաձեռնել է բարեփոխումներ, խրախուսվում է բազմաշահառու խմբի կողմից այդ բարեփոխումների փաստաթղթավորման ապահովումը:

2.2 Լիցենզիաների տրամադրումը

ա) ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պարտավոր են բացահայտել ԱՃԹՆ-ի զեկույցի հաշվետու ժամանակաշրջանի ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ներառված ընկերությունների առնչությամբ լիցենզիաների շնորհման կամ փոխանցման հետ կապված հետևյալ տեղեկությունները՝

- i. լիցենզիայի փոխանցման կամ շնորհման գործընթացի նկարագրությունը,
- ii. կիրառվող տեխնիկական և ֆինանսական չափանիշները,
- iii. փոխանցված կամ շնորհված լիցենզիա ստացած անձի (անձանց), այդ թվում՝ կոնսորցիումի անդամների (կիրառելիության դեպքում) մասին տեղեկություններ, և
- iv. լիցենզիաների փոխանցումը կամ շնորհումը կարգավորող իրավական և կանոնակարգող դաշտից կատարված բոլոր էական շեղումները:

Պահանջվում է, որ վերոնշյալ տեղեկությունները բացահայտվեն ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ընդգրկված հաշվետու ժամանակաշրջանում լիցենզիայի շնորհման և փոխանցման բոլոր դեպքերի համար, ներառյալ՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցում չներառված ընկերություններին լիցենզիաների տրամադրումը, այսինքն՝ այն դեպքերում, երբ նրանց վճարումները համաձայնեցված էականության շեմից ցածր են: Նման համակողմանի բացահայտմանը խանգարող բոլոր էական իրավական կամ գործնական խոչընդոտները պետք է արձանագրվեն և բացատրվեն ԱՃԹՆ-ի զեկույցում՝ ներառելով տեղեկատվություն այդպիսի խոչընդոտները հաղթահարելուն ուղղված կառավարության ծրագրերի և ցանկալի արդյունքներին հասնելու կանխատեսվող ժամանակացույցի մասին:

բ) Այն դեպքում, երբ ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ներառված ընկերություններն ունեն ԱՃԹՆ-ի զեկույցի հաշվետու ժամանակաշրջանից առաջ տրամադրված լիցենզիաներ, խրախուսվում է իրականացնող պետությունների կողմից այս լիցենզիաների վերաբերյալ 2.2(ա) ենթակետում ամրագրված տեղեկությունների բացահայտումը, եթե դա իրագործելի է:

գ) Այն դեպքում, երբ ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ընդգրկված հաշվետու ժամանակաշրջանում լիցենզիաները շնորհվել են մրցութային ընթացակարգով, կառավարությունը պարտավոր է բացահայտել հայտատուների ցանկը և հայտերին ներկայացվող չափանիշները:

դ) Այն դեպքում, երբ 2.2(ա-գ) ենթակետերում ամրագրված անհրաժեշտ տեղեկություններն արդեն հանրության համար հասանելի են, բավարար է ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ներառել համապատասխան վկայակոչումը կամ հղումը:

ե) Բազմաշահառու խումբը կարող է ցանկություն հայտնել՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ներառելու լրացուցիչ տեղեկություններ լիցենզիաների տրամադրման վերաբերյալ, այդ թվում՝ մեկնաբանություններ լիցենզավորման ընթացակարգերի գործուն և արդյունավետ լինելու մասին:

2.3 Լիցենզիաների գրանցում

ա) «Լիցենզիա» եզրն այս համատեքստում նշանակում է ցանկացած լիցենզիա, լիզինգ, իրավական հիմք, թույլտվություն, պայմանագիր կամ կոնցեսիա, որով կառավարությունը ընկերությանը (ընկերություններին) կամ անհատին (անհատներին) տալիս է նավթի, գազի և (կամ) պինդ օգտակար հանածոների պաշարներ հետախուզելու կամ շահագործելու իրավունք:

բ) ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պարտավոր են վարել հանրությանը հասանելի գրանցամատյան կամ կադաստրի համակարգ (համակարգեր), որը (որոնք) կպարունակի հետևյալ արդիական և համակողմանի տեղեկությունները՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ներառված ընկերություններին տրամադրված լիցենզիաներից յուրաքանչյուրի վերաբերյալ.

i. լիցենզառուն (լիցենզառուները):

ii. որոշված լինելու դեպքում՝ լիցենզավորված տարածքի կոորդինատները: Այն դեպքում, երբ կոորդինատները որոշված չեն, կառավարությունը պարտավոր է ապահովել, որ լիցենզիայի տարածքի չափերի և տեղադիրքի մասին տվյալները բացահայտվեն լիցենզիաների գրանցամատյանում և կոորդինատները կառավարության համապատասխան գործակալությունից հանրության համար հասանելի լինեն առանց անհիմն վճարների և սահմանափակումների: ԱՃԹՆ-ի զեկույցը պետք է պարունակի ցուցում այն մասին, թե ինչպես կարող են այդ կոորդինատները հասանելի դառնալ, ինչպես նաև, առկայության դեպքում, դրանք ձեռք բերելու արժեքը: ԱՃԹՆ-ի զեկույցում պետք է նաև արձանագրվեն այն ծրագրերը և ժամանակացույցը, որոնց համաձայն այս տեղեկատվությունը կարող է ազատ և էլեկտրոնային եղանակով հասանելի դառնալ լիցենզիաների գրանցամատյանի միջոցով:

iii. հայտի ներկայացման ամսաթիվը, լիցենզիայի շնորհման ամսաթիվը և տևողությունը:

iv. արդյունահանման լիցենզիաների դեպքում՝ արդյունահանվող ապրանքատեսակը:

Ակնկալվում է, որ լիցենզիաների գրանցամատյանը կամ կադաստրը կպարունակի տեղեկություններ բոլոր տրված լիցենզիաների մասին, այդ թվում՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցում չներառված ընկերություններին և անհատներին կամ խմբերին, ում վճարումները համաձայնեցված էականության շեմից ցածր են: Նման համակողմանի բացահայտմանը խանգարող բոլոր էական իրավական կամ գործնական խոչընդոտները պետք է արձանագրվեն և բացատրվեն ԱՃԹՆ-ի զեկույցում՝ ներառելով տեղեկատվություն այդպիսի խոչընդոտները հաղթահարելուն ուղղված կառավարության ծրագրերի և ցանկալի արդյունքներին հասնելու կանխատեսվող ժամանակացույցի մասին:

գ) Այն դեպքում, երբ 2.3(բ) ենթակետում ամրագրված տեղեկություններն արդեն հանրության համար հասանելի են, բավարար է ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ներառել համապատասխան վկայակոչումը կամ հղումը: Եթե այդպիսի գրանցամատյաններ կամ կադաստրներ գոյություն չունեն կամ դրանք ամբողջական չեն, ապա ԱՃԹՆ-ի զեկույցում պետք է բացահայտվեն հանրության համար հասանելի տեղեկատվության բոլոր բացթողումները և արձանագրվեն այդ համակարգերը հզորացնելուն ուղղված բոլոր ջանքերը: Միևնույն ժամանակ, ԱՃԹՆ-ի զեկույցը, ինքնին, պետք է պարունակի վերոնշյալ 2.3(բ) ենթակետում ամրագրված տեղեկությունները:

2.4 Պայմանագրերը

ա) Խրախուսվում է ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունների կողմից այն բոլոր պայմանագրերի և լիցենզիաների մասին տեղեկատվության հրապարակային բացահատումը, որոնցով սահմանվում են նավթի, գազի և պինդ օգտակար հանածոների շահագործմանն առնչվող պայմանները:

բ) Պահանջվում է՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցում արձանագրել կառավարության քաղաքականությունը նավթի, գազի և պինդ օգտակար հանածոների հետախուզումը և շահագործումը կառավարող պայմանագրերի ու լիցենզիաների բացահայտման վերաբերյալ: Այս տեղեկատվությունը պետք է ներառի համապատասխան իրավական դրույթները, բացահայտման առկա կարգերը և պլանավորված կամ իրականացման փուլում գտնվող բոլոր բարեփոխումները: Կիրառելիության դեպքում ԱՃԹՆ-ի զեկույցը պետք է ներկայացնի հանրության համար հասանելի

պայմանագրերի և լիցենզիաների ամփոփ նկարագրությունը և ներառի այն վայրի մասին վկայակոչումը կամ հղումը, որտեղ դրանք հրապարակված են:

գ) 2.4(ա) ենթակետում «պայմանագիր» եզրը նշանակում է.

i. ցանկացած պայմանագրի, կոնցեսիայի, արտադրանքի բաշխման համաձայնագրի կամ որևէ այլ համաձայնագրի ամբողջական տեքստը, որը շնորհվել է կառավարության կողմից կամ որին միացել է կառավարությունը, որով սահմանվում են նավթի, գազի և պինդ օգտակար հանածոների պաշարների շահագործմանն առնչվող պայմանները,

ii. ցանկացած կից նյութի, հավելվածի, կամ լրացման ամբողջական տեքստը, որով սահմանվում են 2.4(գ)(i) ենթակետում նկարագրված շահագործման իրավունքների վերաբերյալ մանրամասները կամ դրանց իրացումը,

iii. 2.4(գ)(i) և 2.4(գ)(ii) ենթակետերում նկարագրված փաստաթղթերում կատարված ցանկացած ձևափոխության կամ փոփոխության ամբողջական տեքստը:

դ) 2.4(ա) ենթակետում «լիցենզիա» եզրը նշանակում է.

i. ցանկացած լիցենզիայի, վարձակալության պայմանագրի, իրավական հիմք հանդիսացող փաստաթղթի կամ թույլտվության ամբողջական տեքստ, որի համաձայն՝ կառավարությունն ընկերությանը (ընկերություններին) կամ անհատին (անհատներին) տալիս է նավթի, գազի և (կամ) պինդ օգտակար հանածոների պաշարներ շահագործելու իրավունք,

ii. ցանկացած հավելվածի, հավելման կամ լրացման ամբողջական տեքստը, որով սահմանվում են 2.4(դ)(i) ենթակետում նկարագրված՝ շահագործման իրավունքների վերաբերյալ մանրամասները կամ դրանց իրացումը,

iii. 2.4(դ)(i) և 2.4(դ)(ii) ենթակետերում նկարագրված փաստաթղթերում կատարված ցանկացած ձևափոխության կամ փոփոխության ամբողջական տեքստը:

2.5 Իրական սեփականությունը

ա) Խորհուրդ է տրվում, որ ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները վարեն հանրությանը հասանելի՝ արդյունահանող ոլորտում գործունեություն իրականացնելու հայտ ներկայացրած, այդ ոլորտում

գործող կամ ներդրում կատարած իրավաբանական անձի (անձանց) իրական սեփականատերերի ռեգիստր՝ ներառյալ իրենց իրական սեփականատիրոջ (սեփականատերերի) ինքնությունը (ինքնությունները), սեփականության պատկանելության աստիճանը և մանրամասներ այն մասին, թե ինչպես է իրացվում սեփականության իրավունքը կամ իրականացվում հսկողությունը: Հնարավորության դեպքում ընկերությունների կողմից իրական սեփականության վերաբերյալ տեղեկությունները պետք է ընդգրկվեն ընկերությունների կողմից՝ արդյունահանող ճյուղերը կանոնակարգող մարմիններին, ֆոնդային բորսաներին և լիցենզավորման գործընթացի լիազոր գործակալություններին ներկայացվող փաստաթղթերում: Այն դեպքերում, երբ այս տեղեկությունները հանրությանը հասանելի են, ԱՃԹՆ-ի զեկույցում պետք է ներառվի ցուցում այն մասին, թե ինչպես գտնել այդ տեղեկատվությունը:

բ) Պահանջվում է, որ.

i. ԱԹՃՆ-ի զեկույցում արձանագրվեն իրական սեփականության բացահայտման վերաբերյալ կառավարության քաղաքականությունը և բազմաշահառու խմբի քննարկումները: Այստեղ պետք է ներառվեն համապատասխան իրավական դրույթների մանրամասները, բացահայտման առկա կարգերը և իրական սեփականության բացահայտմանն առնչվող պլանավորված կամ իրականացման փուլում գտնվող բոլոր բարեփոխումները:

ii. մինչև 2017 թվականի հունվարի 1-ը բազմաշահառու խումբը հրապարակի իրական սեփականության մասին տեղեկությունների բացահայտման ճանապարհային քարտեզը՝ ստորև ներկայացված «գ)»-«զ)» կետերին համապատասխան: Ճանապարհային քարտեզում բազմաշահառու խումբը պետք է սահմանի բոլոր ուղենիշները և վերջնաժամկետները, ինչպես նաև գնահատի ճանապարհային քարտեզի իրականացումը՝ որպես բազմաշահառու խմբի տարեկան հաշվետվության բաղկացուցիչ մաս:

գ) Պահանջվում է, որ 2020 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ իրականացնող պետությունները ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ներառելու նպատակով հարցում անեն, իսկ ընկերությունները բացահայտեն իրական սեփականության մասին տեղեկությունները: Սա վերաբերում է արդյունահանող ոլորտում գործունեություն իրականացնելու հայտ ներկայացրած, այդ ոլորտում գործող կամ ներդրում կատարած

իրավաբանական անձին (անձանց): Պետք է նշվեն իրական սեփականատիրոջ (սեփականատերերի) ինքնությունը (ինքնությունները), սեփականության պատկանելության աստիճանը և մանրամասներ այն մասին, թե ինչպես է իրացվում սեփականության իրավունքը կամ իրականացվում հսկողությունը: Իրական սեփականության մասին տեղեկությունների ներկայացման գործընթացում տեղ գտած բոլոր բացթողումները և թույլ կողմերը պետք է բացահայտվեն ԱՃԹՆ-ի զեկույցում, այդ թվում՝ նշելով այն բոլոր կազմակերպությունների անվանումները, որոնք չեն ներկայացրել իրական սեփականության մասին ամբողջական տեղեկատվություն կամ ներկայացրել են մասամբ: Այն դեպքում, երբ երկիրը, սահմանադրական կամ կիրարկման էական խոչընդոտների պատճառով չի կարողանում ապահովել այս պահանջի իրականացումը մինչև 2020 թվականի հունվարի 1-ը, կարող է ընտրել հարմարեցված իրականացման տարբերակը՝ 8.1 պահանջին համապատասխան:

դ) Իրական սեփականատիրոջ ինքնության մասին տեղեկություններում պետք է ներառվեն իրական սեփականատիրոջ անունը, քաղաքացիությունը և բնակության երկիրը, ինչպես նաև նշվեն քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձանց անունները: Նաև խորհուրդ է տրվում, որ բացահայտվեն հանրային ծառայությունների համարանիշը, ծննդյան ամսաթիվը, բնակության կամ ծառայողական հասցեն և նրա հետ կապի միջոցները:

ե) Բազմաշահառու խումբը մասնակից ընկերությունների նկատմամբ պետք է ձևավորի այնպիսի մոտեցում, որը հնարավորություն կտա ապահովելու նրանց կողմից տրամադրվող իրական սեփականության մասին տեղեկությունների ճշգրտությունը: Կազմակերպություններից կարող է պահանջվել՝ իրական սեփականության հայտարարագիրը հավաստել իրենց բարձրաստիճան պաշտոնյայի կամ ավագ իրավախորհրդատուի կողմից այն ստորագրելու կամ հիմնավորող փաստաթղթեր ներկայացնելու միջոցով:

զ) «Իրական սեփականության» սահմանումը.

i. Ընկերության «իրական սեփականատերն» այն ֆիզիկական անձն (անձինք) է, ում փաստացի ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն պատկանում կամ ում հսկողության ներքո է գտնվում է տվյալ իրավաբանական անձը:

ii. Բազմաշահառու խումբը պետք է համաձայնության գա «իրական սեփականատեր» եզրի պատշաճ սահմանման հարցում: Սահմանումը պետք է համահունչ լինի վերոնշյալ «զ)»

կետի «(i)» ենթակետին, ներառի սեփականության շեմը (շեմերը), ինչպես նաև սահմանման մեջ պետք է հաշվի առնվեն միջազգային նորմերն ու համապատասխան ազգային օրենսդրությունը: Սահմանման մեջ պետք է նշվեն նաև քաղաքական ազդեցություն ունեցող անձանց հաշվետվողականության պարտավորությունները:

iii. Բորսայում գրանցված ընկերությունները, ներառյալ՝ մայր ձեռնարկությանն ամբողջությամբ պատկանող դուստր ձեռնարկությունները, պետք է բացահայտեն ֆոնդային բորսայի անվանումը և ներկայացնեն համապատասխան բորսաներում առկա փաստաթղթերի հղումները:

iv. Համատեղ ձեռնարկությունների դեպքում տվյալ համատեղ ձեռնարկության յուրաքանչյուր կազմակերպություն պետք է բացահայտի իր իրական սեփականատիրոջը (սեփականատերերին), եթե այդ կազմակերպությունը չի հանդիսանում բորսայում գրանցված ընկերություն կամ բորսայում գրանցված ընկերությանն ամբողջությամբ պատկանող դուստր ձեռնարկություն: Յուրաքանչյուր կազմակերպություն պատասխանատու է իր կողմից տրամադրվող տեղեկությունների ճշգրտության համար:

է) ԱՃԹՆ-ի զեկույցում պետք է նաև բացահայտվեն այդպիսի ընկերությունների իրավական սեփականատերերը և սեփականության մասնաբաժինը:

2.6 Պետության մասնակցությունը

Այն դեպքում, երբ արդյունահանող ճյուղերում պետության մասնակցությունը հանգեցնում է նյութական եկամուտների գծով վճարումների ավելացմանը, իրականացնող պետությունները պետք է ներկայացնեն.

ա) բացատրություն կառավարության և պետական ձեռնարկությունների (ՊՁ-ների) միջև ֆինանսական հարաբերություններին առնչվող կանոնների և պրակտիկայի մասին, օրինակ՝ ՊՁ-ի (ՊՁ-ների) ու պետության միջև ֆինանսական միջոցների փոխանցումը, չբաշխված շահույթը, վերաներդրումը և երրորդ կողմի ֆինանսավորումը կարգավորող կանոնների ու կարգերի վերաբերյալ:

ԱՃԹՆ-ի զեկույցի ներկայացման իմաստով՝ ՊՁ-ն ամբողջությամբ կամ մեծամասամբ կառավարության սեփականությունը հանդիսացող

ընկերություն է, որը զբաղվում է արդյունահանման գործունեությամբ կառավարության անունից: Հիմք ընդունելով վերոնշյալը՝ խրախուսվում է, որ բազմաշահառու խումբը քննարկի և փաստաթղթավորի «ՊՁ-ների» իր սահմանումը՝ հաշվի առնելով ազգային օրենսդրությունը և կառավարության կառուցվածքը:

բ) բացահայտումներ կառավարության և ՊՁ-ի (ՊՁ-ների) կողմից երկրի նավթի, գազի արդյունահանման ու հանքարդյունաբերության ոլորտում գործող՝ հանքարդյունահանման, նավթի և գազի արդյունահանման ընկերություններում, այդ թվում՝ ՊՁ-ների դուստր ձեռնարկություններին և համատեղ ձեռնարկություններին պատկանող ընկերություններում սեփականության պատկանելության աստիճանի, ինչպես նաև զեկույցի ներկայացման ժամանակահատվածում սեփականության պատկանելության աստիճանի ցանկացած փոփոխության մասին:

Այս տեղեկությունները պետք է ներառեն մանրամասներ՝ կապված նրանց բաժնեմասին առնչվող պայմանների հետ, ներառյալ՝ ծրագրի իրականացման ցիկլի տարբեր փուլերում ծախսերը ծածկելու իրենց պատասխանատվության աստիճանը, ինչպես օրինակ՝ լրիվ վճարվող բաժնեմասը, ազատ կապիտալը, եկամտաբերությունը: Այն դեպքում, երբ զեկույցի ներկայացման ժամանակահատվածում փոխվել է կառավարության և ՊՁ-ի (ՊՁ-ների) սեփականության պատկանելության աստիճանը, ակնկալվում է կառավարության և ՊՁ-ի (ՊՁ-ների) կողմից գործարքի պայմանների, ներառյալ՝ գնահատման և եկամուտների վերաբերյալ մանրամասների բացահայտում: Այն դեպքում, երբ կառավարությունը և ՊՁ-ն (ՊՁ-ները) երկրի ներսում գործող հանքարդյունահանման, նավթի և գազի արդյունահանման ընկերություններին տրամադրել են վարկեր կամ վարկային երաշխիքներ, պետք է բացահայտվեն այդ գործարքների վերաբերյալ մանրամասները:

ԱՃԹՆ-Ի 3-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Հետախուզումը և արդյունահանումը

Ամփոփ նկարագիր. ԱՃԹՆ-ն պահանջում է հետախուզման և արդյունահանման հետ կապված տեղեկությունների բացահայտում, ինչը հնարավորություն կտա շահագրգիռ կողմերին հասկանալ ոլորտի ներուժը:

Հետախուզման և արդյունահանման թափանցիկությանն առնչվող ԱՃԹՆ-ի պահանջները ներառում են՝ (3.1) հետախուզման աշխատանքների մասին տեղեկությունները, (3.2) արդյունահանման մասին տվյալները և (3.3) արտահանման մասին տվյալները:

3.1 **Հետախուզում:** ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է բացահայտեն արդյունահանող ճյուղերի ամփոփ նկարագիրը, այդ թվում՝ իրականացվող ցանկացած կարևոր հետախուզական աշխատանքները:

3.2 **Արդյունահանում:** ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է բացահայտեն ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ընդգրկված ֆիսկալ տարվա արդյունահանման մասին տվյալները, այդ թվում՝ արդյունահանման ընդհանուր ծավալները և արդյունահանման արժեքը՝ ըստ ապրանքի և, նպատակահարմարության դեպքում, ըստ նահանգի (շրջանի): Այստեղ կարող են ներառվել արդյունահանման մասին տվյալների աղբյուրները և տեղեկություններ այն մասին, թե ինչպես են հաշվարկվել ԱՃԹՆ-ի զեկույցում բացահայտված արդյունահանման ծավալները և արժեքները:

3.3 **Արտահանում:** ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է բացահայտեն ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ընդգրկված ֆիսկալ տարվա արտահանման մասին տվյալները, այդ թվում՝ արտահանման ընդհանուր ծավալները, արտահանման արժեքը՝ ըստ ապրանքի և, նպատակահարմարության դեպքում, ըստ ծագման նահանգի (շրջանի): Այստեղ կարող են ներառվել արտահանման մասին տվյալների աղբյուրները և տեղեկություններ այն մասին, թե ինչպես են հաշվարկվել ԱՃԹՆ-ի զեկույցում բացահայտված արտահանման ծավալները և արժեքները:

ԱՃԹՆ-Ի 4-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Եկամուտների հավաքագրումը

Ամփոփ նկարագիր. Ընկերությունների վճարումների և կառավարության եկամուտների մասին ընկալումը կարող է նպաստել արդյունահանող ճյուղերի կառավարման վերաբերյալ տեղեկացված հանրային երկխոսությանը: ԱՃԹՆ-ն պահանջում է ընկերությունների վճարումների և արդյունահանող ճյուղերից ստացված կառավարության եկամուտների համակողմանի համաձայնեցում: Եկամուտների հավաքագրմանն առնչվող ԱՃԹՆ-ի պահանջները ներառում են՝ (4.1) հարկերի և եկամուտների համակողմանի բացահայտումը, (4.2) պետության՝ արդյունահանման մասնաբաժնի կամ բնաիրային տեսքով հավաքագրված այլ եկամուտների վաճառքը, (4.3) ենթակառուցվածքների համար մատակարարումները և ապրանքափոխանակության կարգավորումները, (4.4) փոխադրումներից ստացվող եկամուտները, (4.5) ՊՁ-ի գործարքները, (4.6) տեղական կառավարման մարմիններին կատարվող վճարումները, (4.7) ապաագրեգացման աստիճանը, (4.8) տվյալների արդիականությունը և (4.9) տվյալների որակը:

4.1 Հարկերի և եկամուտների համակողմանի բացահայտումը

ա) Մինչև հաշվետվությունների ներկայացման գործընթացի մեկնարկը բազմաշահառու խումբը պարտավոր է համաձայնության գալ այն հարցերի շուրջ, թե որ վճարումները և եկամուտներն են համարվում էական և, հետևաբար, պետք է բացահայտվեն, այդ թվում՝ համաձայնեցնել, թե որոնք են էականության պատշաճ սահմանումները և շեմերը: Վճարումները և եկամուտները համարվում են էական, եթե դրանց մասին տեղեկատվության բացթողումը կամ սխալ տեղեկատվության հաղորդումը կարող է զգալիորեն ազդել ԱՃԹՆ-ի զեկույցի համակողմանիության վրա: Պետք է նկարագրվի յուրաքանչյուր եկամտային հոսքը՝ համապատասխան էականության սահմանումներով և շեմերով: Էականության սահմանումները և շեմերը հաստատելիս՝ բազմաշահառու խումբը պետք է քննարկի եկամտային հոսքերի չափը՝ ընդհանուր եկամուտների համեմատությամբ: Բազմաշահառու խումբը պետք է փաստաթղթավորի քննարկված տարբերակները և այդ սահմանումներն ու շեմերը հաստատելու հիմնավորումները:

բ) Պետք է ներառվեն հետևյալ եկամտային հոսքերը՝

- i. կառավարության՝ արդյունահանումից հասանելիք մասնաբաժինը,
- ii. տվյալ երկրի ՊՁ-ի՝ արդյունահանումից հասանելիք մասնաբաժինը,

- iii. շահութահարկերը,
- iv. ոռոյալթիները,
- v. շահաբաժինները,
- vi. հավելավճարները, ինչպես օրինակ՝ ստորագրման, հայտնաբերման և արդյունահանման հավելավճարները,
- vii. լիցենզիայի տրամադրման տուրքերը, վարձակալության վճարները, մուտքի վճարները և լիցենզիաների և (կամ) կոնցեսիաների համար կատարվող այլ վճարները,
- viii. կառավարությանը կատարվող ցանկացած այլ կարևոր վճարումները և կառավարության էական օգուտը:

Եկամտային հոսքերը կամ շահույթները պետք է չներառվեն միայն այն դեպքերում, երբ դրանք կիրառելի չեն կամ բազմաշահառու խումբը համաձայնության է գալիս, որ դրանց մասին տեղեկատվության բացթողումը էական ազդեցություն չի ունենա ԱՃԹՆ-ի զեկույցի համակողմանիության վրա:

գ) ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է ապահովեն կառավարության եկամուտների և ընկերությունների վճարումների համակողմանի համաձայնեցում, այդ թվում՝ պետական ձեռնարկություններին կատարված և պետական ձեռնարկություններից կատարված վճարումները՝ ըստ համաձայնեցված շրջանակի: Կառավարությանն էական վճարումներ կատարող բոլոր ընկերությունները պարտավոր են համակողմանիորեն բացահայտել այդ վճարումները՝ ըստ համաձայնեցված շրջանակի: Ձեռնարկությունը պետք է ազատվի հաշվետվությունների ներկայացման պարտականությունից միայն այն դեպքում, եթե հնարավոր է ապացուցել, որ նրա վճարումները և եկամուտներն էական չեն: Էական եկամուտներ ստացող բոլոր պետական կազմակերպությունները պարտավոր են համակողմանիորեն բացահայտել այդ եկամուտները՝ ըստ համաձայնեցված շրջանակի:

դ) Եթե գործնականում չկան էական խոչընդոտներ, կառավարությունից լրացուցիչ պահանջվում է տրամադրել ընդհանրացված տեղեկություններ ԱՃԹՆ-ի զեկույցի շրջանակներում համաձայնեցված տարբեր հոսքերից ստացված ընդհանուր եկամուտների չափի վերաբերյալ՝ ներառյալ համաձայնեցված էականության շեմերից ցածր եկամուտները: Այն դեպքում, երբ այս տվյալները հասանելի չեն, անկախ ադմինիստրատորը պետք է որպես հիմք ընդունի համապատասխան տվյալները և այլ աղբյուրներից

ստացված գնահատականները՝ կառավարության ընդհանուր եկամուտների մասին համակողմանի տեղեկատվություն ներկայացնելու նպատակով:

4.2 Պետության արդյունահանման մասնաբաժնի վաճառքը կամ բնահրային տեսքով հավաքագրված այլ եկամուտները

Այն դեպքերում, երբ պետության արդյունահանման մասնաբաժնի վաճառքը կամ բնահրային տեսքով հավաքագրված այլ եկամուտները համարվում են էական, կառավարությունը, ներառյալ՝ ՊԶ- ները, պարտավոր է բացահայտել վաճառված ծավալները և ստացված եկամուտները: Հրապարակված տվյալները պետք է տարաբաժանվեն՝ ըստ առանձին գնորդ ընկերությունների և այնպես, որ ապահովվի դրանց համապատասխանությունը մյուս վճարումների ու եկամտային հոսքերի վերաբերյալ հաշվետվողականությանը (պահանջ 4.7.):

Հաշվետվությունների տվյալները կարող են մանրամասնվել՝ ըստ արտադրանքի տեսակի, գնի, շուկայի և վաճառքի ծավալի: Գործնականում դրա իրագործելիության դեպքում խրախուսվում է, որ բազմաշահառու խումբն Անկախ ադմինիստրատորին հանձնարարի համադրել վաճառված ծավալները և ստացված եկամուտները՝ գնորդ ընկերություններին հաշվետվողականության գործընթացում ընդգրկելու միջոցով:

4.3 Ենթակառուցվածքների համար մատակարարումները և ապրանքափոխանակության կարգավորումները

Բազմաշահառու խումբը և Անկախ ադմինիստրատորը պարտավոր են քննարկել, թե արդյոք կան ապրանքների և ծառայությունների մատակարարում ներառող համաձայնագրեր կամ համաձայնությունների փաթեթներ (այդ թվում՝ փոխառություններ, դրամաշնորհներ և ենթակառուցվածքների աշխատանքներ)՝ նավթի, գազի լրիվ կամ մասնակի փոխանակում կամ երկրաբանական հետախուզման կամ արդյունահանման կոնցեսիաներ կամ այդպիսի ապրանքների ֆիզիկական առաքում: Դա համար բազմաշահառու խումբը և անկախ ադմինիստրատորը պետք է լիարժեք պատկերացում կազմեն հետևյալի մասին. համապատասխան համաձայնագրերի և պայմանագրերի պայմանները, ներգրավված կողմերը, պետության կողմից հանձն առած ռեսուրսները, հավասարակշռող տարբեր հոսքերի արժեքը (օրինակ՝ ենթակառուցվածքների աշխատանքները) և այդ համաձայնագրերի էականությունը՝ տիպային պայմանագրերի համեմատությամբ: Այն դեպքերում, երբ բազմաշահառու խմբի

Եզրակացությամբ այդ համաձայնագրերը համարվում են էական, բազմաշահառու խումբը և անկախ ադմինիստրատորը պարտավոր են հավաստիանալ, որ ԱՃԹՆ-ի զեկույցն անդրադառնում է այդ համաձայնագրերին՝ ապահովելով մանրամասնությունների և թափանցիկության այնպիսի մակարդակ, որը համապատասխանում է այլ վճարումների և եկամտային հոսքերի բացահայտմանը և համաձայնեցմանը: Այն դեպքում, երբ հիմնական գործարքների համաձայնեցումն իրագործելի չէ, բազմաշահառու խումբը պետք է համաձայնության գա համաձայնագրի (համաձայնագրերի) կողմի (կողմերի) միակողմ բացահայտումների մոտեցման վերաբերյալ, որը կներառվի ԱՃԹՆ-ի զեկույցում:

4.4 Փոխադրումներից ստացվող եկամուտները

Այն դեպքում, երբ նավթի, գազի և պինդ օգտակար հանածոների փոխադրումից ստացված եկամուտներն էական են, ակնկալվում է կառավարության և պետական ձեռնարկությունների (ՊՁ-ների) կողմից ստացված եկամուտների բացահայտում: Հրապարակված տվյալները պետք է տարաբաժանվեն այնպես, որ ապահովվի դրանց համապատասխանությունը մյուս վճարումների ու եկամտային հոսքերի մասին հաշվետվողականությանը (պահանջ 4.7.): Իրականացնող պետությունները կարող են բացահայտել.

ա) փոխադրման կարգավորումների նկարագրությունը, ներառյալ՝ արտադրանքը, փոխադրման ուղին (ուղիները) և փոխադրման գործընթացում ներգրավված համապատասխան ընկերությունները և պետական կազմակերպությունները, այդ թվում՝ ՊՁ-ն (ՊՁ-ները),

բ) փոխադրման համապատասխան հարկերի, սակագների կամ այլ համապատասխան վճարումների սահմանումները, ինչպես նաև դրանք հաշվարկելու համար օգտագործված մեթոդաբանությունները,

գ) սակագների դրույքաչափերի և փոխադրված ապրանքների ծավալի մասին տեղեկատվությունը,

դ) պետական կազմակերպությունների և ՊՁ-ի (ՊՁ-ների) կողմից նավթի, գազի և պինդ օգտակար հանածոների փոխադրումից ստացված եկամուտների մասին տեղեկատվությունը,

ե) գործնականում հնարավոր լինելու դեպքում խրախուսվում է, որ բազմաշահառու խումբն անկախ ադմինիստրատորին հանձնարարի համաձայնեցնել նավթի, գազի և պինդ օգտակար հանածոների փոխադրման հետ կապված էական վճարումներն ու եկամուտները:

4.5 Պետական ձեռնարկություններին (ՊՁ-ներին) առնչվող գործարքները

Բազմաշահառու խումբը պետք է ապահովի, որ հաշվետվությունների ներկայացման գործընթացում համակողմանի անդրադարձ կատարվի ՊՁ-ների դերին, այդ թվում՝ նավթի, գազի արդյունահանման և հանքարդյունահանման ընկերություններից ՊՁ-ներին կատարվող էական վճարումներին և ՊՁ-ների ու կառավարության այլ գործակալությունների միջև կատարվող փոխանցումներին:

4.6 Տեղական կառավարման մարմիններ կատարվող վճարումները

Բազմաշահառու խմբից պահանջվում է հաստատել, թե արդյոք էական են համաձայնեցված տարբեր հոսքերի շրջանակներում ընկերություններից տեղական կառավարման մարմիններ կատարվող ուղղակի վճարումները: Այն դեպքում, երբ դրանք էական են, բազմաշահառու խումբը պարտավոր է ապահովել, որ ընկերության կողմից տեղական կառավարման մարմիններ կատարվող վճարումները և այդ վճարումների ստացումը բացահայտված և համաձայնեցված լինեն ԱՃԹՆ-ի զեկույցում:

4.7 Ապագրեգացման աստիճանը

Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է համաձայնության գալ հրապարակվող տվյալների ապագրեգացման աստիճանի վերաբերյալ: Պահանջվում է, որ ԱՃԹՆ-ի տվյալները ներկայացվեն՝ ըստ առանձին ընկերության, պետական կազմակերպության և եկամտային հոսքի: Պահանջվում է հաշվետվությունների ներկայացում ծրագրի մակարդակով՝ պայմանով, որ այն համահունչ լինի Միացյալ Նահանգների արժեթղթերի և բորսաների հանձնաժողովի կանոններին և Եվրոպական միության առաջիկայում ներկայացվելիք պահանջներին:

4.8 Տվյալների արդիականությունը

ա) ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պարտավոր են ներկայացնել իրենց առաջին ԱՃԹՆ-ի զեկույցը ԱՃԹՆ-ի թեկնածու դառնալուց հետո 18 ամսվա ընթացքում, որից հետո ակնկալվում է իրականացնող պետությունների կողմից ԱՃԹՆ-ի զեկույցների ներկայացում տարեկան կտրվածքով:

բ) ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է բացահայտեն ոչ ավելի, քան երկու տարվա վաղեմություն ունեցող տվյալներ, օրինակ՝ 2016 օրացուցային (ֆինանսական) տարում հրապարակված ԱՃԹՆ-ի

զեկույցը պետք է հիմնված լինի 2014 օրացուցային (ֆինանսական) տարուց ոչ ավելի հին տվյալների վրա: Խրախուսվում է, որ բազմաշահառու խմբերն ուսումնասիրեն տվյալները հնարավորինս շուտ հրապարակելու հնարավորությունները, օրինակ՝ շարունակական առցանց բացահայտումների միջոցով կամ, առկայության դեպքում, հրապարակելով լրացուցիչ, ԱՃԹՆ-ի եկամուտների տվյալներում ընդգրկված հաշվետու ժամանակաշրջանից ավելի թարմ ԱՃԹՆ-ի տվյալներ: Այն դեպքում, երբ ԱՃԹՆ-ի հաշվետվությունների ներկայացման գործընթացը զգալիորեն ուշացվել է, բազմաշահառու խումբը պետք է քայլեր ձեռնարկի ԱՃԹՆ-ի զեկույցները այնպես կազմելու, որ դիտարկվեն հաշվետվությունների ներկայացման միջանկյալ ժամանակահատվածներ և ապահովվի ըստ յուրաքանչյուր տարվա հաշվետվությունների ներկայացումը:

գ) Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է համաձայնության գալ ԱՃԹՆ-ի զեկույցի հաշվետու ժամանակաշրջանի վերաբերյալ:

4.9 **Տվյալների որակը և որակի ապահովումը**

ա) ԱՃԹՆ-ն պահանջում է գնահատել, թե արդյոք վճարումները և եկամուտներն ենթարկվում են վստահելի, անկախ աուդիտի՝ աուդիտի իրականացման միջազգային ստանդարտների կիրառմամբ:

բ) Պահանջվում է, որ վճարումները և եկամուտները համաձայնեցվեն հուսալի, անկախ ադմինիստրատորի կողմից՝ կիրառելով աուդիտի իրականացման միջազգային ստանդարտները և ադմինիստրատորի կարծիքը համաձայնեցման, այդ թվում՝ անհամապատասխանությունների վերաբերյալ, եթե հայտնաբերվել են այդպիսիք:

i. Ընկերության վճարումների և կառավարության եկամուտների համաձայնեցումը պետք է իրականացվի անկախ ադմինիստրատորի կողմից՝ միջազգային մասնագիտական ստանդարտների կիրառմամբ:

ii. Բազմաշահառու խումբն անկախ ադմինիստրատորին պետք է համարի հուսալի, արժանահավատ և տեխնիկապես կոմպետենտ: Բազմաշահառու խումբը պետք է հաստատի անկախ ադմինիստրատորի նշանակումը:

iii. Բազմաշահառու խումբը և անկախ ադմինիստրատորը պարտավոր են համաձայնության գալ ԱՃԹՆ-ի զեկույցի համար տեխնիկական առաջադրանքի հարցում՝ տիպային

տեխնիկական առաջադրանքի հիման վրա և ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից հաստատված «ԱՃԹՆ-ի զեկույցների համար համաձայնեցված ընթացակարգի»³ հարցում: Այն դեպքում, երբ բազմաշահառու խումբը ցանկանա հարմարեցնել այդ համաձայնեցված ընթացակարգերը կամ շեղում կատարել դրանցից, այն պետք է նախապես ստանա ԱՃԹՆ-ի խորհրդի հաստատումը (պահանջ 8.1):

գ) Այն դեպքերում, երբ 4.9 (ա) ենթակետում նշված գնահատման արդյունքում կատարվում է եզրահանգում, որ տեղի է ունեցել (i) ԱՃԹՆ-ի ստանդարտով պահանջվող տվյալների սահմանված կարգով բացահայտում՝ ներառելով անհրաժեշտ մանրամասները, և (ii) որ ֆինանսական տվյալները ենթարկվել են հուսալի, անկախ աուդիտի՝ միջազգային ստանդարտների կիրառմամբ, բազմաշահառու խումբը կարող է հայցել Խորհրդի հաստատումը ԱՃԹՆ-ի իրականացման հրապարակայնությունը «Լայնորեն հասանելի դարձած բացահայտումների համար համաձայնեցված ընթացակարգի»⁴ համաձայն ապահովելու նպատակով: Այսպիսի նախնական հաստատման բացակայության դեպքում պահանջվում է պահպանել 4.9 (բ) ենթակետի դրույթները:

³ Հասնելի Բջջագլխն Ըբբսուրբորջուկից

⁴ Հասնելի Բջջագլխն Ըբբսուրբորջուկից

ԱՃԹՆ-Ի 5-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Եկամուտների տեղաբաշխումները

Ամփոփ նկարագիր. ԱՃԹՆ-ն պահանջում է եկամուտների տեղաբաշխումների հետ կապված տեղեկությունների բացահայտումներ, որոնք շահագրգիռ կողմերին հնարավորություն կտան հասկանալու, թե ինչպես են եկամուտները մուտքագրվում պետական և, կիրառելիության դեպքում, տեղական կառավարման մարմինների բյուջեներ: Եկամուտների տեղաբաշխումներին առնչվող ԱՃԹՆ-ի պահանջները ներառում են՝ (5.1) եկամուտների բաշխումը, (5.2) տեղական կառավարման մարմիններ կատարվող փոխանցումները ու (5.3) եկամուտների կառավարումը և ծախսերը:

5.1 Արդյունահանող ոլորտի եկամուտների բաշխումը

Իրականացնող պետությունները պետք է բացահայտեն արդյունահանող ոլորտից ստացվող եկամուտների բաշխման նկարագրությունը:

ա) ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է նշեն, թե արդյունահանող ոլորտի որ եկամուտներն են կանխիկ և բնափրային տեսքով մուտքագրվում պետական բյուջե: Այն դեպքերում, երբ եկամուտները չեն մուտքագրվում պետական բյուջե, այդ եկամուտների տեղաբաշխումները պետք է պարզաբանվեն՝ կիրառելիության դեպքում ներառելով հղումներ համապատասխան ֆինանսական հաշվետվություններին՝ նշելով, օրինակ, ազգային բարեկեցության և զարգացման հիմնադրամները, տեղական կառավարման մարմինները, պետական ձեռնարկությունները և այլ արտաբյուջետային կառույցները:

բ) Խրախուսվում է բազմաշահառու խմբերի կողմից պետական եկամուտների դասակարգման համակարգերին և այնպիսի միջազգային ստանդարտներին հղում կատարելը, ինչպիսին է, օրինակ՝ Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (ԱՄՀ) կառավարության ֆինանսական վիճակագրության ձեռնարկը:

5.2 Տեղական կառավարման մարմիններ կատարվող փոխանցումները

ա) Այն դեպքերում, երբ պետական և տեղական կառավարման մարմինների միջև կատարվող փոխանցումները կապված են արդյունահանող ճյուղերից գոյացած եկամուտների հետ և սահմանված են տվյալ երկրի սահմանադրությամբ, օրենքներով կամ եկամտի բաշխման այլ մեխանիզմներով, բազմաշահառու խումբը պարտավոր է ապահովել էական փոխանցումների բացահայտումը: ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետություններն

առկայության դեպքում պետք է բացահայտեն եկամտի բաշխման բանաձևը, ինչպես նաև այն բոլոր անհամապատասխանությունները, որոնք առկա են եկամտի բաշխման համատատասխան բանաձևի համաձայն հաշվարկված փոխանցման գումարի և կենտրոնական կառավարության ու յուրաքանչյուր համապատասխան տեղական կառավարման մարմին կատարված փոխանցված փաստացի գումարի միջև: Բազմաշահառու խմբին խրախուսվում է իրականացնել այս փոխանցումների համադրում: Այն դեպքում, երբ տեղական կառավարման մարմինների մասնակցության համար առկա են սահմանադրական կամ գործնական էական խոչընդոտներ, բազմաշահառու խումբը կարող է ընտրել հարմարեցված իրականացման տարբերակը՝ 8.1 պահանջին համապատասխան:

բ) խրախուսվում է, որ բազմաշահառու խումբն ապահովի նաև բոլոր էական հայեցողական կամ հատուկ (ad hoc) փոխանցումների բացահայտումը և, հնարավորության դեպքում, համաձայնեցումը:

5.3 Եկամուտների կառավարումը և ծախսերը

Բազմաշահառու խմբին խրախուսվում է բացահայտել եկամուտների կառավարման և ծախսերի վերաբերյալ լրացուցիչ տեղեկություններ, այդ թվում.

ա) արդյունահանող ոլորտից ստացվող՝ հատուկ ծրագրերի կամ աշխարհագրական շրջանների համար նախատեսված բոլոր եկամուտների նկարագրությունը: Այն պետք է ներառի դրանց օգտագործման գործընթացում հաշվետվողականության և արդյունավետության ապահովման մեթոդների նկարագրությունը:

բ) երկրի բյուջեի և աուդիտի գործընթացների նկարագրությունը և բյուջետավորման, ծախսերի ու աուդիտի հաշվետվությունների վերաբերյալ հանրության համար հասանելի տեղեկատվության հղումները:

գ) կառավարությունից ստացված պատեհաժամ (timely) տեղեկությունները, որոնք կխթանեն եկամուտների կայունության և ռեսուրսներից կախվածության հետ կապված հարցերի վերաբերյալ հանրային ընկալումն ու դրանց շուրջ հանրային երկխոսությունը: Այն կարող է ներառել ենթադրություններ՝ հիմնվելով բյուջետային ցիկլում ընդգրկված առաջիկա տարիների վրա և կապված արդյունահանող ոլորտից կանխատեսվող արդյունահանման, ապրանքների գների ու եկամուտների կանխատեսումների, ինչպես նաև արդյունահանող

ոլորտից ակնկալվող ապագա ֆիսկալ եկամուտների համամասնության
հետ:

ԱՃԹՆ-Ի 6-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ 6. Սոցիալական և տնտեսական ծախսերը

Ամփոփ նկարագրություն. ԱՃԹՆ-ն պահանջում է սոցիալական ծախսերի և տնտեսության վրա արդյունահանող ոլորտի ազդեցության հետ կապված տեղեկությունների բացահայտումներ, ինչը շահագրգիռ կողմերին հնարավորություն կտա գնահատել, թե արդյոք արդյունահանող ոլորտում գործունեությունը հանգեցնում է սոցիալական և տնտեսական ցանկալի հետևանքների և արդյունքների: Սոցիալական և տնտեսական ծախսերին առնչվող ԱՃԹՆ-ի պահանջները ներառում են՝ (6.1) ընկերությունների կողմից կատարվող սոցիալական ծախսերը, (6.2) ՊԶ-ի քվազի-ֆիսկալ ծախսերը և (6.3) տնտեսության մեջ արդյունահանող ոլորտի մասնաբաժնի ամփոփ նկարագիրը:

6.1 Ընկերությունների կողմից կատարվող սոցիալական ծախսերը

ա) Այն դեպքերում, երբ ընկերությունների կողմից կատարվող էական սոցիալական ծախսերը պահանջվում են օրենսդրությամբ կամ կառավարության հետ կնքված այնպիսի պայմանագրով, որով կարգավորվում են արդյունահանող ոլորտում ներդրումները, իրականացնող պետությունները պետք է բացահայտեն և, հնարավորության դեպքում, համաձայնեցնեն այդ գործարքները: Այն դեպքում, երբ այդ օգուտները տրամադրվում են բնափրային տեսքով, ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետություններից պահանջվում է այդ բնափրային գործարքի բնույթի և ենթադրյալ արժեքի բացահայտում: Այն դեպքում, երբ սահմանված սոցիալական ծախսի շահառուն երրորդ կողմ է, այսինքն՝ կառավարության գործակալություն չէ, պահանջվում է շահառուի անվանման և գործառույթների բացահայտում: Եթե հնարավոր չէ իրականացնել համաձայնեցում, ապա երկրները պետք է տրամադրեն ընկերության և (կամ) կառավարության միակողմ բացահայտումներն այդ գործարքների վերաբերյալ:

բ) Այն դեպքերում, երբ բազմաշահառու խումբը համաձայնում է, որ հայեցողական սոցիալական ծախսերն ու փոխանցումներն էական են, խրախուսվում է նրա կողմից հաշվետվությունների ներկայացման գործընթացի մշակումը՝ պետական կազմակերպություններ կատարվող այլ վճարումների և եկամուտների հոսքերի բացահայտմանը համապատասխան թափանցիկությունն ապահովելու նպատակով: Եթե հնարավոր չէ իրականացնել հիմնական գործարքների համաձայնեցում, ինչպես օրինակ՝ այն դեպքում, երբ ընկերության կողմից վճարումները կատարվել են բնափրային տեսքով կամ ոչ պետական երրորդ կողմին, բազմաշահառու խումբը կարող է ցանկություն հայտնել համաձայնեցնել որևէ մոտեցում ընկերության և

(կամ) կառավարության կամավոր միակողմ բացահայտումների վերաբերյալ:

6.2 Քվազի-Ֆիսկալ ծախսերը

Այն դեպքում, երբ արդյունահանող ճյուղերում պետական մասնակցությունը նպաստում է էական եկամուտների վճարումների աճին, իրականացնող պետությունները պետք է ներառեն ՊՁ-ից (ՊՁ-ներից) ստացված՝ իրենց քվազի-Ֆիսկալ ծախսերի վերաբերյալ բացահայտումները: Քվազի-Ֆիսկալ ծախսերը ներառում են այն կարգավորումները, որոնց համաձայն ՊՁ-ն (ՊՁ-ները) կատարում են հանրային սոցիալական այնպիսի ծախսեր, ինչպիսիք են՝ սոցիալական ծառայությունների, հանրային ենթակառուցվածքի, վառելիքի սուբսիդիաների ու պետական պարտքի մարման և այլ նպատակներով կատարվող վճարումները, որոնք ներառված չեն պետական բյուջետավորման գործընթացում: Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է մշակել հաշվետվությունների ներկայացման գործընթաց՝ նպատակ ունենալով հասնել թափանցիկության այնպիսի մակարդակի, որը կապահովի համապատասխանությունը մյուս վճարումների և եկամուտների հոսքերի հետ, ինչպես նաև պետք է դրանում ընդգրկի ՊՁ-ի դուստր ձեռնարկությունները և համատեղ ձեռնարկությունները:

6.3 Արդյունահանող ոլորտի ներդրումը տնտեսության մեջ

ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները հասանելիության դեպքում պետք է բացահայտեն տեղեկություններ ԱՃԹՆ-ի զեկույցում ընդգրկված ֆիսկալ տարվա համար տնտեսության մեջ արդյունահանող ճյուղերի կատարած ներդրման մասին: Պահանջվում է, որ այդ տեղեկությունները ներառեն հետևյալը.

ա) արդյունահանող ճյուղերի չափը՝ բացարձակ մեծություններով և որպես ՀՆԱ-ի տոկոս, ինչպես նաև ոլորտի ոչ ֆորմալ գործունեության գնահատումը՝ ներառելով, սակայն ոչ անպայմանորեն սահմանափակելով արտիզանային և փոքրամասշտաբ արդյունահանումը (Artisanal and Small Scale Mining),

բ) արդյունահանող ճյուղերից գոյացած կառավարության ընդհանուր եկամուտները (ներառյալ՝ հարկերը, ոռոյաթիները, հավելավճարները, վճարները և այլ վճարումները)՝ բացարձակ մեծություններով և որպես կառավարության ընդհանուր եկամուտների տոկոս,

գ) արդյունահանող ճյուղերից կատարվող արտահանման ծավալը՝ բացարձակ մեծություններով և որպես արտահանման ընդհանուր ծավալի տոկոս,

դ) զբաղվածության մակարդակն արդյունահանող ճյուղերում՝ բացարձակ մեծություններով և որպես ընդհանուր զբաղվածության տոկոս,

ե) այն հիմնական շրջանները (վայրերը), որտեղ կենտրոնացված է արդյունահանումը:

ԱՃԹՆ-Ի 7-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Արդյունքները և ազդեցությունը

Ամփոփ նկարագիր. Արդյունահանող ոլորտի վերաբերյալ տվյալների կանոնավոր բացահայտումը գործնական փոքր նշանակություն ունի առանց հանրային իրազեկման, առանց հասկանալու, թե ինչ են նշանակում այդ թվերը, առանց հանրային բանավեճի այն հարցի շուրջ, թե ինչպես կարելի է արդյունավետ կերպով օգտագործել ռեսուրսներից ստացվող եկամուտները: Արդյունքների և ազդեցության հետ կապված՝ ԱՃԹՆ-ի պահանջները նպատակաուղղված են բնական ռեսուրսներից ստացվող եկամուտների կառավարման վերաբերյալ հանրային բանավեճում շահագրգիռ կողմերի ներգրավվածության ապահովմանը: ԱՃԹՆ-ի զեկույցները հանգեցնում են ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների իրականացմանը՝ նպաստելով հանրային երկխոսության առավել լայն ընդգրկմանը: Էական նշանակություն ունի նաև, որ գործողություններ կատարվեն իրականացման ընթացքում քաղված դասերի հիման վրա, որ ԱՃԹՆ-ի զեկույցներում հայտնաբերված անհամապատասխանությունները պարզաբանվեն և, անհրաժեշտության դեպքում, նաև շտկվեն, և որ ԱՃԹՆ-ի իրականացումը դրվի հաստատուն և կայուն հիմքերի վրա:

7.1 Հանրային բանավեճը

Բազմաշահառու խումբը պետք է ապահովի, որ ԱՃԹՆ-ի զեկույցը լինի համակողմանի, ակտիվորեն խթանվի դրա հրապարակայնությունը, հասանելի լինի հանրության համար և նպաստի հանրային երկխոսությանը: Հիմնական լսարանը պետք է ներառի կառավարությանը, խորհրդարանականներին, քաղաքացիական հասարակությանը, ընկերություններին և լրատվամիջոցներին: Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է.

ա) կազմել ԱՃԹՆ-ի զեկույցի թղթային պատճենները և ապահովել դրանց լայն տարածումը: Այն դեպքում, երբ զեկույցը պարունակում է ծավալուն տվյալներ, օրինակ՝ մեծածավալ ֆայլեր, խրախուսվում է, որ բազմաշահառու խումբն առցանց եղանակով ապահովի դրանց հասանելիությունը:

բ) համաձայնության գալ ԱՃԹՆ-ի տվյալների հասանելիության, հրապարակման և վերաօգտագործման հստակ քաղաքականության վերաբերյալ: Խրախուսվում է իրականացնող պետությունների կողմից ԱՃԹՆ-ի հրատարակումը բաց լիցենզիայով և օգտագործողների իրազեկումն այն մասին, որ տեղեկատվությունը կարող է վերաօգտագործվել առանց նախնական համաձայնության:

գ) ապահովել ԱՃԹՆ-ի զեկույցի հասանելիությունը բաց տվյալների ձևաչափով (xlsx կամ csv)՝ առցանց և հանրայնացնել դրա հասանելիությունը:

դ) ապահովել ԱՃԹՆ-ի զեկույցի համակողմանիությունը, այդ թվում՝ ապահովելով դրա պարզ, ընկալելի ոճով և պատշաճ լեզուների գործածությամբ շարադրանքը:

ե) ապահովել, որ թե՛ կառավարության, թե՛ քաղաքացիական հասարակության և թե՛ ընկերությունների կողմից կազմակերպված իրազեկման միջոցառումներն իրականացվեն ամբողջ երկրում՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցի մասին իրազեկվածության շրջանակն ընդլայնելու և դրա շուրջ հանրային քննարկումները խթանելու նպատակով:

7.2 Տվյալների հասանելիությունը

Բազմաշահառու խմբին խրախուսվում է ապահովել ԱՃԹՆ-ի զեկույցի մեքենայաընթեռնելիությունը և ԱՃԹՆ-ի զեկույցների ու տվյալների ֆայլերի կոդավորումը կամ նշումն այնպես, որ հնարավոր լինի տեղեկությունները համեմատել հանրության համար հասանելի այլ տվյալների հետ՝ ընդունելով Խորհրդի կողմից հաստատված ԱՃԹՆ-ի տվյալների ստանդարտները: Ինչ վերաբերում է 5.1(բ) պահանջին, ապա խրախուսվում է բազմաշահառու խմբի կողմից պետական եկամուտների դասակարգման համակարգերին և այնպիսի միջազգային ստանդարտներին հղում կատարելը, ինչպիսին է ԱՄՀ-ի (Արժույթի միջազգային հիմնադրամի) Պետական ֆինանսների վիճակագրության ձեռնարկը:

Խրախուսվում է, որ բազմաշահառու խումբը.

ա) կազմի տեղեկությունների հստակ և հավասարակշռված վերլուծություն պարունակող համառոտ ամփոփ հաշվետվություններ՝ ապահովելով ԱՃԹՆ-ի զեկույցի տարբեր տարրերի հեղինակների հստակ հիշատակումը,

բ) ամփոփի և համեմատի յուրաքանչյուր եկամտային հոսքի մասնաբաժինը կառավարության համապատասխան մակարդակում կուտակված եկամուտների ընդհանուր գումարի մեջ,

գ) իրավական և տեխնիկական առումներով հնարավոր լինելու դեպքում, քննարկի արդյունահանող ոլորտից ստացվող եկամուտները և վճարումները կառավարության և ընկերությունների կողմից, շարունակական հիմունքներով, ավտոմատացված առցանց եղանակով բացահայտելու հնարավորությունը: Սա կարող է ներառել այն դեպքերը, երբ արդյունահանող ոլորտից ստացվող եկամուտների

մասին տվյալներն արդեն կանոնավոր կերպով հրապարակվել են կառավարության կողմից կամ երբ պետական հարկային համակարգերը միտված են հարկային գնահատումների և վճարումների առցանց եղանակով իրականացմանը: Կառավարության կողմից հաշվետվությունների այսպիսի շարունակական ներկայացումը կարող է դիտարկվել որպես միջանկյալ հաշվետվությունների ներկայացում և երկրի՝ ԱՃԹՆ-ի գործընթացի անբաժանելի բաղկացուցիչ, որն ընդգրկված է տարեկան կտրվածքով հրապարակվող՝ ԱՃԹՆ-ի համաձայնեցված զեկույցում:

դ) գործադրի կարողությունների ամրապնդմանն ուղղված ջանքեր, հատկապես քաղաքացիական հասարակության հետ և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների միջոցով՝ գործընթացի մասին իրազեկվածությունը բարձրացնելու, հաշվետվությունների մեջ ներառված տեղեկությունների ու տվյալների ընկալումը բարելավելու և քաղաքացիների, լրատվամիջոցների և այլ անձանց կողմից տեղեկությունների օգտագործումը խրախուսելու նպատակով:

7.3 ԱՃԹՆ-ի զեկույցներում տեղ գտած անհամապատասխանությունները և առաջարկությունները

Բնական ռեսուրսների կառավարման բնագավառում ԱՃԹՆ-ի իրականացման ազդեցությունը մեծացնելու նպատակով բազմաշահառու խումբը, 7.4 պահանջի համաձայն, պարտավոր է քայլեր ձեռնարկել քաղված դասերի հիման վրա գործողություններ կատարելու ուղղությամբ, հայտնաբերել, ուսումնասիրել և վերացնել բոլոր անհամապատասխանությունների պատճառները, ինչպես նաև քննարկել ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման արդյունքում ստացված առաջարկությունները:

7.4 ԱՃԹՆ-ի իրականացման արդյունքների և ազդեցության ուսումնասիրումը

Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է ուսումնասիրել ԱՃԹՆ-ի իրականացման արդյունքները և դրա ազդեցությունը բնական ռեսուրսների կառավարման բնագավառում:

ա) Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է հրապարակել տարեկան հաշվետվություններ⁵: Տարեկան հաշվետվությունները պետք է ներառեն հետևյալը.

i. նախորդ տարվա ընթացքում ԱՃԹՆ-ի իրականացման շրջանակներում ձեռնարկված գործողությունների ամփոփ նկարագրությունը,

ii. ԱՃԹՆ-ի յուրաքանչյուր պահանջը բավարարելու և այդ պահանջներին համապատասխանությունը պահպանելու առումով արձանագրված առաջընթացի գնահատումը, ինչպես նաև դրանք գերազանցելուն ուղղված ձեռնարկված բոլոր քայլերը: Դա կարող է ներառել ցանկացած գործողություն, որն իրականացվել է այնպիսի հարցերի անդրադառնալու նպատակով, ինչպիսիք են՝ եկամուտների կառավարումը և ծախսերը (5.3), փոխադրման հետ կապված վճարումները (4.4), հայեցողական սոցիալական ծախսերը (6.1), տեղական կառավարման մարմիններ կատարվող հատուկ (ad hoc) փոխանցումները (5.2), իրական սեփականությունը (2.5) և պայմանագրերը (2.4):

iii. 7.3 պահանջի համապատասխան իրականացված համաձայնեցման և վավերացման արդյունքում ստացված առաջարկություններին բազմաշահառու խմբի կողմից տրված պատասխանների և այդ առաջարկությունների հետ կապված լուծումներ տրամադրելու հարցում գրանցված առաջընթացի ամփոփ նկարագրությունը: Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է թվարկել բոլոր առաջարկությունները և դրանցից յուրաքանչյուրի կատարման համար ձեռնարկված համապատասխան գործողությունները, ինչպես նաև յուրաքանչյուր առաջարկության իրականացման հարցում գրանցված առաջընթացի աստիճանը: Այն դեպքերում, երբ կառավարությունը կամ բազմաշահառու խումբը որոշել է չիրականացնել առաջարկությունը, բազմաշահառու խումբը պարտավոր է տարեկան հաշվետվության մեջ արձանագրել դրա հիմնավորումը:

iv. Իր աշխատանքային ծրագրում սահմանված նպատակներին հասնելու առումով գրանցված առաջընթացի գնահատումը (1.5 պահանջ), ներառյալ՝ ամրագրված նպատակների ազդեցությունը և արդյունքները:

⁵ Տիպային նմուշը հասանելի է Միջազգային քարտուղարությունից:

v. Նկարագրական բնույթի տեղեկություններ բնական ռեսուրսների կառավարման բնագավառում ԱՃԹՆ-ի իրականացման ազդեցությունն ուժեղացնելու ուղղությամբ գործադրված ջանքերի վերաբերյալ, ներառյալ՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման գործընթացում առավել մանրամասն տեղեկություններ ներկայացնելուն և այդ գործընթացի շրջանակներն ընդլայնելուն կամ շահագրգիռ կողմերի ներգրավվածության մակարդակը բարձրացնելուն ուղղված բոլոր գործողությունները:

բ) Բոլոր շահագրգիռ կողմերը պետք է կարողանան մասնակցել տարեկան հաշվետվության կազմման և ԱՃԹՆ-ի իրականացման ազդեցության ուսումնասիրության գործընթացներին: Մասնավորապես, ԱՃԹՆ-ի գործընթացում ներգրավված քաղաքացիական հասարակության խմբերը և արդյունահանողները, չսահմանափակվելով բազմաշահառու խմբի անդամներով, պետք է կարողանան կարծիք տրամադրել ԱՃԹՆ-ի իրականացման վերաբերյալ և ապահովել իրենց տեսակետների արտացոլումը տարեկան հաշվետվության մեջ:

գ) Բազմաշահառու խումբը պարտավոր է ներկայացնել Վավերացման հաշվետվություն՝ ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից հաստատված վերջնաժամկետներին համապատասխան (8-րդ բաժին):

ԱՃԹՆ-Ի 8-ՐԴ ՊԱՀԱՆՋ. Համապատասխանությունը և վերջնաժամկետները իրականացնող պետությունների համար

Ամփոփ նկարագիր. այս բաժինն ամփոփ կերպով ներկայացնում է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից հաստատված՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցների (8.2), առաջընթացի տարեկան հաշվետվությունների (8.4) հրապարակման և վավերացման (8.3) ժամկետները: Այն նկարագրում է ԱՃԹՆ-ի իրականացման վերջնաժամկետները և պահանջները չպահպանելու հետևանքները: Այն պարզաբանում է նաև երկրների համար հարմարեցված իրականացման (8.1) և երկարաձգումների (8.5) համար դիմելու հնարավորությունը և չափանիշները:

8.1 Հարմարեցված իրականացումը

Այն դեպքում, երբ բազմաշահառու խումբը եզրակացնում է, որ առկա են բացառիկ հանգամանքներ, որոնք առաջացնում են իրականացման պահանջներից շեղում կատարելու անհրաժեշտություն, այն պետք է հարմարեցված իրականացման համար հայցի ԱՃԹՆ-ի խորհրդի նախնական հաստատումը: Հայցը պետք է հաստատվի բազմաշահառու խմբի կողմից և արտացոլվի աշխատանքային ծրագրում: Հայցում պետք է պարզաբանվի հարմարեցված իրականացման հիմնավորումը:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կքննարկի հարմարեցումների համար թուլտվություն տրամադրելու հնարավորությունը միայն բացառիկ հանգամանքներում: Այդպիսի հայցերը քննարկելիս ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը առաջնահերթությունը կտա երկրների միջև համեմատական մոտեցում ցուցաբերելու և ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների պահպանումն ապահովելու անհրաժեշտությանը, այդ թվում՝ ապահովելով, որ ԱՃԹՆ-ի գործընթացը լինի բավականաչափ ներառական, իսկ ԱՃԹՆ-ի զեկույցը՝ համակողմանի, հուսալի և նպաստի հանրային բանավեճին:

8.2 ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման վերջնաժամկետները

ԱՃԹՆ-ն պահանջում է ԱՃԹՆ-ի զեկույցների ժամանակին հրապարակում (4.8 պահանջ): Եթե ԱՃԹՆ-ի զեկույցը չի հրապարակվել մինչև պահանջվող վերջնաժամկետի լրանալը, ապա երկրի անդամակցությունը կկասեցվի: Երկրի անդամակցության կասեցումը կհանվի, եթե ԱՃԹՆ-ի խորհրդին բավարարի այն փաստը, որը ԱՃԹՆ-ի՝ ժամկետից ուշ ներկայացված զեկույցը հրապարակվել է վերջնաժամկետը լրանալուց հետո վեց ամսվա ընթացքում: Եթե ժամկետից ուշ ներկայացված զեկույցները չեն հրապարակվում վերջնաժամկետը լրանալուց հետո վեց ամսվա ընթացքում, երկրի անդամակցության կասեցումն ուժի մեջ կմնա այնքան ժամանակ, մինչև

ԱՃԹՆ-ի խորհրդին բավարարի այն փաստը, որ երկիրը հրապարակել է ԱՃԹՆ-ի զեկույցը, որում ընդգրկված տվյալները չունեն երկու տարուց ավելի վաղեմություն (4.8 պահանջ): Եթե երկրի անդամակցության կասեցումն ուժի մեջ է մնում մեկ տարուց ավելի, ապա ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը երկրին զրկում է անդամակցությունից:

8.3 ԱՃԹՆ-ի վավերացման վերջնաժամկետները և հետևանքները

ա) ԱՃԹՆ-ի իրականացման գործընթացում արձանագրված առաջընթացի գնահատումը

(i) **ԱՃԹՆ-ի յուրաքանչյուր պահանջի կատարման գնահատում.** վավերացման գործընթացի միջոցով կգնահատվի երկրի արձանագրած առաջընթացը ԱՃԹՆ-ի պահանջներից յուրաքանչյուրին համապատասխանության ապահովման առումով: Առանձին պահանջների գնահատում կատարելու համար ապացույցների տեսակների վերաբերյալ մանրամասն ցուցումները սահմանված են Վավերացման ուղեցույցում, որը հասանելի է հետևյալ հասցեով՝ www.eiti.org: ԱՃԹՆ-ի յուրաքանչյուր առանձին պահանջի կատարման առումով արձանագրված առաջընթացի և դրան համապատասխանության աստիճանը նշվում է՝ կիրառելով ստորև ներկայացված կատեգորիաներից որևէ մեկը.

Բավարարող առաջընթաց (Satisfactory progress): Որպեսզի ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը եզրահանգի, որ երկիրն արձանագրել է բավարարող առաջընթաց, վավերացումը պետք է ցույց տա, որ իրականացվել են տվյալ պահանջի բոլոր ասպեկտները և կատարվել է պահանջի ավելի լայն նպատակը:

Նշանակալի առաջընթաց (Meaningful progress): Որպեսզի ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը եզրահանգի, որ երկիրն արձանագրել է նշանակալի առաջընթաց, վավերացումը պետք է ցույց տա, որ իրականացվել են տվյալ պահանջի կարևորագույն ասպեկտները և պահանջի ավելի լայն նպատակը գտնվում է կատարման փուլում:

Ոչ բավարար առաջընթաց (Inadequate progress): Որպեսզի ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը եզրահանգի, որ երկիրն արձանագրել է ոչ բավարար առաջընթաց, վավերացումը պետք է ցույց տա, որ տվյալ պահանջի կարևորագույն ասպեկտները չեն իրականացվել և որ պահանջի ավելի լայն նպատակը շատ հեռու է կատարված լինելուց:

Առաջընթացի բացակայություն (No progress): Որպեսզի ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը եզրահանգի, որ երկիրը չի արձանագրել որևէ առաջընթաց, վավերացումը պետք է ցույց տա, որ տվյալ պահանջի բոլոր կամ գրեթե բոլոր ասպեկտները դեռևս չեն իրականացվել և պահանջի ավելի լայն նպատակը կատարված չէ:

(ii) **Ընդհանուր գնահատումներ:** Վավերացման գործընթացի համաձայն՝ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կկատարի ԱՃԹՆ-ի ստանդարտում ներառված բոլոր պահանջներին ընդհանուր համապատասխանության գնահատում: Երկրի ընդհանուր գնահատականը որոշելիս՝ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը ընդհանուր գնահատման համար կկիրառի վերոնշյալ 8.3(i) դրույթում ամփոփ ներկայացված առանձին պահանջների կատարումը գնահատելու համար օգտագործվող նույն նվազագույն շեմի ստուգումները: Խորհուրդը նաև հաշվի կառնի ստորև ներկայացված 8.3(գ)(i) դրույթը, ինչպես նաև հետևյալ գործոնները.

- վավերացումն իրականացնող անձանց և Վավերացման հարցերով կոմիտեի խորհրդատվությունն ու առաջարկությունները,
- չիրականացված պահանջների բնույթը և այն հանգամանքը, թե որքանով են այդ պահանջները մոտ իրականացված լինելուն,
- տվյալ երկրի արդյունահանող ոլորտի հզորությունը և բարդությունը,
- պահանջները բավարարելու հարցում առկա այլ խոչընդոտները, որոնք ներառում, սակայն չեն սահմանափակում պետության անկայունությունը և վերջին շրջանում տեղի ունեցած կամ ընթացիկ քաղաքական փոփոխությունները, ինչպես նաև խոչընդոտները հաղթահարելու ուղղությամբ բազմաշահառու խմբի ձեռնարկած գործողությունների ծավալը,
- պահանջներին համապատասխանությունն ապահովելու նպատակով բազմաշահառու խմբի աշխատանքների բարեխիղճ իրականացումը,
- պահանջներին չհամապատասխանելու պատճառներն ու արդարացումները և

- բազմաշահառու խմբի կողմից համաձայնեցված այն բոլոր ծրագրերը, որոնք ուղղված են հետազայում պահանջների կատարման ուղղությամբ քայլեր ձեռնարկելուն:

(iii) **Պահանջներից դուրս գործադրված ջանքեր:** Ի հավելումն պահանջների կատարումը գնահատելուն՝ վավերացման գործընթացը կարձանագրի.

- *ԱՃԹՆ-ի պահանջներից դուրս գործադրված ջանքերը:* Սա կներառի բազմաշահառու խմբի կողմից ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի «խրախուսվում է» կամ «առաջարկվում է» ձևակերպմամբ հայեցակետերի իրականացման ուղղությամբ գործադրված ջանքերը: Դրանք նաև կներառեն բազմաշահառու խմբի կողմից իրականացվող նախաձեռնությունները, որոնք նպատակաուղղված են աշխատանքային ծրագրի այն բոլոր նպատակների բարեհաջող կերպով իրականացմանը, որոնք ընգրկված չեն ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի շրջանակներում, սակայն որոնք բազմաշահառու խմբի կողմից սահմանվել են՝ որպես արդյունահանող ոլորտի համար ազգային առաջնահերթություններին արձագանքելու հարցում ԱՃԹՆ-ի անհրաժեշտ նպատակներ: Այս ջանքերը կարձանագրվեն վավերացման գործընթացում, սակայն հաշվի չեն առնվի ԱՃԹՆ-ի ստանդարտին համապատասխանության գնահատման մեջ: Այն դեպքերում, երբ վավերացման արդյունքում կատարվում է եզրահանգում, որ բազմաշահառու խումբը համակողմանիորեն իրականացրել է ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի «խրախուսվում է» կամ «առաջարկվում է» ձևակերպմամբ ասպեկտները և (կամ) բազմաշահառու խմբի աշխատանքային ծրագրի նպատակները, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդն այս ջանքերին կանդրադառնա գնահատման թերթիկում:

- ԱՃԹՆ-ի յուրաքանչյուր պահանջի բավարարմանն ուղղված առաջընթացի ուղղությունը երկրի նախորդ վավերացման (վավերացումների) համեմատությամբ՝ նշելով, թե իրականացումը ժամանակի ընթացքում բարելավվում է, թե վատթարանում:

Վավերացման ուղեցույցի համաձայն՝ գնահատման արդյունքները կարձանագրվեն գնահատման թերթիկում և նկարագրական հաշվետվության մեջ՝ ներկայացնելով ապացույցները, շահագրգիռ կողմերի տեսակետները, հղումները և եզրակացությունները:

բ) Համապատասխանության հետևանքները

Այն դեպքում, երբ վավերացման գործընթացը հաստատում է, որ երկիրն արձանագրել է բավարարող առաջընթաց բոլոր պահանջների կատարման առումով, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը տվյալ երկիրն անվանում է «ԱՃԹՆ-ին համապատասխանող»:

ԱՃԹՆ-ին համապատասխանող երկրները «Համապատասխանող երկրի» կարգավիճակը պահելու համար պետք է պահպանեն ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների և պահանջների կատարումը: Այն դեպքում, երբ երկիրը դարձել է «ԱՃԹՆ-ին համապատասխանող», սակայն մտահոգություններ են ծագել այն հարցի շուրջ, թե արդյոք նրա՝ ԱՃԹՆ-ի իրականացման ցուցանիշները հետագայում նվազել են՝ գրանցելով պահանջվող ստանդարտից անկում, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը, իրեն վերապահված իրավունքով, կարող է երկրից պահանջել անցնել վավերացման նոր գործընթաց: Շահագրգիռ կողմերը կարող են ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ միջնորդություն ներկայացնել, եթե գտնում են, որ «Համապատասխանող երկրի» կարգավիճակը պետք է վերանայվի: Այս հայցի ներկայացման համար որպես միջնորդ կարող է հանդես գալ ԱՃԹՆ-ի խորհրդում շահագրգիռ կողմի խմբակցությունների ներկայացուցիչը (ներկայացուցիչները): ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կուսումնասիրի իրավիճակը և իր հայեցողությամբ կկայացնի որոշում, թե արդյոք անհրաժեշտ է պահանջել վավերացման ավելի վաղ իրականացում: Գնահատման արդյունքների հիման վրա ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը երկրի կարգավիճակի վերաբերյալ որոշում կկայացնի:

Այն դեպքերում, երբ համապատասխանող երկիրն անցնում է վավերացման կրկնակի գործընթաց և այդ վավերացման գործընթացի եզրակացության համաձայն չի բավարարում ԱՃԹՆ-ի բոլոր պահանջներին, կիրառվում են ստորև ներկայացված (գ) ենթակետում ամրագրված հետևանքները:

գ) Անհամապատասխանության հետևանքները

- (i) Երկրի անդամակցության կասեցման գործընթացից խուսափելու համար տվյալ երկիրը պետք է արձանագրի *բավարարող առաջընթաց* հետևյալ չորս պահանջների կատարման առումով՝ կառավարության ներգրավվածություն (1.1), ընկերությունների ներգրավվածություն (1.2), քաղաքացիական հասարակության ներգրավվածություն (1.3) ու ԱՃԹՆ-ի զեկույցի ժամանակին կազմում և ներկայացում (4.8): Այն դեպքում, երբ երկիրն արձանագրում է *նշանակալի*

առաջընթացից ավելի ցածր արդյունք տվյալների որակի (4.9) և տվյալների համակողմանիության (4.1) ապահովման առումով, բազմաշահառու խումբը պարտավոր է բացահայտել կոնկրետ սահմանված ժամկետներով գործողությունների ծրագրեր, որոնք նպատակաուղղված են տվյալների արժանահավատության և համակողմանիության ապահովման հարցում առկա թերացումների վերացմանը: Տվյալ ծրագրի իրականացման ընթացքում գրանցված առաջընթացը հաշվի կառնվի հաջորդող վավերացման գործընթացներում:

ԱՃԹՆ-ի մյուս պահանջների կատարման առումով՝ անհամապատասխանության հետևանքները կախված են Խորհրդի՝ ընդհանուր առաջընթացի գնահատումից.

(ii) *Առաջընթացի բացակայություն:* Երկիրը զրկվում է անդամակցությունից⁶:

(iii) *Ոչ բավարար առաջընթաց:* Երկրի անդամակցությունը կասեցվում է և նրանից պահանջվում է մինչև երկրորդ վավերացման իրականացումը ձեռնարկել ուղղիչ գործողություններ: Երկրի անդամակցության կասեցման սահմանափակումը հանելու համար տվյալ երկիրը իր երկրորդ վավերացման գործընթացի ժամանակ պետք է ցույց տա առնվազն նշանակալի առաջընթաց:

Եթե երկրորդ վավերացման արդյունքում երկիրն արձանագրում է նշանակալի առաջընթաց, ապա կիրառվում է ստորև՝ (iv)(2) դրույթում ամրագրված ընթացակարգը: Եթե երկիրն արձանագրում է ոչ բավարար առաջընթաց, ապա երկրորդ վավերացման արդյունքում կիրառվում է վերոնշյալ (ii) դրույթում ամրագրված ընթացակարգը:

(iv) *Նշանակալի առաջընթաց:* Երկիրը կհամարվի ԱՃԹՆ-ի թեկնածու և նրանից կպահանջվի ձեռնարկել ուղղիչ գործողություններ մինչև երկրորդ վավերացման իրականացումը:

(1) Եթե երկրորդ վավերացման արդյունքում երկիրն արձանագրում է ընդհանուր առմամբ նշանակալի առաջընթաց, *սակայն առանձին պահանջների կատարման առումով չի*

⁶ 8.6. (բ) որոշումն ընդունվելու և անհաջողակ լինելու դեպքում նկատարված անհաջողակության պատճառով ձեռք բերող լիարժեք վավերացման ընթացի իրականացումը կարող է ընդհատվել: 8.6. (բ) որոշումն ըն

գրանցում որևէ բարելավում, ապա երկրի անդամակցությունը կկասեցվի և նրանից կպահանջվի ձեռնարկել ուղղիչ գործողություններ մինչև երրորդ վավերացման իրականացումը: Եթե երրորդ վավերացման արդյունքում երկիրն արձանագրում է ընդհանուր առմամբ նշանակալի առաջընթաց, սակայն առանձին պահանջների կատարման առումով չի գրանցում որևէ բարելավում, երկիրը կգրկվի անդամակցությունից: Եթե երկիրը երրորդ վավերացման արդյունքում արձանագրում է ընդհանուր առմամբ նշանակալի առաջընթաց, սակայն չի գրանցում զգալի բարելավումներ մի շարք առանձին պահանջների կատարման առումով (բավարարվել են նախկինում չկատարված մի քանի, բայց ոչ բոլոր պահանջները), երկրի անդամակցությունը կշարունակի մնալ կասեցված:

Խորհուրդը կհաստատի նոր ուղղիչ գործողություններ: Չորրորդ վավերացման արդյունքում բոլոր պահանջները չբավարարելու դեպքում երկիրը կգրկվի անդամակցությունից:

(2) Եթե երկրորդ վավերացման արդյունքում երկիրն արձանագրում է ընդհանուր առմամբ նշանակալի առաջընթաց, այդ թվում՝ գրանցելով *զգալի բարելավումներ մի շարք առանձին պահանջների կատարման առումով* (բավարարվել են մի քանի, բայց ոչ բոլոր նախկինում չկատարված պահանջները), երկիրը կհամարվի ԱՃԹՆ-ի թեկնածու, քանի դեռ այն ձեռնարկում է ուղղիչ գործողություններ: Եթե երրորդ վավերացման արդյունքում երկիրն արձանագրում է ընդհանուր առմամբ նշանակալի առաջընթաց, երկրի անդամակցությունը կկասեցվի: Խորհուրդը կհաստատի նոր ուղղիչ գործողություններ: Չորրորդ վավերացման արդյունքում բոլոր պահանջներին չբավարարելու դեպքում երկրի անդամակցությունը կկասեցվի, կամ այն կգրկվի անդամակցությունից:

(3) Եթե երկրորդ կամ հաջորդող վավերացումների արդյունքում երկիրն արձանագրում է ոչ բավարար առաջընթաց, կկիրառվի վերոնշյալ (ii) կետում ամրագրված ընթացակարգը:

դ) Համապատասխանությունն ապահովելու համար սահմանված ժամկետները

(i) ԱՃԹՆ-ի թեկնածու երկրները պարտավոր են սկսել առաջին վավերացման գործընթացն ԱՃԹՆ-ի թեկնածու դառնալուց հետո երկուսուկես տարվա ընթացքում: ԱՃԹՆ-ի թեկնածու

երկրները պարտավոր են յուրաքանչյուր երեք տարին մեկ անգամ անցնել վավերացման գործընթաց: 8.5 դրույթի համաձայն՝ երկիրը կարող է հայցել այս ժամկետի երկարաձգում:

Երկիրը կարող է նաև հայցել վավերացման գործընթացը սկսել ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից նախատեսված ժամկետից ավելի վաղ:

(ii) Այն դեպքերում, երբ վավերացման արդյունքում հաստատվում է, որ երկիրը չի ապահովել համապատասխանությունը, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը հաստատում է երկրի կողմից ձեռնարկվելիք ուղղիչ գործողությունները և 3-18 ամսվա ժամանակահատված՝ հաջորդ վավերացման գործընթացն իրականացնելու համար, որի ընթացքում կգնահատվի ուղղիչ գործողությունների կատարման առումով գրանցված առաջընթացը: Ուղղիչ գործողությունների կատարման համար ժամկետները սահմանելիս՝ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կքննարկի դրանց բնույթը և տվյալ երկրում առկա հանգամանքները: Խորհրդին վերապահված է ավելի կարճ կամ ավելի երկար ժամկետներ սահմանելու իրավունք: 8.5 դրույթի համաձայն՝ երկիրը կարող է հայցել այս ժամկետների երկարաձգում:

Երկիրը կարող է նաև հայցել վավերացման գործընթացը սկսել ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից նախատեսված ժամկետից ավելի վաղ:

(iii) Վերոնշյալ 8.3.(գ) և (8.3.(դ)(i-ii) դրույթների համաձայն՝ երկիրը կարող է պահել ԱՃԹՆ-ի թեկնածուի իր կարգավիճակը ԱՃԹՆ-ի թեկնածու ճանաչվելու ամսաթվից հետո առավելագույնը 7 տարվա ընթացքում⁷:

8.4 Տարեկան հաշվետվությունների վերջնաժամկետները

Բազմաշահառու խմբերը պարտավոր են հրապարակել տարեկան հաշվետվություններ (7.4 պահանջ): Նախորդ տարվա գործունեության մասին հաշվետվությունը պետք է հրապարակվի մինչև հաջորդ տարվա հուլիսի 1-ը: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը ԱՃԹՆ-ի նոր թեկնածու երկրների համար կհաստատի համապատասխան վերջնաժամկետներ: Եթե տարեկան հաշվետվությունը չի հրապարակվում նշված վերջնաժամկետից հետո վեց ամսվա ընթացքում,

⁷ Վավերացման գործընթացն սկսելու համար կլից պահել իր ժամկետը համարիչ թեկնածուի համար սահմանված ամսաթվից ժամկետի հատվածում:

այսինքն՝ մինչև հաջորդ տարվա դեկտեմբերի 31-ը, ապա երկրի անդամակցությունը կասեցվում է այնքան ժամանակ, մինչև ԱՃԹՆ-ի խորհուրդին բավարարի այն փաստը, որը ժամկետից ուշ ներկայացված տարեկան հաշվետվությունը հրապարակվել է:

8.5 Երկարաձգումները

Իրականացնող երկիրը կարող է դիմել երկարաձգման համար, եթե այն չի կարողանում պահպանել վերոնշյալ 8.2-8.4 դրույթներում նշված վերջնաժամկետները: Երկարաձգման հայցերը գնահատելիս՝ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կկիրառի հետևյալ ստուգումները.

ա) Հայցը պետք է ներկայացվի մինչև վերջնաժամկետի լրանալը և հաստատվի բազմաշահառու խմբի կողմից:

բ) Բազմաշահառու խումբը պետք է ապացուցի, որ երկիրը շարունակական առաջընթաց է գրանցել վերջնաժամկետի պահպանման առումով, և ուշացումը պայմանավորված է բացառիկ հանգամանքների առկայությամբ: Շարունակական առաջընթացը գնահատելիս ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը հաշվի կառնի.

(i) ԱՃԹՆ-ի գործընթացը, հատկապես՝ բազմաշահառու խմբի աշխատանքը և կառավարության հստակ, վճռական հանձնառությունը,

(ii) ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման կարգավիճակը և որակը, այդ թվում՝ արձանագրված նշանակալի առաջընթացը 4.8 պահանջին համապատասխան հաշվետվությունների ժամանակին ներկայացման պահանջները բավարարելու ուղղությամբ, ինչպես նաև ԱՃԹՆ-ի զեկույցի կազմման և ներկայացման գործընթացը բարելավելու համար ներկայացված առաջարկությունները կատարելու առումով գործադրված ջանքերը:

գ) Բազմաշահառու խմբի կողմից ներկայացված հայցում պետք է պարզաբանվի (պարզաբանվեն) բացառիկ հանգամանքը (հանգամանքները):

դ) Երկարաձգումներ չեն տրամադրվի այն դեպքերում, երբ դրանք կարող են ավելացնել թեկնածույան համար սահմանված առավելագույն ժամանակահատվածը:

8.6 Երկրի անդամակցության կասեցումը

ա) Երկրի անդամակցության կասեցում ԱՃԹՆ-ի սկզբունքները և պահանջները խախտելու պատճառով

Այն դեպքում, երբ ակնհայտ է, որ իրականացնող պետության կողմից չեն պահպանվել ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների և պահանջների զգալի մասը, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կկասեցնի տվյալ երկրի անդամակցությունը կամ կզրկի անդամակցությունից: 8.2-8.4 դրույթների համաձայն. սա ներառում է երկրի կողմից այն պահանջները չբավարարելու դեպքերը, որոնք սահմանված են ԱՃԹՆ-ի զեկույցի ժամանակին կազմման և ներկայացման, տարեկան հաշվետվությունների հրապարակման և (կամ) մինչև ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից հաստատված վերջնաժամկետները ԱՃԹՆ-ի պահանջներին համապատասխանության ապահովման համար: Այն դեպքում, երբ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը մտահոգություն է հայտնում այն մասին, որ ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների և պահանջների պահպանումը հարցականի տակ է, այն կարող է Միջազգային քարտուղարությանը հանձնարարել տեղեկություններ հավաքագրել իրավիճակի վերաբերյալ և հաշվետվություն ներկայացնել ԱՃԹՆ-ի խորհրդին:

ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետության անդամակցության կասեցումը ժամանակավոր մեխանիզմ է և գործում է թեկնածության համար սահմանված առավելագույն ժամանակահատվածի ընթացքում: Վերոնշյալ 8.2-8.4 դրույթների համաձայն՝ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդն ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետության համար սահմանում է ժամանակային սահմանափակում՝ ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի դրույթների խախտումները վերացնելու համար: Երկրի անդամակցության կասեցման ժամանակահատվածի ընթացքում երկրի կարգավիճակը կլինի «կասեցված»: Այն դեպքում, երբ հարցը լուծվում է մինչև վերջնաժամկետի լրանալը՝ ԱՃԹՆ-ի խորհրդի պահանջների բավարարմամբ, երկրի «թեկնածու» կամ «համապատասխանող» կարգավիճակը կվերականգնվի: Եթե հարցը չի լուծվել մինչև վերջնաժամկետի լրանալը՝ ԱՃԹՆ-ի խորհրդի պահանջների բավարարմամբ, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը տվյալ երկրին կզրկի անդամակցությունից:

բ) Երկրի անդամակցության կասեցումը քաղաքական անկայունության և հակամարտության պատճառով

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կարող է որոշել կասեցնել երկրների անդամակցությունն այն դեպքերում, երբ քաղաքական անկայունությունը կամ հակամարտությունն ակնհայտորեն խոչընդոտում են երկրի կողմից ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների և

պահանջների զգալի մասի պահպանմանը: Արտակարգ քաղաքական անկայունության կամ հակամարտության իրավիճակում հայտնված երկրները կարող են նաև կամավոր դիմել իրենց անդամակցությունը կասեցնելու համար: Այս իրավիճակում կառավարությունը պետք է ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ ներկայացնի դիմում երկրի անդամակցությունը կամավոր կասեցնելու համար: Կառավարության դիմումի մեջ պետք է նշված լինեն բազմաշահառու խմբի տեսակետները:

Այն դեպքերում, երբ երկրների անդամակցությունը կասեցվում է քաղաքական անկայունության կամ հակամարտության պատճառով, երկրի՝ անդամակցության կասեցման տվյալ ժամանակահատվածը չի հաշվարկվի որպես թեկնածության համար սահմանված առավելագույն ժամանակահատվածի մաս: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կանոնավոր կերպով կդիտարկի և կուսումնասիրի իրավիճակը և, իրեն վերապահված իրավունքով, կերկարաձգի երկրի անդամակցության կասեցման ժամանակահատվածը կամ երկրին կզրկի անդամակցությունից:

գ) Երկրի անդամակցության կասեցման սահմանափակումը հանելը

Կառավարությունը կարող է ցանկացած ժամանակ դիմել՝ երկրի անդամակցության կասեցման սահմանափակումը հանելու համար:

Դիմումի մեջ պետք է արձանագրված լինեն բազմաշահառու խմբի կողմից ԱՃԹՆ-ի իրականացման և վավերացման գործընթացները վերսկսելու համար համաձայնեցված քայլերը, ինչպես նաև համապատասխանության ապահովմանն ուղղված աշխատանքային ծրագիրը: Եթե ԱՃԹՆ-ի խորհրդի համար երկրի անդամակցության կասեցման պատճառների վերացումը բավարար է, ապա երկրի անդամակցության կասեցման սահմանափակումը կհանվի: Անհրաժեշտության դեպքում երկրի անդամակցության կասեցման սահմանափակումը հանելու պահին ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կքննարկի հաշվետվությունների ներկայացման և վավերացման համար նոր վերջնաժամկետներ սահմանելու հարցը: Գործընթացի բոլոր փուլերում ԱՃԹՆ-ի խորհուրդն ապահովում է իր մտահոգությունների և որոշումների մասին տեղեկությունների հստակ կերպով հաղորդումը իրականացնող պետությանը:

8.7 Անդամակցությունից զրկելը

Անդամակցությունից զրկելը, այսինքն՝ երկրի կարգավիճակը որպես իրականացնող երկիր չեղարկելը, տեղի կունանա, եթե.

(1) 8.6 դրույթի համաձայն՝ իրականացնող պետության անդամակցությունը կասեցվել է և հարցը չի լուծվել ԱՃԹՆ-ի խորհրդի բավարարմամբ, մինչև համաձայնեցված վերջնաժամկետի լրանալը:

(2) 8.3 դրույթի համաձայն՝ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը եզրահանգել է, որ երկիրը հաստատված ժամկետներում ԱՃԹՆ-ի իրականացման գործընթացում չի արձանագրել բավարարող առաջընթաց:

Այն դեպքում, երբ ակնհայտորեն պարզ է, որ ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների և պահանջների զգալի մասն իրականացնող պետության կողմից պահպանված չէ, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը, իրեն վերապահված իրավունքով, անդամակցությունից զրկում է այդ երկրին: Անդամակցությունից զրկված երկիրը կարող է ցանկացած ժամանակ կրկին հայտ ներկայացնել՝ որպես ԱՃԹՆ-ի թեկնածու ընդունվելու համար: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կկիրառի ԱՃԹՆ-ի թեկնածուների հայտերի գնահատմանն առնչվող համաձայնեցված ընթացակարգերը: Այն նաև կգնահատի ԱՃԹՆ-ի իրականացման նախորդ փորձը, ներառյալ՝ արդյունավետ իրականացման նախորդ խոչընդոտները, ինչպես նաև ուղղիչ միջոցառումների իրականացումը:

8.8 Բողոքարկումները

Համապատասխան ԱՃԹՆ-ն իրականացնող երկիրը կարող է միջնորդություն ներկայացնել ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ երկրի անդամակցության կասեցման, անդամակցությունից զրկելու կամ վավերացման գործընթացից հետո երկիրը որպես «ԱՃԹՆ-ի թեկնածու» կամ «ԱՃԹՆ-ին համապատասխանող» ճանաչելու մասին խորհրդի որոշումը վերանայելու նպատակով:

Այսպիսի միջնորդություններին պատասխանելիս ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կքննարկի գործի հանգամանքները, ԱՃԹՆ-ի ամբողջականությունը պահպանելու անհրաժեշտությունը և երկրների միջև հետևողական վերաբերմունք ցուցաբերելու սկզբունքը: ԱՃԹՆ-ի խորհրդի որոշումը վերջնական է: Համապատասխան երկիրը կարող է, մինչև Կանոնադրության 8-րդ հոդվածով ամրագրված ծանուցման ժամանակահատվածները, բողոքարկել ԱՃԹՆ-ի խորհրդի որոշումը անդամների հաջորդ հերթական ժողովի ժամանակ:

Հետևյալ գծապատկերը ցույց է տալիս 8.3(բ) և 8.3(գ) պահանջներով սահմանված համապատասխանության և անհամապատասխանության հետևանքները:

ԱՌԱՋԻՆ ՎԱՎԵՐԱՑՈՒՄ
2,5 տարի անց

Շեղանոր ստացման գնահատականը հարիրի կողմից

- 1. Բախարդ ստացմանը ● համապատասխան
- 2. Լցանակի ստացմանը ● թիկնախ
- 3. Ոչ բախարդ ստացմանը ● նաև չլավ
- 4. Անստացման թաղանթներ ● անբանկարտունից զրկում

Համապատասխանության հասան երկրները 3 տարի անց կրկին վավերացվում են

ԵՐԿՐՐՈՐԴ ՎԱՎԵՐԱՑՈՒՄ
3-18 ամիս անց

- 1. Բախարդ ստացմանը ● համապատասխան
- 2a. ՆՍ լրացրելով ● թիկնախ
- 2b. ՆՍ խոսակ բարելավում ● նաև չլավ
- 3. Ոչ բախարդ ստացմանը ● անբանկարտունից զրկում
- 4. Անստացման թաղանթներ ● անբանկարտունից զրկում

- 1. Բախարդ ստացմանը ● համապատասխան
- 2. Լցանակի ստացմանը ● թիկնախ
- 3. Ոչ բախարդ ստացմանը ● անբանկարտունից զրկում
- 4. Անստացման թաղանթներ ● անբանկարտունից զրկում

ԵՐԿՐՐՈՐԴ ՎԱՎԵՐԱՑՈՒՄ
3-18 ամիս անց

- 1. Բախարդ ստացմանը ● համապատասխան
- 2. Լցանակի ստացմանը ● նաև չլավ
- 3. Ոչ բախարդ ստացմանը ● անբանկարտունից զրկում
- 4. Անստացման թաղանթներ ● անբանկարտունից զրկում

- 1. Բախարդ ստացմանը ● համապատասխան
- 2a. ՆՍ լրացրելով ● նաև չլավ
- 2b. ՆՍ խոսակ բարելավում ● անբանկարտունից զրկում
- 3. Ոչ բախարդ ստացմանը ● անբանկարտունից զրկում
- 4. Անստացման թաղանթներ ● անբանկարտունից զրկում

ՉՈՐՐՈՐԴ ՎԱՎԵՐԱՑՈՒՄ
3-18 ամիս անց

- 1. Բախարդ ստացմանը ● համապատասխան
- 2. Լցանակի ստացմանը ● անբանկարտունից զրկում
- 3. Ոչ բախարդ ստացմանը ● անբանկարտունից զրկում
- 4. Անստացման թաղանթներ ● անբանկարտունից զրկում

4 ՎԱՎԵՐԱՑՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԱՄՓՈՓ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Այս բաժինը վերաբերում է ԱՃԹՆ-ի վավերացմանը: Վավերացման նպատակն է գնահատել 3-րդ բաժնում սահմանված ԱՃԹՆ-ի պահանջներին համապատասխանությունը:

Վավերացման նպատակները

Վավերացումը ԱՃԹՆ-ի գործընթացի կարևորագույն բաղադրիչն է: Այն կիրառվում է ազգային մակարդակում կատարողականը գնահատելու և երկխոսությունն ու իմացությունը խթանելու նպատակով: Այն նաև երաշխավորում է ԱՃԹՆ-ի միասնականությունը՝ ԱՃԹՆ-ն իրականացնող բոլոր երկրների կողմից նույն համաշխարհային ստանդարտի պահպանման միջոցով: Այն նպատակ ունի բոլոր շահագրգիռ կողմերին տրամադրել անկողմնակալ գնահատական այն մասին, թե արդյոք տվյալ երկրում ԱՃԹՆ-ի իրականացումը համապատասխանում է ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի դրույթներին: Ի հավելումն՝ վավերացման հաշվետվությունը կանդրադառնա վավերացման գործընթաց անցնող երկրում ԱՃԹՆ-ի ազդեցությանը, ԱՃԹՆ-ի ստանդարտով խրախուսվող գործողությունների իրականացմանը, ԱՃԹՆ-ի իրականացման ընթացքում քաղված դասերին, ինչպես նաև շահագրգիռ կողմերի արտահայտած բոլոր մտահոգություններին և ԱՃԹՆ-ի հետագա իրականացման վերաբերյալ առաջարկություններին:

Վավերացման մեթոդաբանությունը

Վավերացման գործընթացի միջոցով գնահատվում է 3-րդ բաժնում սահմանված ԱՃԹՆ-ի պահանջներին համապատասխանությունը:

Մեթոդաբանությունը սահմանված է Վավերացման ուղեցույցում, որը պարունակում է յուրաքանչյուր դրույթի կատարումը գնահատելու ցուցումներ: Որոշ դեպքերում Վավերացման ուղեցույցում նշվում են այն ապացույցները, որոնք պետք է օգտագործվեն վավերացում իրականացնող անձի կողմից որևէ դրույթի պահանջը բավարարված լինելու մեջ հավաստիանալու համար: Մյուս դեպքերում գոյություն ունեն տարբեր մոտեցումներ, որոնք կարող են կիրառվել երկրի կողմից ԱՃԹՆ-ի դրույթի կատարումը գնահատելու համար, և Վավերացման ուղեցույցում ներկայացված են ապացույցների այն տեսակների օրինակները, որոնք կարող են քննարկվել վավերացում իրականացնող անձի կողմից:

Վավերացման ընթացակարգը

Հաշվի առնելով ԱՃԹՆ-ի բազմաշահառու բնույթը և երկխոսության կարևորությունը՝ վավերացման ընթացակարգում շեշտադրում է կատարվում շահագրգիռ կողմերի հետ խորհրդակցության վրա: Վավերացումն իրականացվում է երեք փուլով:

1. Նախնական տվյալների հավաքագրումը և շահագրգիռ կողմերի հետ խորհրդակցությունն իրականացվում են ԱՃԹՆ-ի միջազգային քարտուղարության կողմից: Միջազգային քարտուղարությունն ուսումնասիրում է համապատասխան փաստաթղթերը, այցելում է տվյալ երկիր և խորհրդակցում է շահագրգիռ կողմերի հետ: Սա ներառում է բազմաշահառու խմբերի, անկախ ադմինիստրատորի և այլ հիմնական շահագրգիռ կողմերի հետ հանդիպումները, այդ թվում՝ այն շահագրգիռ կողմերի հետ, որոնք ներկայացված են բազմաշահառու խմբում, սակայն անմիջականորեն չեն մասնակցում խմբի քննարկումներին: Խորհուրդը պահպանում է տվյալների հավաքագրման ստանդարտացված ընթացակարգ:

Այս խորհրդակցությունների հիման վրա Միջազգային քարտուղարությունը կկազմի հաշվետվություն՝ Վավերացման ուղեցույցի համաձայն իրականացնելով պահանջների կատարման ուղղությամբ գրանցված առաջընթացի նախնական գնահատում: Հաշվետվությունում չի ներառվի համապատասխանության ընդհանուր գնահատումը: Հաշվետվությունը ներկայացվում է վավերացում իրականացնող անձին: Բազմաշահառու խմբին հնարավորություն կտրվի հաշվետվության վերաբերյալ ներկայացնել իր դիտարկումները:

2. Անկախ վավերացում: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կնշանակի անկախ վավերացում իրականացնող անձանց, որոնք հաշվետու կլինեն Խորհրդին՝ Վավերացման հարցերով կոմիտեի միջոցով: Խորհուրդը կնշանակի վավերացում իրականացնող անձանց, որոնք կստուգեն վավերացումների փաթեթները՝ ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից համաձայնեցված ժամանակացույցին համապատասխան:

Վավերացում իրականացնող անձի տեխնիկական առաջադրանքի համաձայն՝ վավերացում իրականացնող անձը գնահատում է, թե արդյոք Քարտուղարության նախնական վավերացումն իրականացվել է՝ Վավերացման ուղեցույցին համապատասխան: Սա կներառի յուրաքանչյուր պահանջի համար համապատասխան փաստաթղթերի մանրամասն ուսումնասիրությունը և յուրաքանչյուր պահանջի առումով Քարտուղարության նախնական գնահատումը, ինչպես նաև ընտրանքային ստուգումների ժամանակ ռիսկերի վրա հիմնված

մոտեցման կիրառումը և շահագրգիռ կողմերի հետ անցկացվող լրացուցիչ խորհրդակցությունները: Խորհուրդը կարող է պահանջել, որ վավերացում իրականացնող անձն առանձին պահանջների վերաբերյալ կատարի տեղում իրականացվող ստուգումներ:

Անհրաժեշտության դեպքում վավերացում իրականացնող անձը փոփոխություններ կկատարի Քարտուղարության հաշվետվության մեջ կամ կներկայացնի դրա վերաբերյալ իր դիտարկումները: Այնուհետև վավերացում իրականացնող անձը կկազմի Խորհրդին ներկայացնելու համար նախատեսված սեղմագիրը (վավերացման հաշվետվությունը): Սա կներառի վավերացում իրականացնող անձի գնահատականը յուրաքանչյուր դրույթին համապատասխանության վերաբերյալ, սակայն՝ ոչ համապատասխանության ընդհանուր գնահատականը: Բազմաշահառու խումբը կիրավիրվի՝ վավերացման հաշվետվության վերաբերյալ իր դիտարկումները ներկայացնելու համար:

3. Խորհրդի վերանայում: Վավերացման հարցերով կոմիտեն կուսումնասիրի վավերացում իրականացնող անձի գնահատականը և բազմաշահառու խմբից ստացված բոլոր արձագանքները: Այնուհետև վավերացման հարցերով կոմիտեն առաջարկություն կներկայացնի ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ ԱՃԹՆ-ի պահանջներին տվյալ երկրի համապատասխանության վերաբերյալ:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը վերջնական որոշում կկայացնի այն մասին, թե արդյոք պահանջները բավարարված են կամ բավարարված չեն, ինչպես նաև ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի 8.3(ա) (ii) դրույթի համաձայն՝ երկրի ընդհանուր համապատասխանության վերաբերյալ:

5 ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ. ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. Ներածություն

Քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը էական նշանակություն ունի ԱՃԹՆ-ի նպատակների, այդ թվում՝ 4-րդ սկզբունքի իրականացման հարցում, որի համաձայն՝ «կառավարության եկամուտների և ծախսերի հանրային ընկալումը ժամանակի ընթացքում կարող է նպաստել հանրային երկխոսությանը և կայուն զարգացմանն ուղղված նպատակահարմար և իրատեսական տարբերակների իրազեկ ընտրությանը»: ԱՃԹՆ-ի գործընթացում քաղաքացիական հասարակության ակտիվ մասնակցությունն առանցքային դերակատարում ունի, ինչի շնորհիվ ապահովվում է, որ ԱՃԹՆ-ի ստեղծած թափանցիկությունը հանգեցի առավել բարձր հաշվետվողականության: ԱՃԹՆ-ի ստանդարտն ընդունելու հիմնական շարժիչ ուժն ավելի էական, ավելի հուսալի և ավելի գործածելի տեղեկություններ ստանալու, ինչպես նաև այդ տեղեկություններն ավելի արդյունավետ կերպով արդյունահանող ոլորտի կառավարման կամ հանրային հաշվետվողականության և եկամուտների կառավարման բնագավառներում իրականացվող ավելի լայնածավալ բարեփոխումների հետ կապելու ցանկությունն է: Հետևաբար, ԱՃԹՆ-ի իրականացման արդյունքում գոյացած տեղեկություններից օգուտներ քաղելու համար քաղաքացիների ավելի ակտիվորեն գործելու կարողությունը ԱՃԹՆ-ի իրականացման և ԱՃԹՆ-ի գործընթացում քաղաքացիական հասարակության մասնակցության առանցքային բաղադրիչներից է:

ԱՃԹՆ-ի գործընթացում քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը պաշտոնապես գնահատվում է ԱՃԹՆ-ի իրականացման երկու փուլերում՝ թեկնածության գնահատման ընթացքում և վավերացման գործընթացի ընթացքում: Քաղաքացիական հասարակության մասնակցության գնահատումը կարող է նաև կատարվել յուրաքանչյուր առանձին դեպքի համար՝ ի պատասխան կոնկրետ իրականացնող պետություններում առկա իրավիճակի վերաբերյալ Խորհրդի կողմից արտահայտված առանձին մտահոգություններին: Այս արձանագրությունում ներկայացված են այն հարցերը, որոնք պետք է քննարկվեն ԱՃԹՆ-ի խորհրդի (ներառյալ՝ կոմիտեների) և վավերացում իրականացնող անձանց կողմից՝ քաղաքացիական հասարակության մասնակցությանն առնչվող դրույթների (1.3) կատարումը գնահատելիս, ինչպես նաև ապացույցների այն տեսակները, որոնք պետք է օգտագործվեն՝ այդ հարցերին պատասխանելիս: Թեև ԱՃԹՆ-ի գործընթացում քաղաքացիական հասարակության մասնակցությանն առնչվող դրույթները ԱՃԹՆ-ի իրականացման բոլոր

փուլերում կայուն են, դրույթների կատարումը գնահատելու համար ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից օգտագործվող ապացույցները, անհրաժեշտությունից ելնելով, կարող են տարբեր լինել՝ կախված տվյալ երկրի հանգամանքներից, իրականացման փուլից և տեղեկատվության հասանելիությունից: Հարկ է նշել, որ ստորև՝ 2.1-2.5 կետերում ներկայացված հարցերը և ապացույցների առաջարկված տեսակները դրույթներ չեն հանդիսանում, և ներկայացված ցանկը սպառիչ չէ: Այդուհանդերձ, այն գնահատման շրջանակ է ապահովում քաղաքացիական հասարակությանն առնչվող դրույթների կատարման համար:

2. ԱՃԹՆ-ի մեկնաբանությունը քաղաքացիական հասարակության վերաբերյալ դրույթների առնչությամբ

Սույն արձանագրության իմաստով՝ «քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներ» հասկացությունը կներառի քաղաքացիական հասարակության այն ներկայացուցիչներին, որոնք էապես ներգրավված են ԱՃԹՆ-ի գործընթացում՝ ընդգրկելով, սակայն չսահմանափակվելով բազմաշահառու խմբի անդամներով: «ԱՃԹՆ-ի գործընթաց» հասկացությունը կներառի այն գործողությունները, որոնք առնչվում են ԱՃԹՆ-ին միանալու նախապատրաստման, բազմաշահառու խմբի նիստերի, քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների (ՔՀԿ) խմբակցությունների՝ ԱՃԹՆ-ի վերաբերյալ լրացուցիչ հանդիպումների, այդ թվում՝ բազմաշահառու խմբի ներկայացուցիչների հետ փոխգործակցության, ԱՃԹՆ-ի զեկույցների կազմման, ԱՃԹՆ-ի զեկույցների վերաբերյալ նյութերի նախապատրաստման կամ վերլուծության իրականացման, ԱՃԹՆ-ի գործունեության մասին տեսակետների արտահայտման, ինչպես նաև բնական ռեսուրսների կառավարման վերաբերյալ տեսակետների արտահայտման հետ:

Քաղաքացիական հասարակությանն առնչվող դրույթների կատարումը գնահատելիս Խորհուրդը և վավերացում իրականացնող անձինք կկիրառեն հետևյալ ստուգումները.

2.1 Արտահայտվելը. քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են մասնակցել ԱՃԹՆ-ի գործընթացի վերաբերյալ հանրային բանավեճին և ԱՃԹՆ-ի գործընթացի վերաբերյալ արտահայտել կարծիքներ՝ առանց սահմանափակման, հարկադրանքի կամ ճնշման: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը և վավերացում իրականացնող անձինք կքննարկեն հետևյալ դրույթները.

- քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարողանում են ազատորեն և հրապարակայնորեն խոսել ԱՃԹՆ-ի գործընթացի մասին, այդ թվում, օրինակ՝

բազմաշահառու խմբի նիստերի և ԱՃԹՆ-ի միջոցառումների, ներառյալ՝ ԱՃԹՆ-ի զեկույցների տարածման նպատակով իրականացվող միջոցառումների, հանրային միջոցառումների ժամանակ, լրատվամիջոցներով և այլն,

- փաստացի գործելակերպերը, այդ թվում՝ շահագրգիռ կողմերի բազմազան տեսակետները կամ անկախ երրորդ կողմերի տրամադրած էական ապացույցները վկայում են այն մասին, որ ԱՃԹՆ-ի գործընթացի առնչությամբ՝ քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների մոտ դիտարկվել է ինքնագրաքննություն կամ ինքնահարկադրված սահմանափակումներ՝ ճնշման ենթարկվելու վախի պատճառով, և թե արդյոք այդպիսի խոչընդոտներն ազդել են քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների կողմից ԱՃԹՆ-ի գործընթացի վերաբերյալ տեղեկությունների տարածման և հանրային դիտարկումների վրա:

2.2 Գործելը քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են ազատորեն գործել ԱՃԹՆ-ի գործընթացի առնչությամբ:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը և վավերացում իրականացնող անձինք կքննարկեն, թե որքանով է իրավական, կարգավորիչ, վարչական և փաստացի միջավայրն ազդել քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցչի՝ ԱՃԹՆ-ի գործընթացին մասնակցելու կարողության վրա: Սա, օրինակ, կարող է ներառել հետևյալ դրույթները.

- Իրավական, կանոնակարգման կամ վարչական խոչընդոտներն ազդում են քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցչի՝ ԱՃԹՆ-ի գործընթացին մասնակցելու կարողության վրա: Սա կարող է ներառել ՔՀԿ-ների գրանցման հետ կապված այն իրավական կամ վարչական ընթացակարգերը, որոնք բացասաբար են ազդել ԱՃԹՆ-ի գործընթացին մասնակցելու նրանց կարողության վրա, ֆինանսավորման հասանելիության հետ կապված այն իրավական կամ վարչական սահմանափակումները, որոնք խոչընդոտել են ՔՀԿ-ների կողմից ԱՃԹՆ-ի գործընթացի հետ կապված աշխատանքների իրականացմանը, այն իրավական կամ վարչական հարցերը, որոնք խոչընդոտել են ՔՀԿ-ների կողմից ԱՃԹՆ-ի գործընթացի հետ կապված հանդիպումների անցկացմանը, ինչպես նաև ԱՃԹՆ-ի գործընթացի վերաբերյալ տեղեկությունների

տարածման և հանրային դիտարկումների կատարման խոչընդոտները և այլ հարցեր:

- Որևէ ապացույցի առկայությունը, որը վկայում է այն մասին, որ սահմանափակվել են քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների՝ ԱՃԹՆ-ի գործընթացի իրականացման հետ կապված այնպիսի հիմնարար իրավունքներ, ինչպիսիք են արտահայտվելու կամ տեղաշարժի ազատությունը:

2.3 Միավորումներ կազմելը. քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են ԱՃԹՆ-ի գործընթացի առնչությամբ հաղորդակցվել և համագործակցել միմյանց հետ:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը և վավերացում իրականացնող անձինք կքննարկեն հետևյալ դրույթները.

- բազմաշահառու խմբի քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են ներգրավել բազմաշահառու խմբի մաս չկազմող այլ ԲՀԿ-ներին և որևէ կերպ սահմանափակված չեն դրանում, այդ թվում՝ նրանցից ստացված տեղեկությունները բազմաշահառու խմբի քննարկումներին արձանագրելու և բազմաշահառու խմբի խորհրդակցությունների արդյունքները նրանց հաղորդելու հարցում:
- Քաղաքացիական հասարակության բազմաշահառու խմբի անդամների և քաղաքացիական հասարակության ավելի լայն խմբակցությունների միջև պաշտոնական կամ ոչ պաշտոնական հաղորդակցության ուղիները չեն սահմանափակվել:
- բազմաշահառու խմբի քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների համար չի սահմանափակվել քաղաքացիական հասարակության ավելի լայն շերտերի իրազեկման միջոցառումներում, այդ թվում՝ բազմաշահառու խմբում ներկայացվածության և ԱՃԹՆ-ի գործընթացի մասին քննարկումներում ներգրավվելը:

2.4 Ներգրավվածությունը. քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են լիարժեք կերպով, ակտիվորեն և արդյունավետորեն ներգրավվել ԱՃԹՆ-ի գործընթացի մշակման, իրականացման, մոնիտորինգի և գնահատման փուլերում:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը և վավերացում իրականացնող անձինք կքննարկեն հետևյալ դրույթները.

- Քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են լիարժեք կերպով աջակցություն և ներդրում ունենալ ԱՃԹՆ-ի գործընթացում: Սա կարող է ներառել, օրինակ՝ կատարված ներդրումների և իրականացված քարոզչություն մասին վկայող ապացույցները՝ կապված բազմաշահառու խմբի հիմնական քննարկումների հետ այնպիսի խնդիրների շուրջ, ինչպիսիք են աշխատանքային ծրագրի նպատակները և գործողությունները, ԱՃԹՆ-ի զեկույցի շրջանակը, ԱՃԹՆ-ի զեկույցների հաստատումը, տարեկան հաշվետվությունների միջոցով ԱՃԹՆ-ի գործընթացի տարեկան ինքնագնահատումը, վավերացումը և այլն: Այն կարող է նաև ներառել ապացույցներ այն մասին, որ քաղաքացիական հասարակությունը կանոնավոր կերպով մասնակցում է բազմաշահառու խմբի նիստերին, ներգրավված է բազմաշահառու խմբի աշխատանքային խմբերում ու ԱՃԹՆ-ի այլ միջոցառումներում, և որ ՔՀԿ-ների տեսակետները հաշվի են առնվում ու գրանցվում բազմաշահառու խմբի նիստերի արձանագրություններում:
- Քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները գտնում են, որ իրենք ունեն ԱՃԹՆ-ի գործընթացին մասնակցելու բավարար կարողություն: Սա կարող է ներառել ապացույցներ այն մասին, որ քաղաքացիական հասարակության վրա ազդող տեխնիկական, ֆինանսական կամ կարողությունների այլ սահմանափակումները քննարկվել են, և որ համաձայնեցվել ու (կամ) իրականացվել են այդպիսի սահմանափակումները վերացնելու ուղղությամբ մշակված ծրագրերը, այդ թվում՝ կարողությունների զարգացման կամ ռեսուրսների հասանելիություն ապահովելու միջոցով:

2.5 Հասանելիությունը հանրային որոշումների կայացմանը. քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են ազատորեն խոսել թափանցիկությանը և բնական ռեսուրսների կառավարմանն առնչվող հարցերի մասին և ապահովել, որ ԱՃԹՆ-ը նպաստում է հանրային երկխոսությանը:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը և վավերացում իրականացնող անձինք կքննարկեն հետևյալ դրույթները.

- Քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են ԱՃԹՆ-ի գործընթացի միջոցով խթանել հանրային երկխոսությունը, օրինակ՝ ԱՃԹՆ-ի գործընթացի և

արդյունքների մասին իրազեկման նպատակով քաղաքացիական հասարակության կողմից կամ նրանց մասնակցությամբ կազմակերպված հանրային միջոցառումների, աշխատաժողովների և խորհրդատուների միջոցով:

- Քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչները կարող են ներգրավվել բնական ռեսուրսների կառավարմանն առնչվող գործողություններում և բանավեճերին, այդ թվում, օրինակ՝ իրականացնելով վերլուծություն և քարոզչություն բնական ռեսուրսներին առնչվող հարցերի, ԱՃԹՆ-ի տվյալների օգտագործման, զանգվածային լրատվամիջոցների հետ փոխգործակցության, ԱՃԹՆ-ի զեկույցներից ստացված տվյալների հաղորդման գործիքների մշակման վերաբերյալ և այլ թեմաներով:

2.6 Վերոնշյալ ապացույցները հավաքագրելիս պետք է հաշվի առնվեն ԱՃԹՆ-ի գործընթացում ներգրավված ՔՀԿ-ների և բազմաշահառու խմբի կողմից տրամադրված փաստաթղթերը, ինչպես նաև համապատասխան շահագրգիռ կողմերի հետ անցկացված անմիջական խորհրդակցությունների արդյունքները՝ ներառելով, սակայն չսահմանափակվելով բազմաշահառու խմբի անդամներով: Համատեքստից ելնելով՝ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կուսումնասիրի ԱՃԹՆ-ի իրականացման առավել լայն միջավայրը, օրինակ՝ հղում կատարելով վերոնշյալ 2.1-2.5 կետերում քննարկված հարցերի համապատասխան ցուցանիշներին կամ այլ տիպի գնահատականներին:

3. Հատուկ (ad hoc) սահմանափակումները քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների նկատմամբ

3.1 ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետություններում քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների նկատմամբ հավանական կամ փաստացի սահմանափակումների մասին հատուկ (ad hoc) հայտարարությունները կամ հաղորդումները, նախևառաջ, պետք է քննարկվեն և պետք է դրանց հետ կապված քայլեր ձեռնարկվեն բազմաշահառու խմբի կողմից՝ հաշվի առնելով անվտանգությանն առնչվող որևէ մտահոգություն, որը տվյալ երկրի ներսում այդպիսի հարցերն ուղղակիորեն բարձրաձայնելու արդյունքում կարող է ունենալ ազդեցության ենթարկված կողմը :

3.2 ԱՃԹՆ-ի խորհրդի Արագ արձագանքման կոմիտեի միջոցով կարելի է դիմել ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ՝ առանձին դեպքերը քննելու և, անհրաժեշտության դեպքում, ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների և դրույթների հայտարարված խախտումների առնչությամբ քայլեր ձեռնարկելու նպատակով: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կքննարկի այդպիսի հայցերը՝ հաշվի առնելով դեպքի առնչությամբ առկա փաստերը, ԱՃԹՆ-ի սկզբունքները, ինչպես նաև երկրների միջև հետևողական վերաբերմունք ցուցաբերելու սկզբունքը պահպանելու անհրաժեշտությունը: 8.6 (ա) դրույթի համաձայն՝ «այն դեպքում, երբ ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը մտահոգություն է հայտնում այն մասին, որ ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների և պահանջների պահպանումը հարցականի տակ է, այն կարող է Միջազգային քարտուղարությանը հանձնարարել տեղեկություններ հավաքագրել իրավիճակի վերաբերյալ և հաշվետվություն ներկայացնել ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ»: Այն դեպքում, երբ մտահոգություններ են արտահայտվում քաղաքացիական հասարակության մասնակցության առնչությամբ, անհրաժեշտության դեպքում ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կփորձի պարզել, թե արդյոք անմիջական կապ կա դրանց և ԱՃԹՆ-ի գործընթացի միջև, այդ թվում՝ (i) արձանագրելով դեպքի առնչությամբ առկա փաստերը, (ii) հավաքելով շահագրգիռ կողմերի տեսակետները և (iii) իրականացնելով վերոնշյալ՝ 2-րդ բաժնում սահմանված ստուգումը:

3.3 Կախված դեպքի հանգամանքներից, այդ թվում՝ այն փաստից, թե որքանով է հնարավոր պարզել արտահայտված մտահոգությունների և ԱՃԹՆ-ի գործընթացի միջև անմիջական կապի առկայությունը՝ Խորհուրդը կքննարկի համապատասխան պատասխան գործողությունը: Սա կարող է ներառել, օրինակ՝ նախագահի կամ ԱՃԹՆ-ի խորհրդի՝ շահագրգիռ կառավարությանը հասցեագրված նամակը, ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կամ Միջազգային քարտուղարության առաքելությունները տվյալ երկիր, անկախ գնահատումներ իրականացնելու հանձնարարականը, Խորհրդի հայտարարությունների հրապարակումը, թերությունների վերացման ուղղությամբ գործողությունների, այդ թվում՝ դրանց իրականացման մոնիտորինգ անցկացնելու համաձայնեցումը կամ երկրի կողմից տվյալ դրույթները պահպանելու վերաբերյալ վավերացում իրականացնելու կոչը: 8.6.(ա) դրույթի համաձայն՝ «այն դեպքում, երբ ակնհայտորեն պարզ է, որ ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետության կողմից չի պահպանվել ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների և պահանջների զգալի մասը, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կկասեցնի տվյալ երկրի անդամակցությունը կամ նրան կգրկի անդամակցությունից»: Այն դեպքերում, երբ Խորհուրդը եզրակացնում

է, որ դիտարկված մտահոգություններով որևէ դրույթ չի խախտվում, կամ դրանք էապես կապված չեն ԱՃԹՆ-ի գործընթացի հետ, այն, իր հայեցողությամբ, որոշում կկայացնի որևէ գործողություն իրականացնելու վերաբերյալ՝ առաջնահերթությունը տալով ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների պահպանման և երկրների միջև հետևողական վերաբերմունք ապահովելու անհրաժեշտությանը:

6 ԲԱՑ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Նախաբան

1. Այս քաղաքականությունը պարունակում է առաջարկություններ ԱՃԹՆ-ի իրականացման գործընթացում բաց տվյալների վերաբերյալ: Այն մշակվել է ազգային մակարդակում իրականացման արդյունքում քաղված դասերի և միջազգային լավագույն փորձի⁸ հիման վրա:
2. ԱՃԹՆ-ի սկզբունքներով հայտարարվում է, որ «կառավարության եկամուտների և ծախսերի մասին հանրային ընկալումը ժամանակի ընթացքում կարող է նպաստել կամ նպաստում է հանրային երկխոսությանը և կայուն զարգացմանն ուղղված՝ առավել նպատակահարմար և իրատեսական տարբերակների իրազեկ ընտրությանը» (ԱՃԹՆ-ի 4-րդ սկզբունք): Հետևաբար, ԱՃԹՆ-ի ստանդարտը պահանջում է ԱՃԹՆ-ի այնպիսի զեկույցներ, որոնք «համակողմանի են, ակտիվորեն խթանվում է դրանց հրապարակայնությունը, հասանելի են հանրության համար և նպաստում են հանրային բանավեճին» (ԱՃԹՆ-ի 7.1 պահանջ): Այս նպատակներն իրականացնելու հարցում էական նշանակություն ունի ԱՃԹՆ-ի տվյալների հասանելիության և համեմատելիության բարելավումը:

Բաց տվյալների նպատակները

3. ԱՃԹՆ-ի բաց տվյալները կարող են բարձրացնել կառավարության ու բիզնես գործունեության թափանցիկությունը, ինչպես նաև իրազեկվածությունն այն մասին, թե ինչպես են օգտագործվում երկրի բնական ռեսուրսները և ինչպես են գանձվում ու ծախսվում արդյունահանող ոլորտից ստացվող եկամուտները՝ ապահովելով լուրջ խթաններ այդ գումարը հնարավորինս արդյունավետ օգտագործելու համար:
4. Բաց տվյալները խթանում են հաշվետվողականությունը և արդյունավետ կառավարումը, ընդլայնում են հանրային բանավեճերը և օգնում են պայքարել կոռուպցիայի դեմ: Կառավարության տվյալներին հասանելիության ապահովումը կարող է ուժեղացնել անհատներին, լրատվամիջոցներին, քաղաքացիական հասարակությանը և բիզնեսին՝ իրենց տրամադրվող ծառայությունների ու իրենց ակնկալած ստանդարտների վերաբերյալ ավելի իրազեկ ընտրություններ

⁸ Ներառյալ՝ Բաց կառավարման գործընկերությունը, G8 Բաց տվյալների խարտիան և տեխնիկական հավելվածը (G8 Open Data Charter and Technical Annex), Բաց տվյալների խարտիան (Open Data Charter) (<http://opendatacharter.net/>) և «Բաց» հասկացության սահմանումը (open definition) (<http://opendefinition.org/>):

կատարելու հարցում: Բաց տվյալները նաև կարող են արժեքավոր գործիք լինել կառավարության համար քաղաքականության մշակումը և ոլորտի կառավարումը բարելավելու գործում:

5. Բաց տվյալների ազատ հասանելիությունը և հետագայում դրանց վերաօգտագործումը էական նշանակություն ունեն հասարակության և տնտեսության համար:

Բաց տվյալները ԱՃԹՆ-ի իրականացման գործընթացում

6. Խրախուսվում է ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունների կողմից.

ա) կառավարման համակարգերի⁹ սկզբնադիր (by default) կողմնորոշումը դեպի բաց տվյալներ: Պետք է ընդունել, մասնավորապես, մտավոր սեփականության, անձի նույնականացման և սահմանափակ հասանելիությամբ տեղեկությունների վերաբերյալ ազգային և միջազգային օրենսդրության առկայությունը, որոնց դրույթները պետք է պահպանվեն:

բ) այս տվյալների ամբողջական նկարագրության ապահովումն այնպես, որ դրանցից օգտվողները բավարար տեղեկություններ ունենան՝ հասկանալու դրանց առավելությունները, թերությունները, վերլուծության հետ կապված սահմանափակումները և անվտանգության պահանջները, ինչպես նաև հասկանալու, թե ինչպես մշակել այդ տվյալները,

գ) տվյալների հնարավորինս վաղ հրապարակումը, օգտվողներին հետադարձ կարծիքի հնարավորության տրամադրումը և դրանից հետո շարունակական վերանայումների իրականացումը՝ բաց տվյալների որակի ամենաբարձր ստանդարտներ ապահովելու նպատակով,

դ) տվյալների հրապարակումը բաց լիցենզիայով, ինչը հնարավորություն է տալիս օգտվողներին ազատորեն ձեռք բերել և հեշտությամբ վերաօգտագործել դրանք,

ե) տեխնիկական հմտությունների և փորձի փոխանակումն այլ երկրների հետ՝ բաց տվյալների ներուժն առավելագույնի հասցնելու նպատակով,

⁹ «Կառավարության տվյալներ» եզրը պետք է հասկանալ հնարավոր ամենալայն իմաստով: Սա կարող է վերաբերել ազգային, դաշնային, տեղական կամ միջազգային կառավարման մարմիններին կամ հանրային ոլորտի ավելի լայն շրջանակին պատկանող տվյալներին:

զ) բաց տվյալների վերաբերյալ գրագիտության մակարդակի բարձրացումը և բաց տվյալների խթանման բնագավառում աշխատողների՝ օրինակ, հավելվածներ մշակողների և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների խրախուսումը՝ բացահայտելու բաց տվյալների արժեքավոր դերը.

է) ազգային և միջազգային ստանդարտների հետ տվյալների փոխգործելիության ապահովումը, այդ թվում՝ ընդունելով ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից հաստատված տվյալների վերաբերյալ ստանդարտները և ԱՃԹՆ-ի քարտուղարության կողմից տրամադրված լրացուցիչ ցուցումները:

ը) հնարավորության դեպքում նույնականացնողների (identifier) օգտագործումը՝ տարիների ընթացքում ներկայացված հաշտվետվությունների տվյալների կամ տարբեր աղբյուրներից ստացված տվյալների միջև կապն ապահովելու համար,

թ) կառավարման համակարգերում ԱՃԹՆ-ի համար բաց տվյալների ապահովման ուղղությամբ քայլերի ձեռնարկումը՝ տվյալների արդիականությունը, որակը, վերաօգտագործումը և ծախսարդյունավետությունն ապահովելու նպատակով,

ժ) տվյալների տրամադրումը հատավորված (granular), մեքենայալնթեռնելի ձևաչափերով:

ՄԱՍ II. ՂԵԿԱՎԱՐՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ

ԱՃԹՆ-ն գաղափարից վերածվել է ստանդարտի՝ ներառելով այնպիսի կանոններ և ընթացակարգեր, որոնք հարթակ են ապահովում ավելի լայնածավալ բանավեճի և բարեփոխումների իրականացման համար: ԱՃԹՆ-ի ղեկավարումը և կառավարումը ևս զարգացման փուլեր է անցել: ԱՃԹՆ-ն ղեկավարվում է շահույթ չհետապնդող՝ Անդամների ասոցիացիայի կողմից՝ Նորվեգիայի օրենսդրության համաձայն: ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի կանոնադրությունն ապահովում է ԱՃԹՆ-ի կառավարման շրջանակը:

Առնվազն երեք տարին մեկ անգամ ԱՃԹՆ-ն կազմակերպում է գլոբալ խորհրդաժողով՝ նպատակ ունենալով միջազգային հարթակ ապահովել ԱՃԹՆ-ի շահագրգիռ կողմերի համար ԱՃԹՆ-ի նպատակների իրականացմանն օժանդակելու հարցում:

Այս խորհրդաժողովների անցկացմանը զուգահեռ՝ տեղի են ունենում ավելի փոքր մասշտաբի՝ Անդամների ժողովներ երեք խմբակցությունների՝ պետությունների (իրականացնող և աջակցող), ընկերությունների (այդ թվում՝ ինստիտուցիոնալ ներդրողների) և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների հետ: Երեք խմբակցությունների ձայները բաշխված են հավասար համամասնությամբ: Անդամների ժողովի հիմնական խնդիրը ԱՃԹՆ-ի խորհրդի անդամների նշանակումն է: Խմբակցություններն իրենց միջև համաձայնության են գալիս Ասոցիացիային իրենց անդամակցության վերաբերյալ և այն հարցի շուրջ, թե ում են իրենք ցանկանում նշանակել ԱՃԹՆ-ի խորհրդում:

Այս Խորհրդաժողովների և Անդամների ժողովների միջև ընկած ժամանակահավաճում ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը ԱՃԹՆ-ի գործունեությունը վերահսկում է Խորհրդի կանոնավոր հանդիպումների, կոմիտեի հանդիպումների և Խորհրդի պարբերական շրջաբերականների միջոցով: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդն ունի տարբեր խմբակցությունների ներկայացուցիչներից բաղկացած 21 անդամ:

ԱՃԹՆ-ի միջազգային քարտուղարությունը պատասխանատու է ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի ամենօրյա գործունեության համար: Մեծածավալ տեխնիկական աջակցություն է տրամադրվում ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետություններին: Այս աջակցության զգալի մասը տրամադրվում է Համաշխարհային բանկի կողմից: ԱՃԹՆ-ի գործընթացների իրականացման հարցում կան նաև շատ այլ տեխնիկական աջակցություն տրամադրողներ:

Այս բաժինը պարունակում է միջազգային մակարդակում ԱՃԹՆ-ի կառավարմանն առնչվող հետևյալ հիմնական փաստաթղթերը.

- Կանոնադրությունը,
- 2013 թվականին ընդունված հրապարակայնության քաղաքականությունը, որով սահմանվում են, թե ինչպես պետք է ԱՃԹՆ-ն ապահովի իր գործունեության թափանցիկությունը,
- ԱՃԹՆ-ի վարվեցողության կանոնները,
- ԱՃԹՆ-ի խմբակցությունների ուղեցույցները, որոնք հասանելի են www.eiti.org/about/governance հասցեով:

7 ԿԱՆՈՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՈԴՎԱԾ 1. ԱՆՎԱՆՈՒՄԸ

1) Ասոցիացիայի անվանումն է «Արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկության նախաձեռնության (ԱՃԹՆ-ի) ասոցիացիա» (այսուհետ՝ «ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիա»):

ՀՈԴՎԱԾ 2. ՆԱԽԱՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՆՊԱՏԱԿԸ

1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիան միջազգային բազմաշահառու նախաձեռնություն է, որին մասնակցում են կառավարությունների և դրանց գործակալությունների ներկայացուցիչներ, նավթի և գազի արդյունահանման ու հանքարդյունահանող ընկերություններ, ակտիվների կառավարմամբ զբաղվող ընկերություններ և կենսաթոշակային ֆոնդեր (այսուհետ՝ «ինստիտուցիոնալ ներդրողներ») և տվյալ երկրի քաղաքացիական հասարակության խմբեր ու միջազգային հասարակական կազմակերպություններ:

2) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակն է ԱՃԹՆ-ի սկզբունքները և ԱՃԹՆ-ի պահանջները դարձնել նավթի, գազի արդյունահանման և հանքարդյունահանման ոլորտներում թափանցիկության ապահովման միջազգայնորեն ընդունելի ստանդարտ՝ ճանաչելով, որ բնական ռեսուրսներից ստացվող եկամուտների թափանցիկության ապահովման բարելավումը կարող է նվազեցնել կոռուպցիան, իսկ արդյունահանող ճյուղերից ստացվող եկամուտները բնական ռեսուրսներով հարուստ երկրներում կարող են վերափոխել տնտեսությունները, կրճատել աղքատությունը և բարձրացնել ամբողջ բնակչության կենսամակարդակը:

ՀՈԴՎԱԾ 3. ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁ, ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիան Նորվեգիայի օրենսդրության համաձայն հիմնադրված՝ շահույթ չհետապնդող ասոցիացիա է («forening»):

2) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի անդամները, անհատապես կամ միասին, պատասխանատու չեն ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի պարտքերի, պարտավորությունների և պարտականությունների համար:

ՀՈԴՎԱԾ 4. ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ

- 1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի մշտական ինստիտուցիոնալ մարմիններն են՝
 - i) ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովը, որն անցկացվում է ԱՃԹՆ-ի խորհրդաժողովի հետ միաժամանակ,
 - ii) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը, որը ղեկավարում է ԱՃԹՆ-ի նախագահը,
 - iii) ԱՃԹՆ-ի քարտուղարությունը, որը ղեկավարում է Քարտուղարության ղեկավարը:
- 2) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը 14-րդ հոդվածի համաձայն կարող է ստեղծել կոմիտեներ:
- 3) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի կազմակերպական կառուցվածքը գործում է թափանցիկության սկզբունքով:

ՀՈԴՎԱԾ 5. ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ԽՄԲԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

- 1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի անդամը երկրի (այսինքն՝ պետության), ընկերության, կազմակերպության կամ իրավաբանական անձի ներկայացուցիչն է, ով նշանակվել է խմբակցության կողմից՝ հոդվածներ 5 (2) և (3)-ում սահմանված դրույթների համաձայն:
- 2) Գոյություն ունեն անդամներից կազմված երեք խմբակցություններ, որոնք են.
 - i) երկրների խմբակցությունը, որը ներառում է՝
 - ա) ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները, այսինքն՝ այն պետությունները, որոնք ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից դասակարգվել են որպես թեկնածու կամ համապատասխանող երկրներ և
 - բ) աջակցող երկրները, այսինքն՝ այն պետությունները կամ պետությունների միությունները, որոնք աջակցում են ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակի իրականացմանը:
 - ii) ընկերությունների խմբակցությունը, որը ներառում է՝
 - ա) արդյունահանող ոլորտի այն ընկերությունները, որոնք հանձն են առել աջակցել ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակի իրականացմանը, և այդ ընկերությունները ներկայացնող ասոցիացիաները և
 - բ) ինստիտուցիոնալ ներդրողները, որոնք հանձն են առել աջակցել ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակի իրականացմանը:

iii) քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների խմբակցությունը, որը ներառում է այն հասարակական կազմակերպությունները, համաշխարհային գործողության ցանցերը և կոալիցիաները, որոնք աջակցում են ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակի իրականացմանը:

3) Յուրաքանչյուր խմբակցություն որոշում է կայացնում ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի անդամների նշանակումները կարգավորող իր կանոնների վերաբերյալ: Անդամակցության համար կիրառվում են հետևյալ սահմանափակումները.

i) երկրների խմբակցությունից՝ մինչև մեկ ներկայացուցիչ յուրաքանչյուր իրականացնող պետությունից և յուրաքանչյուր աջակցող երկրից (կամ դրանց միությունից),

ii) ընկերությունների խմբակցությունից՝ մինչև մեկ ներկայացուցիչ յուրաքանչյուր ընկերությունից ու ընկերությունները ներկայացնող ասոցիացիաներից և առավելագույնը հինգ ներկայացուցիչ ինստիտուցիոնալ ներդրողներից,

iii) քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների խմբակցությունից՝ մինչև մեկ ներկայացուցիչ քաղաքացիական հասարակության յուրաքանչյուր կազմակերպությունից:

4) Խմբակցությունը կարող է իր կողմից նշանակված անդամին ցանկացած ժամանակ փոխարինել այլ անդամով: Խմբակցությունը ԱՃԹՆ-ի քարտուղարությանը մշտապես տեղեկություններ է հաղորդում իր անդամների մասին:

5) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կարող է դադարեցնել՝ ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիային ցանկացած անդամի անդամակցությունը, եթե՝

i) այդ անդամը կամ նրա ներկայացրած երկիրը կամ կազմակերպությունը չի համապատասխանում սույն Կանոնադրությամբ ամրագրված դրույթներին, կամ՝

ii) այդ անդամը կամ նրա ներկայացրած երկիրը կամ կազմակերպությունն իր գործողություններն իրականացնում է՝ ԱՃԹՆ-ի սկզբունքները խախտելով կամ դրանց հակասելով:

6) Ցանկացած անդամ կարող է բողոքարկել հոդված 5 (5)-ի համաձայն կայացված Խորհրդի որոշումը, որի վերաբերյալ վերջնական որոշում ընդունում է Անդամների ժողովը:

ՀՈԴՎԱԾ 6. ԱՃԹՆ-Ի ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԸ

1) ԱՃԹՆ-ի խորհրդատուները անցկացվում է առնվազն երեք տարին մեկ անգամ՝ նպատակ ունենալով հարթակ ապահովել ԱՃԹՆ-ի շահագրգիռ կողմերի համար՝ հաշվի առնելով ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայով նրանց բոլորի հետաքրքրվածությունը՝ ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակի իրականացմանն օժանդակելու, ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի քաղաքականությունների և ռազմավարությունների վերաբերյալ իրենց տեսակետներն արտահայտելու հարցում: ԱՃԹՆ-ի նախագահը հանդես է գալիս որպես խորհրդատուների նախագահող: ԱՃԹՆ-ի խորհրդատուները ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի կառավարման մարմին չի հանդիսանում:

2) ԱՃԹՆ-ի անդամները, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը և ԱՃԹՆ-ի քարտուղարությունը կամ դրանց ներկայացուցիչներն իրավունք ունեն ներկա գտնվել ԱՃԹՆ-ի խորհրդատուների: ԱՃԹՆ-ի մյուս շահագրգիռ կողմերը նույնպես պետք է հրավիրվեն՝ յուրաքանչյուր անգամ ԱՃԹՆ-ի խորհրդի որոշմամբ ապահովելով մասնակիցների այնպիսի քանակություն, որ գործնականում հնարավոր լինի իրականացնել կազմակերպչական աշխատանքները:

3) ԱՃԹՆ-ի խորհրդատուները գումարվում է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից ԱՃԹՆ-ի կայքէջում հայտարարություն տեղադրելու և անդամներին ու խմբակցություններին առնվազն չորս շաբաթ առաջ ուղարկված գրավոր ծանուցման միջոցով: Գրավոր ծանուցումը ներառում է ԱՃԹՆ-ի խորհրդատուների օրակարգը:

4) ԱՃԹՆ-ի խորհրդատուները պետք է.

i) ապահովի կարևոր և տեսանելի հարթակ բանավեճի, քարոզչության, միջոցների շարունակական հայթայթման և ԱՃԹՆ-ի նոր շահագրգիռ կողմեր ներառելու համար,

ii) ուսումնասիրի գրանցված առաջընթացը՝ Անդամների նախորդ հերթական ժողովից հետո ընկած ժամանակահատվածի գործունեության մասին հաշվետվության հիման վրա,

iii) ԱՃԹՆ-ի խորհրդին տրամադրի առաջարկություններ մինչև անդամների հաջորդ հերթական ժողովը ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի գործողությունների վերաբերյալ,

iv) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակն իրականացնելու համար կենտրոնացնի և պահպանի համակարգման բարձր մակարդակը, քաղաքական հանձնառությունը և շարժիչ ուժը և

v) ապահովի ոչ պաշտոնական հաղորդակցության ուղիներ ԱՃԹՆ-ի այն շահագրգիռ կողմերի համար, որոնք որևէ կերպ պաշտոնապես

ներկայացված չեն ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի կառավարման կառուցվածքում:

5) 7 (4) հոդվածում ներկայացված հարցերի վերաբերյալ տեսակետները կարող են արտահայտվել պարտադիր ուժ չունեցող՝ «Արդյունքների մասին» հայտարարության մեջ, որը կհամաձայնեցվի ԱՃԹՆ-ի խորհրդաժողովի կողմից և կհաղորդվի ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովին ու ԱՃԹՆ-ի խորհրդին: ԱՃԹՆ-ի խորհրդաժողովը պետք է ջանքեր չխնայի որոշումները փոխադարձ համաձայնությամբ (կոնսենսուսով) ընդունելու համար: Հաշվի առնելով ԱՃԹՆ-ի շահագրգիռ կողմերի տեսակետերը՝ ԱՃԹՆ-ի նախագահը կարող է որոշել, որ հարկավոր է քվեարկություն անցկացնել: ԱՃԹՆ-ի յուրաքանչյուր շահագրգիռ կողմ, բացառությամբ ԱՃԹՆ-ի խորհրդի անդամների, և Քարտուղարությունը յուրաքանչյուրն ունի մեկ ձայնի իրավունք: ԱՃԹՆ-ի խորհրդաժողովի որոշումներն ընդունվում են ներկա և քվեարկությանը մասնակցող անձանց պարզ մեծամասնությամբ:

ՀՈԴՎԱԾ 7. ԱՃԹՆ-Ի ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ

1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի կառավարման մարմինը ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովն է:

2) ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովը բաղկացած է ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի անդամներից:

3) ԱՃԹՆ-ի անդամների հերթական ժողովն անցկացվում է ԱՃԹՆ-ի խորհրդաժողովի գուգահեռ՝ առնվազն երեք տարին մեկ անգամ: ԱՃԹՆ-ի անդամների հերթական ժողովը գումարվում է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից՝ առնվազն չորս շաբաթ առաջ այդ մասին գրավոր ծանուցում ուղարկելով անդամներին:

4) Անդամների արտահերթ ժողովը կարող է գումարվել ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից՝ այդ մասին առնվազն երեք շաբաթ առաջ գրավոր ծանուցում ուղարկելով անդամներին: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդն ապահովում է, որ անդամների արտահերթ ժողովն անցկացվի ԱՃԹՆ-ի նախագահի կողմից անդամների արտահերթ ժողով անցկացնելու մասին հայցը ստանալուց հետո չորս շաբաթվա ընթացքում:

5) ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովին մասնակցել ցանկացող անդամները պետք է ԱՃԹՆ-ի քարտուղարությանը ծանուցեն այդ մասին մինչև ծանուցագրում նշված ամսաթիվը: Անդամը կարող է ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովին ներկայացված լինել գրավոր լիազորագրի միջոցով: Լիազորագիրը կարող է նաև քվեարկության հատուկ ցուցումներ պարունակել:

ԱՃԹՆ-ի քարտուղարությունը պատշաճ կերպով ստորագրված լիազորագիրը պետք է ստանա մինչև ծանուցագրում նշված ամսաթիվը:

6) ԱՃԹՆ-ի նախագահը հանդես է գալիս որպես ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի նախագահող:

7) Անդամների ժողովի քվորումն ապահովված է, եթե ժողովին ներկա է անդամների առնվազն կեսը, այդ թվում՝ պետք է ապահովվի յուրաքանչյուր խմբակցության անդամների առնվազն մեկ երրորդի ներկայությունը:

8) Անդամների ժողովը պետք է ջանքեր չխնայի որոշումները փոխադարձ համաձայնությամբ (կոնսենսուսով) ընդունելու համար: Եթե պահանջվում է քվեարկության անցկացում, ապա որոշումներն ընդունվում են ձայների որակյալ մեծամասնությամբ, ինչի համար պահանջվում է տրված ձայների ընդհանուր թվի առնվազն երկու երրորդի աջակցությունը, այդ թվում՝ պետք է ապահովվի յուրաքանչյուր խմբակցությունը ներկայացնող անդամների կողմից տրված ձայների առնվազն մեկ երրորդի աջակցությունը: Յուրաքանչյուր խմբակցության անդամների համար ձայների ընդհանուր թիվը հավասար է և որոշվում է հետևյալ կերպ.

i) երկրների խմբակցության անդամներից յուրաքանչյուրն ունի մեկ ձայնի իրավունք, իսկ

ii) ընկերությունների խմբակցության և քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների խմբակցության անդամների ձայները որոշվում են՝ երկրների ձայների ընդհանուր թիվը բաժանելով համապատասխանաբար ընկերությունների և քաղաքացիական հասարակության խմբակցությունների անդամների թվին:

iii) ԱՃԹՆ-ի նախագահը մինչև քվեարկության սկսվելը պետք է հայտարարի տարբեր խմբակցությունների յուրաքանչյուր անդամի ձայների թիվը:

ՀՈԴՎԱԾ 8. ԱՃԹՆ-Ի ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԸ

1) ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովը պետք է.

i) հաստատի գործունեության մասին հաշվետվությունը, ԱՃԹՆ-ի խորհրդի ֆինանսական հաշվետվությունները և գործողությունների ծրագիրը,

ii) խմբակցությունների կողմից առաջադրված թեկածուներից ընտրի ԱՃԹՆ-ի խորհրդի անդամներին և յուրաքանչյուր անդամին փոխարինողներին,

iii) ԱՃԹՆ-ի խորհրդի առաջարկությամբ ընտրի ԱՃԹՆ-ի նախագահին և

iv) քննարկի այլ հարցեր՝ անդամներից ստացված հայցերի հիման վրա: Այդպիսի հարցերը պետք է նախապես գրավոր ներկայացվեն ԱՃԹՆ-ի նախագահին՝ ծանուցագրում նշված ժամանակահատվածում՝ ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի օրակարգում ներառելու համար:

ՀՈԴՎԱԾ 9. ԱՃԹՆ-Ի ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի գործադիր մարմինը ԱՃԹՆ-ի խորհուրդն է, որն ընտրվում է ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի կողմից և գործում է ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի ղեկավարության ներքո:

2) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի բազմաշահառու բնույթն արտացոլելու համար ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը բաղկացած է 21 անդամներից («խորհրդի անդամներ») և ունի հետևյալ կազմը.

i) նախագահ,

ii) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի անդամ հանդիսացող 9 խորհրդի անդամներ՝ երկրների խմբակցությունից, որոնցից առավելագույնը 3 խորհրդի անդամները պետք է ներկայացնեն աջակցող երկրները, իսկ մյուսները պետք է ներկայացնեն ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները: Հնարավորության դեպքում ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետությունները պետք է ներկայացված լինեն առնվազն 3 համապատասխանող երկրների կողմից:

iii) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի անդամ հանդիսացող 6 խորհրդի անդամներ՝ ընկերությունների խմբակցությունից, որոնցից առավելագույնը 1-ը պետք է ներկայացնի ինստիտուցիոնալ ներդրողներին:

iv) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի անդամ հանդիսացող 5 խորհրդի անդամներ՝ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների խմբակցությունից:

3) Խորհրդի բոլոր անդամների անդամակցությունը դադարում է իրենց թեկնածության առաջադրումից հետո անցկացվող ԱՃԹՆ-ի անդամների հերթական ժողովի եզրակացություն հիման վրա, սակայն ԱՃԹՆ-ի անդամների տվյալ ժողովին նրանք իրավունք ունեն նորից առաջադրել իրենց թեկնածությունը:

4) Խմբակցությունները կարող են առաջադրել, իսկ ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովը կարող է ընտրել խորհրդի մեկ փոխարինող անդամ

(«այլընտրանքային»)՝ խմբակցության կողմից առաջադրված յուրաքանչյուր խորհրդի անդամի համար: Փոխարինողը կարող է հանդես գալ որպես խորհրդի անդամ: Եթե փոխարինող անդամ չկա, ապա համապատասխան խմբակցությունն առաջադրում է թեկնածություններ խորհրդի նոր անդամի և փոխարինողի համար:

5) Խորհրդի նիստից Խորհրդի անդամի բացակայության դեպքում տվյալ Խորհրդի անդամին փոխարինողը կարող է ներկա լինել նիստին, մասնակցել քննարկումներին, քվեարկել և, ընդհանուր առմամբ, իրականացնել Խորհրդի նիստի ժամանակ տվյալ խորհրդի անդամին վերապահված բոլոր գործառույթները:

Խորհրդի անդամի կողմից Խորհրդի երեք հաջորդական նիստերին ներկա չլինելու դեպքում Խորհուրդը կարող է, նրա խմբակցության հետ խորհրդակցելուց հետո, խմբակցությունից պահանջել այդ խորհրդի անդամին փոխարինել մեկ այլ անդամով:

6) Այն դեպքում, երբ ԱՃԹՆ-ի անդամների երկու ժողովների միջև ընկած ժամանակահատվածում ԱՃԹՆ-ի խորհրդում թափուր տեղ է առաջանում, այդ թափուր տեղը համալրում է անդամակցությունից հրաժարվող խորհրդի անդամին փոխարինողը, միևնույն ժամանակ, տվյալ խմբակցությունն առաջադրում է նոր փոխարինող անդամի թեկնածու, որն ընտրվում է Խորհրդի կողմից: Այլապես, տվյալ խմբակցությունը կարող է առաջադրել խորհրդի նոր անդամի թեկնածու, որին պետք է ընտրի Խորհուրդը:

7) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիան խորհրդի անդամների համար ձեռք է բերում պատասխանատվության ապահովագրություն: Դրա ժամկետները և պայմանները հաստատում է ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը:

8) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կարող է որոշել, որ խորհրդի այն անդամը, ում ներկայացրած ԱՃԹՆ-ն իրականացնող պետության անդամակցությունը կասեցվել է նրա պաշտոնավարման ժամկետի ընթացքում, կարող է պահպանել խորհրդի անդամի կարգավիճակը, սակայն կասեցման ժամանակահատվածի ընթացքում նա պետք է զերծ մնա Խորհրդի գործունեությանը ներգրավվելուց: Այն դեպքում, երբ երկրի անդամակցության կասեցումը շարունակում է ուժի մեջ մնալ մեկ տարուց ավելի երկար ժամանակահատվածի ընթացքում, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կարող է որոշել, որ անդամի Խորհրդին անդամակցությունը պետք է դադարեցվի:

ՀՈԴՎԱԾ 10. ԱՃԹՆ-Ի ԴԻՏՈՐԴՆԵՐԸ

1) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը, հնարավորության դեպքում, պետք է համապատասխան միջազգային կազմակերպությունների, ինչպես օրինակ՝

Համաշխարհային բանկի, Արժույթի միջազգային հիմնադրամի և այլ համապատասխան շահագրգիռ կողմերի ներկայացուցիչներին հրավիրի՝ որպես դիտորդներ ներկա գտնվելու ԱՃԹՆ-ի խորհրդի նիստերին և Անդամների ժողովներին: Նրանք չունեն ձայնի իրավունք, սակայն կարող են հրավիրվել՝ առանձին հարցերի վերաբերյալ իրենց տեսակետներն արտահայտելու համար: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կարող է որոշել, որ որոշ հարցեր պետք է քննարկվեն առանց դիտորդների ներկայության:

ՀՈԴՎԱԾ 11. ԱՃԹՆ-Ի ՆԱԽԱԳԱՀԸ

1) ԱՃԹՆ-ի նախագահն ընտրվում է ԱՃԹՆ-ի անդամների հերթական ժողովի ժամանակ: ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը ԱՃԹՆ-ի անդամների յուրաքանչյուր հերթական ժողովից առաջ առաջարկում է ԱՃԹՆ-ի նախագահի թեկնածու: ԱՃԹՆ-ի անդամների այդ ժողովին հաջորդող ժամանակահատվածի համար: ԱՃԹՆ-ի նախագահի պաշտոնավարման ժամկետը կարող է երկարաձգվել մեկ անգամ:

2) ԱՃԹՆ-ի նախագահը՝

- i) հանդես է գալիս որպես ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի նախագահող,
- ii) հանդես է գալիս որպես ԱՃԹՆ-ի խորհրդի նիստի նախագահող,
- iii) ներկայացնում է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի հաշվետվությունը ԱՃԹՆ-ի խորհրդաժողովի և ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի ժամանակ,
- iv) ներկայացնում է ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը արտաքին հարթակներում,
- v) իրականացնում է ԱՃԹՆ-ի քարտուղարության գործունեության հսկողություն՝ կապված ԱՃԹՆ-ի խորհրդի որոշումների կատարման հետ,
- vi) փորձում է խթանել համագործակցային հարաբերությունները ԱՃԹՆ-ի շահագրգիռ կողմերի միջև:

3) Եթե ԱՃԹՆ-ի նախագահը չի կարող նախագահել խորհրդի նիստի ժամանակ, ապա հանդիպմանը ներկա խորհրդի անդամները կարող են այդ հանդիպման համար նախագահող նշանակել խորհրդի մեկ այլ անդամի:

ՀՈԴՎԱԾ 12. ԱՃԹՆ-Ի ԽՈՐՀՐԴԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԸ

1) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը մշտապես գործում է՝ ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի շահերից ելնելով:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդն իրականացնում է ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի որոշումներով սահմանվող՝ ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի գործադիր լիազորությունները, ներառյալ հետևյալ առանցքային գործառույթները.

- i) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիային հուզող՝ քաղաքականության ընդհանուր և առանձին հարցերի քննարկում,
- ii) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի աշխատանքային ծրագրերի և բյուջեի համաձայնեցում,
- iii) ԱՃԹՆ-ի խորհրդատուների և ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովների համար կարգավորումների համաձայնեցում,
- iv) գործունեության մասին հաշվետվության և գործողությունների ծրագրի ներկայացում (ԱՃԹՆ-ի նախագահի միջոցով) ԱՃԹՆ-ի խորհրդատուների ժամանակ և ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի կողմից դրանց հաստատման ստացում,
- v) տարեկան ֆինանսական հաշվետվությունների ու աուդիտի հաշվետվությունների ներկայացում (ԱՃԹՆ-ի նախագահի միջոցով) ԱՃԹՆ-ի անդամների վերջին հերթական ժողովից հետո ընկած հաշվետու ժամանակաշրջանների համար,
- vi) Քարտուղարության ղեկավարի ներգրավում,
- vii) ԱՃԹՆ-ի քարտուղարության աշխատանքի վերահսկում և ղեկավարում (ԱՃԹՆ-ի նախագահի միջոցով),
- viii) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի բոլոր մակարդակներում, այդ թվում՝ նրա կոմիտեներում ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի բազմաշահառու բնույթի պահպանման և լիարժեք արտացոլման ապահովում,
- ix) վավերացման գործընթացի, այդ թվում՝ բողոքների, անհամաձայնությունների կարգավորման, երկրին անդամակցությունից զրկելու հարցի և բողոքարկման վերաբերյալ իր ընթացակարգերի սահմանում,
- x) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի կառավարման և գործունեության առավել մանրամասն ընթացակարգերի և կանոնների ընդունում, այդ թվում՝ երկրի և ընկերությունների աշխատանքային ծրագրերի բովանդակությունները, վավերացման գործընթացը, հիմնադրամների կառավարումը, նախագծերի, ապրանքների և ծառայությունների համար վճարումները, աուդիտի անցկացումն ու հաշվետվությունների ներկայացումը և նախագծերի հաստատումը,
- xi) ԱՃԹՆ-ի անդամների յուրաքանչյուր հերթական ժողովից առաջ ԱՃԹՆ-ի նախագահի թեկնածուի առաջարկում և

xii) Վարվեցողության կանոնների ընդունում:

ՀՈԴՎԱԾ 13. ԱՃԹՆ-Ի ԽՈՐՀՐԴԻ ԿՈՄԻՏԵՆԵՐԸ

1) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը կարող է ստեղծել կոմիտեներ առանձին հարցերի լուծմանն օժանդակելու նպատակով: Ցանկացած այդպիսի կոմիտե պետք է բաղկացած լինի խորհրդի երկու կամ ավելի անդամից կամ նրանց փոխարինողներից, իսկ դրա կազմը պետք է, ողջամտության սահմաններում, արտացոլի ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի բազմաշահառու բնույթը: Այդպիսի կոմիտեների գործունեության պայմանները պետք է գրանցվեն արձանագրությունների մատյանում:

ՀՈԴՎԱԾ 14. ԱՃԹՆ-Ի ԽՈՐՀՐԴԻ ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԵՎ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԵՐԸ

1) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը պետք է հանդիպի տարեկան առնվազն երկու անգամ: Անհրաժեշտության դեպքում, հանգամանքներից ելնելով, ԱՃԹՆ-ի խորհրդի հանդիպումները կարող են իրականացվել հեռախոսային խորհրդակցության ձևաչափով: ԱՃԹՆ-ի խորհրդի հանդիպումներից տարեկան կտրվածքով առնվազն մեկն անցկացվում է հանդիպման մասնակիցների փաստացի ներկայությամբ:

2) Խորհրդի նիստը գումարվում է ԱՃԹՆ-ի նախագահի կողմից առնվազն 14 օր առաջ ուղարկված գրավոր ծանուցմամբ: Ծանուցման ավելի կարճ ժամանակահատված կիրառելու համար պահանջվում է Խորհրդի բոլոր անդամների գրավոր համաձայնությունը:

3) Խորհրդի անդամները պետք է ջանքեր չխնայեն որոշումները փոխադարձ համաձայնությամբ (կոնսենսուսով) ընդունելու հարցում: Հաշվի առնելով Խորհրդի անդամների տեսակետը՝ ԱՃԹՆ-ի նախագահը կարող է որոշել, որ անհրաժեշտ է քվեարկություն անցկացնել: ԱՃԹՆ-ի յուրաքանչյուր անդամ ունի մեկ ձայնի իրավունք: Քվեարկությունը կարող է կատարվել գրավոր լիազորագրի միջոցով:

4) Խորհրդի նիստի ընթացքում որևէ որոշում չի կարող կայացվել, եթե որոշման ընդունման պահին քվորումն ապահովված չէ: Քվորումն ապահովվում է, եթե ներկա են Խորհրդի անդամների առնվազն երկու երրորդը, որոնցից առնվազն երկու Խորհրդի անդամ՝ երկրների խմբակցությունից (մեկ իրականացնող պետության և մեկ աջակցող երկրի ներկայացուցիչ), մեկ Խորհրդի անդամ՝ քաղաքացիական հասարակության

կազմակերպությունների խմբակցությունից և մեկ Խորհրդի անդամ՝ ընկերությունների խմբակցությունից:

5) Եթե պահանջվում է քվեարկության անցկացում, ապա որոշումներն ընդունվում են ձայների որակյալ մեծամասնությամբ, ինչի համար պահանջվում է որոշմանը կողմ քվեարկած 13 ձայնի առկայություն, այդ թվում՝ պետք է ապահովվի յուրաքանչյուր խմբակցությունը ներկայացնող Խորհրդի անդամների կողմից տրված ձայների առնվազն մեկ երրորդի աջակցությունը՝ ներառյալ իրականացնող պետությունների ենթախմբակցությունների մեկ երրորդը:

6) Խորհրդի անդամը չի մասնակցում այն հարցի կամ կարգավորման շուրջ անցկացվող քվեարկությանը, որում նա ունի անմիջական կամ անձնական շահ կամ, եթե առկա են այլ հատուկ հանգամանքներ, որոնք կարող են խաթարել նրա անկողմնակալության հանդեպ վստահությունը: Նման շահերի առաջացման մասին իրազեկվելուց հետո Խորհրդի անդամը հնարավորինս շուտ ԱՃԹՆ-ի Խորհրդին հայտնում է այդպիսի շահերի առկայության մասին, որը գրանցվում է Խորհրդի արձանագրության մեջ:

Խորհրդի անդամի ներկայությունը չի հաշվարկվում քվորումի մեջ այն ժամանակ, երբ կայացվում է որոշում այնպիսի հարցի շուրջ, որի քվեարկությանը մասնակցելու իրավասություն տվյալ Խորհրդի անդամը չունի:

Սա չպետք է խոչընդոտի Խորհրդի անդամին փոխարինողի՝ այդ հարցի քվեարկությանը մասնակցությանը:

7) ԱՃԹՆ-ի Խորհուրդը կարող է հաստատել ընթացակարգեր Խորհրդի նիստերից դուրս որոշումների կայացման գործընթացների վերաբերյալ: Այդ ընթացակարգերին համապատասխան Խորհրդի նիստերից դուրս կայացված բոլոր որոշումները, դրանք ընդունելուց հետո, գրանցվում են Խորհրդի նիստի արձանագրության մեջ:

8) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի որոշումները կարող են հաստատվել արտաքին միջամտությամբ՝ Խորհրդի բոլոր անդամների համատեղ ստորագրությամբ: ԱՃԹՆ-ի Խորհուրդը կարող է ընտրել մեկ նախագահ կամ Խորհրդի երկու կամ մի քանի անդամի կարող է շնորհվել ստորագրման իրավունք, որի դեպքում պահանջնում է ցանկացած երկուսի համատեղ ստորագրությունը:

ՀՈԴՎԱԾ 15. ԱՃԹՆ-Ի ՔԱՐՏՈՒՂԱՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

1) ԱՃԹՆ-ի քարտուղարությունը («Քարտուղարությունը») բաղկացած է Քարտուղարության ղեկավարից և աշխատակազմի մյուս անհրաժեշտ անդամներից: Քարտուղարության անդամներն աշխատում են ուղղակիորեն

կամ միջնորդավորված՝ ԱՃԹՆ-ի անդամների կողմից կնքված պայմանագրով:

2) Քարտուղարությունը պատասխանատու է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի ղեկավարության ներքո խորհրդի նախագահի միջոցով իրականացվող՝ ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի ամենօրյա աշխատանքի համար:

3) Քարտուղարությունը մշտապես վարում է անդամների թարմացված ռեգիստր:

4) Քարտուղարությունն իրականացնում է սույն Կանոնադրության և դրանում կատարված ցանկացած փոփոխության հաշվառում:

5) Քարտուղարությունը կազմում է ԱՃԹՆ-ի խորհրդի բոլոր նիստերի, անդամների ժողովների և ԱՃԹՆ-ի խորհրդաժողովի հանդիպումների արձանագրությունները և դրանք գրանցում Արձանագրությունների մատյանում: Այդ բոլոր արձանագրությունները հրապարակվում են ԱՃԹՆ-ի կայքէջում: Այդ արձանագրություններում նշվում են հանդիպումներին ներկա անձանց անունները և դրանց ժամանակ ընդունված որոշումները և, նպատակահարմարության դեպքում, այդ որոշումներն ընդունելու հիմնավորումները:

ՀՈԴՎԱԾ 16. ԱՃԹՆ-Ի ՔԱՐՏՈՒԴԱՐՈՒԹՅԱՆ ՂԵԿԱՎԱՐԸ

1) Քարտուղարությունը ղեկավարում է լրիվ դրույքով աշխատող Քարտուղարության ղեկավարը, ով կազմակերպում է ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի ամենօրյա աշխատանքը, այդ թվում՝ անհրաժեշտ աշխատակազմի ընտրությունը, վերահսկում է ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի զարգացումը և տրամադրում է աջակցություն ԱՃԹՆ-ի խորհրդին: Քարտուղարության ղեկավարը ԱՃԹՆ-ի խորհրդին հաշվետվություններ է ներկայացնում նախագահի միջոցով և պատասխանատու է Քարտուղարության գործունեության համար:

2) Քարտուղարության ղեկավարը կամ Քարտուղարության կողմից այդ պաշտոնին նշանակված անձը ԱՃԹՆ-ի խորհրդի բոլոր նիստերի, ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովների և ԱՃԹՆ-ի խորհրդաժողովների ժամանակ հանդես է գալիս որպես քարտուղար:

ՀՈԴՎԱԾ 17. ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՈՒՄԸ

1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիան շահույթ չհետապնդող ասոցիացիա է: Նրա ֆինանսական միջոցները գոյանում են ԱՃԹՆ-ի անդամների կատարած նվիրատվություններից և երկկողմ ու բազմակող դոնորների, միջազգային

Ֆինանսական ինստիտուտների, այլ գործակալությունների, կազմակերպությունների և կառույցների կողմից տրամադրված դրամաշնորհներից:

2) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիան կարող է նաև գործել բնաիրային տեսքով տրամադրված կամավոր նվիրատվություններով:

ՀՈԴՎԱԾ 18. ԱՃԹՆ-Ի ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ, ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ ԵՎ ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐԸ

1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիան ունի «ԱՃԹՆ-ի միջազգային կառավարման հաշիվ» անվանմամբ առանձին բանկային հաշիվ: ԱՃԹՆ-ի միջազգային կառավարման հաշիվը կարող է օգտագործվել ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակների իրագործման և ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից հաստատված աշխատանքային ծրագրերի շրջանակներում իրականացվող ցանկացած գործողության համար: Ֆինանսական միջոցները կարող են օգտագործվել վարչական և կառավարման ծախսերի վճարման, առանձին երկրի և մի քանի երկրների շրջանակներում իրականացվող գործողությունների իրականացման նպատակով:

2) ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը նշանակում է արտաքին անկախ աուդիտոր՝ ԱՃԹՆ-ի միջազգային կառավարման հաշվի տարեկան աուդիտի անցկացման և ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ աուդիտի գրավոր հաշվետվության ներկայացման նպատակով:

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը մշակում է ԱՃԹՆ-ի միջազգային կառավարման հաշվին առնչվող հաշվետվությունների ներկայացման և աուդիտի անցկացման կարգավորումները, որոնք սահմանվում են ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի լրացուցիչ գործառնական կանոններում և ընթացակարգերում:

ՀՈԴՎԱԾ 19. ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

1) Սույն Կանոնադրությունում կարող են փոփոխություններ կատարվել 7-րդ հոդվածի համաձայն գումարված և անցկացված ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի կողմից՝ ներկա անդամների առնվազն երկու երրորդի հաստատմամբ:

Փոփոխություն կատարելու մասին առաջարկությունը գրավոր ուղարկվում է ԱՃԹՆ-ի բոլոր անդամներին համապատասխան որոշումն ընդունելուց 4 շաբաթ առաջ:

ՀՈԴՎԱԾ 20. ՎԵՐԱՆԱՅՈՒՄԸ

1) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի կառավարման կարգավորումների վերանայումը պետք է իրականացվի ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից Ասոցիացիայի հիմնադրումից հետո երկու տարվա ընթացում:

ՀՈԴՎԱԾ 21. ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԴԱԴԱՐԵՑՈՒՄԸ ԵՎ ԱՍՈՑԻԱՑԻԱՅԻ ԼՈՒԾԱՐՈՒՄԸ

1) Ցանկացած անդամ ցանկացած պահի կարող է դադարեցնել ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիային իր անդամակցությունը: Անդամակցության այսպիսի դադարեցումը գործողության մեջ է մտնում անդամակցության դադարեցման մասին գրավոր ծանուցումը Քարտուղարության ղեկավարի ստանալու պահից:

2) ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիան կարող է լուծարվել Անդամների ժողովի կողմից՝ 8-րդ հոդվածի դրույթների համաձայն: Լուծարելու մասին առաջարկությունը գրավոր ուղարկվում է ԱՃԹՆ-ի բոլոր անդամներին համապատասխան որոշումն ընդունելուց 4 շաբաթ առաջ:

3) Լուծարման դեպքում ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի բոլոր ակտիվներն օգտագործվում են ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի նպատակներին համանման նպատակներով և ԱՃԹՆ-ի խորհրդի կողմից սահմանվածի համաձայն, ինչը պետք է հաստատվի ԱՃԹՆ-ի անդամների ժողովի կողմից:

ՀՈԴՎԱԾ 22. ՈՒԺԻ ՄԵՋ ՄՏՆԵԼԸ

1) Սույն Կանոնադրությունն ուժի մեջ է մտնում ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի հիմնադրման պահից:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ Ա. ԱՃԹՆ-ի սկզբունքներ

Այս հրատարակության 1-ին բաժնում նշվածին համապատասխան:

ՀԱՎԵԼՎԱԾ Բ. ԱՃԹՆ-ի անվանման և պատկերանշանի օգտագործում

ԱՃԹՆ-ի անվանումը և պատկերանշանը ԱՃԹՆ-ի սեփականությունն են: Որպես կանոն՝ ԱՃԹՆ-ի *անվանման*՝ այսինքն «ԱՃԹՆ-ի» կամ «Արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկության նախաձեռնության», հարակից նյութերի կամ թարգմանությունների և *պատկերանշանի* կամ դրա տեղական ածանցյալների օգտագործումը խրախուսվում և թույլատրվում է՝ ենթարկվելով <http://www.eiti.org/about/logopolicy> հասցեով նշված սահմանափակումներին:

8 ԱՃԹՆ-Ի ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

1. ԱՃԹՆ- ի փաստաթղթերը հրապարակային են՝ բացառությամբ ստորև նախատեսված դեպքերի:

2. Հրապարակման ենթակա չեն գործառնական կամ բիզնեսին առնչվող հարցերի վերաբերյալ ԱՃԹՆ-ի բացահայտված այն փաստաթղթերը, որոնց դեպքում կարևոր է գատնիության պահպանումը **մրցակցային նկատառումներով՝** ելնելով այն անձի շահերից, ում վերաբերում է այդ տեղեկատվությունը:

Օրինակ՝ բիզնես գաղտնիքը սովորաբար հրապարակման ենթակա չէ, եթե բացահայտումը կարող է ազդել տվյալ ընկերության մրցակցային դիրքի վրա:

3. Հրապարակման ենթակա չեն երրորդ կողմից ստացված տեղեկություններ բացահայտող փաստաթղթերը, եթե հավանական է, որ բացահայտումը կազդի այդ երրորդ կողմի օրինական շահերի վրա:

Օրինակ՝ փաստաթղթերին հասանելիությունը չի թույլատրվի, եթե կարող է վտանգվել տվյալ երրորդ կողմի և (կամ) նրա ընտանիքի և (կամ) երրորդ կողմի հետ սերտորեն առնչվող որևէ անձի անձնական անվտանգությունը: Ավելին, անձնական կյանքի անձեռնմխելիությունը ևս համարվում է օրինական շահ և, հետևաբար, այդպիսի տեղեկատվությունը հրապարակման ենթական չէ:

4. Հրապարակման ենթակա չեն ԱՃԹՆ-ի ներքին աշխատանքային փաստաթղթերը:

Օրինակ՝ Միջազգային քարտուղարությունից ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ և նրա կոմիտեներ ուղարկվող փաստաթղթերը, որպես կանոն, համարվում են ներքին փաստաթղթեր, հետևաբար, հրապարակման ենթակա չեն:

Բացառությունը կիրառվում է, եթե Միջազգային քարտուղարությունը, ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ ներկայացնելու համար գործը նախապատրաստելու ընթացքում, կազմել կամ որևէ արտաքին աղբյուրից պատվիրել է վերլուծություն կամ հաշվետվություն կամ նմանատիպ որևէ փաստաթուղթ: Ի հակադրություն նշվածի՝ ԱՃԹՆ-ի խորհրդի նիստերի, ինչպես նաև կոմիտեների և աշխատանքային խմբի հանդիպումների վերջնական արձանագրությունները չեն համարվում ներքին փաստաթղթեր: ԱՃԹՆ-ի գործընկերների միջև էլեկտրոնային

նամակները, որպես կանոն, համարվում են ներքին աշխատանքային փաստաթղթեր:

5. Հրապարակման ենթակա չեն ԱՃԹՆ-ի աշխատակազմին առնչվող **անձնական** տեղեկությունները:

Օրինակ՝ հրապարակման ենթակա չեն աշխատանքի ընդունմանը կամ աշխատանքից ազատմանն առնչվող գնահատումների վերաբերյալ փաստաթղթերը և (կամ) աշխատակազմի կատարողականի գնահատումների վերաբերյալ փաստաթղթերը և (կամ) անձնական բնույթի, ինչպես օրինակ՝ աշխատակազմի անդամների առողջության մասին տեղեկությունները: Մյուս կողմից՝ բոլոր պայմանագրերը, աշխատավարձերը, փոխհատուցումները և ծախսերի հաշվարկները հրապարակային են:

9 ԱՃԹՆ-Ի ԽՄԲԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑՆԵՐԸ

2006 թվականի հոկտեմբերին Օսլոյում կայացած խորհրդատուական կողմից ընդունված Միջազգային խորհրդատվական խմբի զեկույցում առաջարկվում է, որ «խմբակցություններից յուրաքանչյուրը պետք է համաձայնության գա այն հարցի շուրջ, թե ինչպես է նա ցանկանում ներկայացված լինել առաջարկված Խորհրդում: Դրա համար պահանջվում է յուրաքանչյուր խմբակցության նախնական քննարկումն այն մասին, թե ինչպես պետք է սահմանվեն այդ պահանջներին համապատասխանող անձինք՝ (i) որպես ներկայացուցիչներ ընտրվելու համար և (ii) ընտրության գործընթացում ներգրավվելու համար»:

«Խմբակցությունները» սահմանված են ԱՃԹՆ-ի կանոնադրության մեջ, ինչը ևս որոշում է Ասոցիացիայում խմբակցությունների անդամակցության չափը և ԱՃԹՆ-ի խորհրդում տեղերի քանակը: ԱՃԹՆ-ի մի քանի խմբակցություններ ոչ պաշտոնապես բաժանված են ենթախմբակցությունների:

Խմբակցությունների և ենթախմբակցությունների համար թարմացված ուղեցույցները հասանելի են ԱՃԹՆ-ի հետևյալ կայքէջում՝ www.eiti.org/about/governance:

10 ԱՃԹՆ-Ի ԱՍՈՑԻԱՑԻԱՅԻ ՎԱՐՎԵՑՈՂՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐ

1. Շրջանակը

ԱՃԹՆ-ի խորհրդի բոլոր անդամները, նրանց փոխարինողները, ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիայի անդամները, Քարտուղարության աշխատակազմը (տեղացի ու միջազգային) և բազմաշահառու խմբերի անդամները (ստորև՝ «ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք») պահպանում են սույն Վարվեցողության կանոնները:

2. Անձնական վարքագիծը, բարեվարքությունը և արժեքները

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք պահպանում են բարեվարքության և էթիկական վարվելակերպի բարձր ստանդարտները և գործում են ազնվորեն ու պատշաճ կերպով: ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձանց անձնական և մասնագիտական վարվելակերպը պետք է մշտապես հարգանք և վստահություն ներշնչի նրանց՝ որպես թափանցիկության և հաշվետվողականության միջազգային ստանդարտ խթանող Ասոցիացիայի պաշտոնատար անձանց կարգավիճակի հանդեպ և պետք է նպաստի ԱՃԹՆ-ի արդյունավետ կառավարմանը: ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք պետք է նվիրվեն՝ օրինակ ծառայելով առաջնորդելու իրենց գործին և պետք է ներկայացնեն ԱՃԹՆ-ի շահերն ու առաքելությունը՝ դրսևորելով բարեխղճություն և ազնվություն, բարեվարքություն, ջանասիրություն և ողջամիտ բանիմացություն այնպես, որ դրա արդյունքում ամրապնդվի հանրային վստահությունն իրենց բարեվարքության և ԱՃԹՆ-ի բարեվարքության հանդեպ, ինչպես նաև ապահովվի, որ ԱՃԹՆ-ի հետ նրանցից յուրաքանչյուրի զուգորդումը մշտապես ուղեկցվի բարի համբավով:

3. Համապատասխանությունը

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք ԱՃԹՆ-ի շրջանակներում ստանձնած իրենց պարտականությունները կատարում են ազգային օրենքներին և կանոնակարգերին, ինչպես նաև ԱՃԹՆ-ի կանոններին, շահերին և նպատակներին համապատասխան:

4. Հարգանքն այլ անձանց նկատմամբ

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք հարգում են այլ անձանց արժանապատվությունը, նրանց՝ ԱՃԹՆ-ի հետ առնչվող կարիքներն ու

անձնական կյանքը և պատշաճ կերպով իրականացնում են իրենց իրավասություններն ու կայացնում արդար որոշումներ իրենց գործընկերների, ԱՃԹՆ-ի այլ մարմինների անդամների, աշխատակազմի անդամների, լայն հասարակության, ինչպես նաև ԱՃԹՆ-ի շրջանակներում ստանձնած իրենց պարտականությունների կատարման ընթացքում իրենց հետ շփվող ցանկացած անձի հետ իրենց գործնական հարաբերություններում:

5. Պրոֆեսիոնալիզմը

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք պետք է պրոֆեսիոնալ կերպով ու ժամանակին կատարեն իրենց ստանձնած պարտականությունները և պետք է ներդնեն առավելագույն ջանքեր մասնագիտական զարգացմանն ուղղված միջոցառումներին կանոնավոր կերպով մասնակցելու համար:

6. Խտրականությունը

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք ԱՃԹՆ-ի շրջանակներում ստանձնած իրենց պարտականությունների կատարման ընթացքում իրենց հետ շփվող որևէ անձի նկատմամբ չեն իրականացնում որևէ խտրական կամ անհանգստություն պատճառող գործողություն կամ աջակցում այդպիսի գործողության իրականացմանը:

7. Գաղտնիությունը

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք որևէ կերպ չեն օգտագործում որպես ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձ իրենց դերակատարման շրջանակներում տրամադրված որևէ տեղեկություն և դեռևս չհանրայնացված տեղեկությունները՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դա անհրաժեշտ է իրենց պարտականությունների հետագա կատարման նպատակով: ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք շարունակում են կրել այս պարտավորությունն իրենց մանդատի ավարտից հետո երկու տարվա ընթացքում:

8. ԱՃԹՆ-ի ռեսուրսների ծախսումը և ԱՃԹՆ-ի գույքի օգտագործումը

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք հարգում են միջոցների արդյունավետ օգտագործման սկզբունքը և պատասխանատու են ԱՃԹՆ-ին հատկացված ֆինանսական միջոցների օգտագործման համար: ԱՃԹՆ-ի որևէ պաշտոնատար անձ չի չարաշահում ԱՃԹՆ-ի գույքի կամ ռեսուրսների

օգտագործումը և մշտապես հուսալիորեն պահպանում է ԱՃԹՆ-ի գույքը, ինչպես նաև չի թույլատրում ոչ պատշաճ կերպով լիազորված որևէ անձի վերցնել կամ օգտագործել այդ գույքը: ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք հաշիվ են ներկայացնում միայն իրական ճանապարհածախսերի, գործառնական կամ որպես ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձ իրենց պարտականությունների կատարման հետ կապված ծախսերի վճարման համար: ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք ԱՃԹՆ-ին ապրանքներ կամ ծառայություններ են տրամադրում որպես ԱՃԹՆ-ի վարձատրվող մատակարարներ միայն ԱՃԹՆ-ի խորհրդին կամ ԱՃԹՆ-ի բազմաշահառու խմբին կատարվող ամբողջական բացահայտումից հետո կամ նրանց նախնական հաստատմամբ:

9. Շահերի բախումը և պաշտոնի չարաշահումը

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք մշտապես գործում են՝ ելնելով ԱՃԹՆ-ի շահերից, այլ ոչ այնպիսի շահերից, ինչպիսիք են՝ անձնական կամ մասնավոր շահերը կամ ֆինանսական հարստացումը: ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք խուսափում են մասնավոր շահերի բախումից: Սույն կանոնների նպատակներով՝ «շահերի բախումը» իրավիճակ է, երբ ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձանց շահերն ազդում կամ կարող են ազդել ԱՃԹՆ-ի շրջանակներում իրենց ստանձնած պաշտոնական պարտականությունների անաչառ և անկողմնակալ կատարման վրա: Այս առումով, մասնավոր շահերը ներառում են իրենց, իրենց ընտանիքների կամ ծանոթների համար ստացած ցանկացած առավելությունը: Այսպիսի իրավիճակում հայտնված ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք պետք է հրաժարական տան և ԱՃԹՆ-ի խորհրդին կամ բազմաշահառու խմբին տեղեկացնեն այդ հրաժարականի մասին: ԱՃԹՆ-ի խորհրդի անդամների համար կիրառվում են ԱՃԹՆ-ի կանոնադրության 5.6 հոդվածում սահմանված կանոնները: Մասնավորապես՝ ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք պետք է հետևեն այս ուղեցույցներին.

- Խուսափե՛ք սեփական կամ որևէ երրորդ կողմի շահը վեր դասել ԱՃԹՆ-ի շահերից (և խուսափե՛ք վեր դասելու դեպքերի առաջացումից). թեև կողմնակի անձնական կամ երրորդ կողմի օգուտ ստանալը կարող է, անհրաժեշտաբար, ծագել ԱՃԹՆ-ի հետ կապված որոշակի գործողություններից, այդպիսի օգուտը պետք է պարզապես ստորադասվի ԱՃԹՆ-ի և նրա նպատակների համար առաջնային օգուտին: Ցանկացած սահմանված, վճարված կամ ստացված

օրապահիկ պետք է հիմնված լինի ողջամիտ իրական ծախսերի և միջազգային լավագույն գործելակերպի վրա¹⁰:

- Ձե՛րձ մնացեք Ձեզ վերապահված լիազորությունների սահմանն անցնելուց: Պաշտոնատար անձինք չեն չարաշահում ԱՃԹՆ-ի շրջանակներում ստանձնած պաշտոնը՝ անհարկի կերպով օգտագործելով ԱՃԹՆ-ի ասոցիացիան կամ ԱՃԹՆ-ի աշխատակազմը, ծառայությունները, սարքավորումները, ռեսուրսները կամ գույքը՝ ի նպաստ անձնական կամ երրորդ կողմի օգուտի կամ հաճույքի: ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք երրորդ կողմերին չեն ներկայացնում, որ, որպես ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձ, իրենց իրավասությունների շրջանակն ընդգրկում է ավելին, քան այն, ըստ էության, ընդգրկում է:
- Մի՛ ներգրավվեք ԱՃԹՆ-ից դուրս իրականացվող այնպիսի անձնական բնույթի գործողություններում, որոնք կարող են ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն, էականորեն բացասաբար ազդել ԱՃԹՆ-ի վրա:

10. Նվերները, ճամփորդությունները և ներկայացուցչական ծախսերը

ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք որևէ անձի կամ կազմակերպության չեն տալիս կամ նրանցից չեն ստանում այնպիսի նվերներ, դրամական նվերներ, անվճար ճամփորդություններ, հոնորարներ, անձնական սեփականություն կամ այլ արժեքավոր իրեր, որոնք նախատեսված են եղել, կամ որոնք, հիմնավոր կերպով, կարող են ընկալվել որպես՝ այդպիսի դոնորի նկատմամբ ԱՃԹՆ-ին առնչվող հարցերի հետ կապված հատուկ վերաբերմունք ցուցաբերելու ուղղակի կամ անուղղակի խթան:

ԱՃԹՆ-ի շրջանակներում ստանձնած պարտականությունների կատարման հետ ուղղակի կամ անուղղակի առնչվող նվերներ, անվճար ճամփորդություններ կամ 100 ԱՄՆ դոլար արժեքը գերազանցող որևէ այլ փոխհատուցում առաջարկելու կամ ստանալու ցանկացած դեպքի մասին պետք է հայտնել ԱՃԹՆ-ի խորհուրդ կամ ԱՃԹՆ-ի համապատասխան բազմաշահառու խմբին (միջազգային կամ ազգային քարտուղարությունների միջոցով): Պետք է մերժել սահմանված արժեքը գերազանցող նվերներ

¹⁰ Ողջամիտ իրական ծախսերը և միջազգային լավագույն գործելակերպը հաստատելիս շահագրգիռ կողմը կարող է ցանկանալ հաշվի առնել Միջազգային քարտուղարության գործելակերպերը: Երբ Քարտուղարությունը տրամադրում է օրապահիկներ (ինչը նա չի անում իր աշխատակազմի դեպքում), նա հաճախ հետևում է ԱՄՆ-ի պետդեպարտամենտի օտարերկրյա օրապահիկների դրույքաչափերին (http://aoprals.state.gov/content.asp?content_id=184&menu_id=81): Օրապահիկները հաստատելիս պետք է, անշուշտ, պահպանվեն ազգային օրենքները և կանոնակարգերը:

առաջարկելը կամ ընդունելը: Նվերի՝ սահմանված արժեքը գերազանցող լինելու կասկածի դեպքում պետք է խորհրդակցել ԱՃԹՆ-ի քարտուղարության կամ բազմաշահառու խմբի հետ: Այն դեպքում, երբ նպատակահարմար չէ մերժել առաջարկվածը՝ հատկապես այն պատճառով, որ նման մերժման պատճառով դոնորը կարող է անհարմար իրադրության մեջ հայտնվել, նվերը պետք է հանձնվի ԱՃԹՆ-ի քարտուղարություն կամ բազմաշահառու խմբին:

11. Իրականացումը

ԱՃԹՆ-ի խորհուրդը, ԱՃԹՆ-ի համապատասխան շահառու խմբերը, միջազգային կամ ազգային քարտուղարությունները պատասխանատու են ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձանց սույն Վարվեցողության կանոնների հետ ծանոթացնելու և դրանց մեկնաբանման ու իրականացման վերաբերյալ խորհրդատվություն և, անհրաժեշտության դեպքում, վերապատրաստման դասընթացներ տրամադրելու համար: ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձանց սույն Վարվեցողության կանոնների հետ ծանոթացնելու համար պատասխանատուները, այդ թվում՝ ԱՃԹՆ-ի բազմաշահառու խմբերը պետք է յուրաքանչյուր տարի հաստատեն ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձանց՝ Վարվեցողության կանոններին ծանոթ լինելու փաստը և Միջազգային քարտուղարության միջոցով Խորհուրդ դրա իրականացման վերաբերյալ հաշվետվություն ներկայացնեն:

12. Հաշվետվությունների ներկայացումը

Սույն Վարվեցողության կանոնների մեկնաբանման, իրականացման կամ հավանական խախտման հետ կապված մտահոգություն ունեցող ԱՃԹՆ-ի պաշտոնատար անձինք այդպիսի հարցերը ներկայացնում են ԱՃԹՆ-ի լիազոր մարմնի ուշադրությանը: Այն դեպքերում, երբ խնդիրները ներկայացվում են ԱՃԹՆ-ի խորհրդի ուշադրությանը, Խորհուրդը քննում է հանգամանքները և քննարկում, թե արդյոք անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռնարկել՝ ԱՃԹՆ-ի սկզբունքների, ԱՃԹՆ-ի ստանդարտի և Կանոնադրության համաձայն: Նման մտահոգությունները ԱՃԹՆ-ի լիազոր մարմնի առջև բարձրաձայնելու անհարմարություն զգացող ցանկացած անձ կարող է իր մտահոգություններն ԱՃԹՆ-ի խորհրդի ուշադրությանը ներկայացնել Կառավարման կոմիտեի և դրա նախագահի միջոցով:

ԱՃԹՆ-ի (Արդյունահանող ճյուղերի թափանցիկության նախաձեռնության) **ստանդարտը** միջազգային ստանդարտ է, որն ապահովում է թափանցիկություն երկրի նավթի, գազի և պինդ օգտակար հանածոների պաշարների վերաբերյալ:

Իրականացման դեպքում ԱՃԹՆ-ն ապահովում է առավել բարձր թափանցիկություն այն հարցում, թե ինչպես են կառավարվում երկրի բնական ռեսուրսները, և կառավարության կողմից արդյունահանող ճյուղերից ստացվող եկամուտների ամբողջական բացահայտում: